

ÚJ

KÖZNEVELÉS

2017. JÚNIUS | 73. ÉVF. 6. SZÁM | 600 Ft

TANÉV VÉGÉN,
NYÁR ELEJÉN

OFI
OKTATÁSKUTATÓ
ÉS FEJLESZTŐ
INTÉZET

AZ APOR VILMOS KATOLIKUS FŐISKOLA

*szakirányú továbbképzéseket és
kiegészítő műveltségterületi képzéseket
hirdet szeptemberi kezdéssel*

Nemzetiségi területen

- Óvodapedagógus alapképzési szak – nemzetiségi óvoda-pedagógus szakirány (német)
- Tanító alapképzési szak – nemzetiségi tanító szakirány (német) képzéseket

Ének-zene területen

- Zeneóvodai foglalkozások vezetése

Bármely képzési területen szerzett diplomával

rendelkezők számára meghirdetett szakirányú továbbképzések

- Kézműves, hagyományismeret oktató
- Népi gyermekjáték, néptáncpedagógus, hagyományismeret oktató

Kiegészítő műveltségterületi képzések

tanítói oklevéllel rendelkezők számára

- Matematika
- Magyar nyelv és irodalom
- Vizuális nevelés
- Testnevelés
- Informatika
- Angol
- Természettudomány
- Ének-zene

Pedagógus szakvizsgát adó szakirányú továbbképzések

- Drámapedagógia területen pedagógus-szakvizsgára felkészítő
- Etika és erkölcsi nevelés pedagógus-szakvizsgára felkészítő
- Fejlesztő, differenciáló pedagógia területen pedagógus-szakvizsgára felkészítő
- Gyakorlatvezető, mentorpedagógus az iskoláskor előtti nevelés és gondozás intézményeiben szakterületen pedagógus-szakvizsgára felkészítő
- Gyermek- és ifjúságvédelem szakterületen pedagógus-szakvizsgára felkészítő
- Gyermektánc az óvodában, iskolában szakterületen pedagógus-szakvizsgára felkészítő
- Hagyományismeret területen pedagógus-szakvizsgára felkészítő
- Hátrányos helyzetű tanulók mentorálását ellátó pedagógus szakterületen pedagógus-szakvizsgára felkészítő
- Katolikus oktatás és nevelés területen pedagógus-szakvizsgára felkészítő
- Pedagógus szakvizsga (választható ismeretkör: tehetséggondozás, tehetségfejlesztés)
- Vezető óvodapedagógus szakterületen pedagógus-szakvizsgára felkészítő

Jelentkezési határidő: 2017. június 30.

A képzés helyszíne:

Budapest, XII. Kútvölgyi út 6.

Budapest, XI. Zsombolyai utca 6.

További információ:

felnottkepzes@avkf.hu | 06-27-511-151 /420; 421

<http://www.avkf.hu/kepzesek/12>

<http://www.avkf.hu/kepzesek/72>

Társasutazás

Szöveg: **Ötvös Zoltán** szerkesztőbizottsági tag

„A középszerű tanár magyaráz. A jó tanár indokol. A kiváló tanár demonstrál. A nagyszerű tanár inspirál.”

(William Arthur Ward)

Vannak, akik úgy gondolják, a nevelés nem igazi szakma, pedig valójában kevesen értenek igazán jól a pedagógiához. Azokat, akik professzionálisan gyakorolják nap mint nap a hivatásukat akár kisgyermeknevelőként, akár szaktanárként, fejlesztőpedagógusként, osztályfőnökként, tehetséggondozóként, programszervezőként vagy intézményvezetőként, összeköti, hogy szerepet vállalnak a gyermekek, diákok szellemi, lelki és testi gyarapodásában, fejlődésében. Ez a munka mostanában gyógyító munka is, hiszen a magyar és az európai társadalom és politika ma egyaránt súlyos betegség-tüneteket mutat. Szinte már sorskérdésünké vált, hogy beletörődünk-e a hanyatlást jelző állapotba, vagy tudatosan és elkötelezetten alkotó, felelős és aktív emberek maradunk, és azokat is nevelünk, bevonva az új generációkat is egy közösségi értékekre épülő, egészségesebb, szolidárisabb világ kialakításába – azzal a céllal, hogy a környezeti és szellemi értékeket felismerő, felvállaló, követő és önazonossággal rendelkező felnőttekből álló társadalom formálódjon. E célkitűzés teszi kiemelt szereplővé a pedagógust a 21. században.

Engedtessek meg tehát, hogy a pedagógusnap alkalmából most elsősorban ne a hagyományos vagy modern, de önmagában alacsony motivációs szintet jelentő elméleti tudásátadást emeljem ki, hanem a szemléletformálást és az alapvető szocializációs, nevelő munkát köszönjem meg! Ennek során Önök, kedves pedagógusok, együtt mennek a gyermekekkel az önmagukat és a világot felfedező úton – inspirálva, vezetve, támogatva, kísérve, vigyázva őket; sokat tanulva is tőlük, ugyanakkor sokszor bosszankodva, levegő után kapkodva, eltévedve, elfáradva.

Ez egy társasutazás az iskola világának minden szereplőjével, amelyen a közösségben a másik ember megismerésére, elfogadására és szeretetére is mód nyílik. Az Önök munkájának köszönhetően van remény, hogy tiszteljük és erősítsük egymást, megbecsüljük értékeinket, vigyázunk környezetünkre, kiálljunk közös érdekeinkért, és tegyünk azért, hogy szűkebb vagy tágabb közösségünk fejlődjön és erősödjön.

Kérem, hogy a jövőben is vigyázzanak a meglévő szakmaiságra, és bölcs szeretettel és hasznos jelenlétükkel műveljék helyi közösségeikben a gyermekeket, fiatalokat, ahogy tették eddig is. Hogy a „nemzet napszámosaiként” Széchenyivel együtt mondhassuk: „Magyarország nem volt, hanem lesz!”

*

A tanév utolsó napjaiban vagyunk. Most, hogy visszatekintünk az évre, érezzük igazán, hogy egy lendületesen végigdolgozott nevelési év milyen kimerítő is tud lenni: a sikereivel, kudarcaival együtt, idegileg, szellemileg és fizikailag egyaránt. És vannak, akik még a tanév végeztével sem pihennek, mert az adminisztrációval, összefoglalókkal, leltározásokkal, sőt már a jövő év tervezésével foglalkoznak. De nekik is beköszönt a vakáció.

Minden kollégának valódi feltöltődést, aktív pihenést kívánok, és azt, hogy a nyár előrehaladtával ne csak a szünidő múlását vegyék számba, hanem a következő év lehetőségeit, kihívásait, találkozásait is, és az óvoda- és iskolakezdő gyermekekhez, tanítványokhoz hasonló izgalommal várják a következő tanévet!

BEKÖSZÖNTŐ

- 1 Ötvös Zoltán: Társasutazás

AKTUÁLIS

- 3 Balog Zoltán: Köszöntés
4 Kompetenciamérés: mire való, és mire nem?

OKTATÁS-NEVELÉS

- 8 Óvodapedagógia: Éljen a nyár!
10 Kodály Zoltán öröksége
12 Kodály Világa
14 Arany-alap

A HÓNAP TÉMÁJA:
TANÉV VÉGÉN, NYÁR ELEJÉN

- 19 Bevezető
20 Pihenés, feltöltődés, kikapcsolódás
24 Rendhagyó tanévértékelés
28 „Tábori kis trakta”
31 Kulturális ajánlatok a vakáció heteire
36 Kék Vonal: „Nem teszünk különbséget kis és nagy probléma között”
38 Aczél Petra: Késésben?
39 Balázs Géza: Gazdag nyár

A MI VILÁGUNK

- 40 Digitális: Szavazóeszközök az oktatásban
45 Évfordulók
46 50 éves a Fővárosi Pályaválasztási Tanácsadó
48 Kaleidoszkóp
50 Iránytű
51 Pályázatok
52 Programajánló

10

20

31

IMPRESSZUM

Főszerkesztő: Balatoni Kinga Cecília • **Szerkesztőbizottsági tagok:** Aczél Petra elnök, Balatoni Monika, Gloviczki Zoltán, Horváth Vanda, Indri Gyula, Ötvös Zoltán • **Tanácsadó testület:** Bagdy Emőke, Gáspár Mihály, Lányi András, Lévai Balázs • **Szerkesztő:** Indri Dániel
Layout-tervek: Salt Communications Kft. • **Tördelés:** Pattanyus Gergely • **Olvasószerkesztő:** Földes Zsuzsanna

Megrendelés/hirdetés: kiado@ofi.hu • **Előfizetés** a folyoiratok.ofi.hu/folyoirat-elofizetes/uj-koznevel-es-elofizetes címen. Az Új Köznevelés lapszámaikat minden iskola egy példányban ingyenesen megkapja. További példányszámok, illetve egyéb megrendelés esetén egy lapszám ára 600 Ft.

Szerkesztőség: Eszterházy Károly Egyetem Oktatókutatási és Fejlesztési Intézet Tartalomfejlesztési és Tankönyvkiadási Igazgatóság
Pedagógiai Kiadványszerkesztő Központ, felelős igazgató: Kamp Alfréd • **Cím:** 1143 Budapest, Szobránc utca 6-8. • **Telefon:** (06-1) 235-7276
E-mail: koznevel-es@ofi.hu • **Honlap:** folyoiratok.ofi.hu/uj-koznevel-es • **Felelős kiadó:** Dr. Liptai Kálmán, az Eszterházy Károly Egyetem rektora
Nyomda: Alföldi Nyomda Zrt. (4027 Debrecen, Böszörményi út 6.) • **Címoldal:** Evgeniya Yantseva / Shutterstock.com • **Fotók:** Shutterstock.com
Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza. Meg nem rendelt cikkekért nem áll módunkban honoráriumot fizetni.

Terjedelem: 3,25 ív • **Készült:** 5000 példányban • **ISSN 2064-0625**

Köszöntés

Tisztelt Pedagógusok!

Amikor ezeket a sorokat írom Önöknek, akkor már közel az iskolaév befejezése. Nem véletlenül előzi ezt meg a pedagógusnap: a köszönetmondás napja.

Amikor összegezzük a magunk mögött hagyott esztendőt, mindekelőtt köszönetet kell mondanunk azért, hogy nevelték, tanították a gyermekeket, akiket szüleik Önökre bízta. Napról napra teljesítették mindazt, ami a hivatásukkal jár: nemcsak az átadott tudással, képességfejlesztéssel, hanem személyes példájukkal is életre szóló útravalót adnak, adtak számukra, s mindennek a felelőssége is az Önök vállát nyomja.

Ennek jelentőségét nem lehet most még látni a maga teljességében. Sok mindenről talán csak évek múlva érkezik visszajelzés, és lesz, amiről soha. Ezzel Önök számot vetettek, amikor a pedagógushivatást választották. Ám a jól elvégzett munka sohasem marad hatás nélkül: növendékeik életén keresztül alakítják mostani és majdani családjaik, közösségeik és a nemzet életét is.

Köszönjük tehát mindazt, amit a gyermekekért tettek, tesznek!

Tisztelt Pedagógusok!

Ebben a hamarosan véget érő tanévben a magyar köznevelés rendszerének évtizedeken át húzódó átalakítása zárul le. A párbeszédnek is köszönhetjük, hogy az oktatásszervezés új rendszere egyre biztosabb lábakon áll.

Mostanra jól láthatjuk azt is, kik maradtak meg a szakma talaján, s kik igyekeztek a politikai mezőben hasznosítani az átalakítás nehézségeiből keletkezett feszültségeket. Továbbra is folytatni kívánjuk a párbeszédet mindazokkal, akik szakmai alapokon, a jobbítás szándékával, a rájuk bízottak érdekében fogalmazzák meg bírázataikat, és mindenkinek megköszönjük az egyes problémákra érkező megoldási javaslatát.

Az ország gazdasági helyzete lehetővé tette és lehetővé teszi, hogy idén is és jövőre is újabb jelentős források áramoljanak a köznevelésbe. Ezek az összegek újabb lehetőségeket adnak az oktatási intézményeknek, hogy növendékeiknek jobb, szebb versenyképesebb iskolát

nyújthassanak. De a versenyképesség mellett érdemes és fontos fiataljaink hazaszeretetét is mélyíteni, erősíteni. Még akad bőven fejleszteni való az infrastruktúrában, de idén és jövőre erre is növekednek a források.

A pedagógus-életpálya következő lépéseként idén is folytatódik a béremelés: szeptemberben átlagosan 3,5%-kal nő a pedagógusok bértömege. Hadd osszam meg Önökkel, hogy hogyan alakultak a köznevelési rendszer bérvizsgálatai a nemzetgazdasági átlaghoz képest: az oktatás területén a bruttó átlagbér 2010. és 2017. január között 41,9%-kal nőtt, míg a nemzetgazdasági átlagbér ugyanebben az időben „csak” 35,2%-kal bővült. Ennek eredményeként

2017 januárjára az oktatásban magasabb volt az átlagbér (bruttó 279.439 forint), mint a nemzetgazdaságban (bruttó 273.822 forint).

A hol kisebb, hol nagyobb hátránnyal küzdő gyermekek oktatását, fejlesztését végző pedagógusok, gyógypedagógusok, konduktorok az érzelmileg legkiszolgáltatottabb családokkal, gyermekekkel végzett munkája különösen megbecsülésre méltó. Külön figyelmet kell fordítanunk létszámuk növelésére, munkakörülményeik javítására.

Fontos eredmény, hogy a Klebelsberg-ösztöndíjnak is köszönhetően 30%-kal emelkedett azok száma, akik a pedagógusi pályára jelentkeztek: a nyugdíjba készülő nemzedékeket egyszer majd ők fogják felváltani. A tanárképzés az összes felsőfokú képzés közül a 2010. évi 7. helyről a 4. helyre jött fel a hallgatók létszáma alapján.

Az előttünk álló év fontos kihívása lesz az új Nemzeti alaptanterv kidolgozása, egyeztetése és a bevezetés előkészítése, valamint a kilenc évfolyamos iskola lehetőségéről folytatott további párbeszéd.

Mindazok nevében, akik azért dolgoznak, hogy Önöknek a lehetőségekhez képest zavartalan hátteret biztosíthassanak a tanításhoz, köszönöm a közösen elvégzett munkát!

Budapest, 2017. május 29.

Balog Zoltán

az emberi erőforrások minisztere

Kompetenciamérés: mire való, és mire nem?

Interjú dr. Halász Gábor oktatáskutatóval

Szöveg: **Hudáky Rita**

– Az Oktatási Hivatal minden tavasszal közzéteszi az előző évi kompetenciamérés eredményeit, majd nem sokkal később, a tanév vége előtt lezajlanak az adott évi mérések is. Miért fontos, hogy megtörténjen ez a mérés, és miben áll a jelentősége más mérésekhez képest?

– Magyarország Európában az elsők között hozott létre olyan rendszert, amely lehetővé teszi, hogy a közoktatásban működő összes iskola és ezek minden egyes tanulója évente egy alkalommal visszajelzést kapjon arról, hogy milyen a teljesítménye, és így saját magát másokkal összehasonlíthassa – mondja dr. Halász Gábor, az ELTE PPK egyetemi tanára, az EKE OFI tudományos tanácsadója. – A felmérés felhasználása és értékelése

szempontjából ez a legfontosabb tény. Ennek köszönhető ugyanis, hogy a mérési eredményeket egyaránt felhasználhatják az iskolák, a pedagógusok, sőt a szülők is – akár arra például, hogy egy-egy tanuló esetében figyelmeztető jelzésként értelmezzék az adatokat.

– A kompetenciamérés immár 16 éves történetre tekinthet vissza. Változott-e, finomodott-e ez alatt az idő alatt a mérés?

– A rendszer lényegéhez tartozik, hogy fejlődik, átalakul. Ez természetes is, hiszen ilyen bonyolult rendszert nem lehet létrehozni egyik pillanatról a másikra. Három elemet tartok különösen fontosnak. Az első

A hazai mérés szerint nem figyelhető meg olyan látványos negatív változás a korábbi évekhez képest, hogy meg kellene kongatni a vészharangot. Továbbra is azt állítom azonban, hogy a kompetenciamérésnek nem az a lényege, hogy a magyar oktatási rendszer egészének teljesítményjavulását vagy -romlását állapítsa meg, és nagyon fontos, hogy a figyelem nagy része itt a mikroszintű folyamatokra irányuljon.

a tanulói azonosító bevezetése, amely lehetővé tette, hogy minden diák teljesítményének változását egyénileg nyomon lehessen követni. A második – legalább ennyire fontos – elem, hogy létrejött az az eszközrendszer, amely lehetővé teszi az iskolák számára, hogy a saját adataik alapján olyan elemzéseket készítsenek, amilyeneket mások nem tudnak elvégezni helyettük. Az óriási mennyiségű adatnak ugyanis a központi értékelés legfeljebb csak töredékét tudja feldolgozni az iskoláknak eljuttatott visszajelzésekben, holott egy-egy intézmény számára rengeteg hasznos információ kiolvasható még belőlük. A harmadik fejlesztés az úgynevezett FIT-jelentések bevezetése, amelyek egészen tömören mutatják be az intézmények számára, hogy más, hozzájuk hasonló iskolákkal összevetve milyen teljesítményt értek el, és az adatok értelmezéséhez is segítséget nyújtanak.

– A fenti fejlesztések mindegyike az egyes tanulók és intézmények szempontjából értékes visszacsatolást érintette. Úgy tűnik tehát, hogy a rendszer felépítői ezt a szintet akarják információkkal segíteni.

– Pontosan. Ehhez érdemes hozzátenni: a kompetenciamérés a kezdetektől fogva lehetőséget adott arra, hogy ne csak abszolút mércével mérjünk és értékeljünk. Az úgynevezett *hozzáadott értéknek* azért van nagy jelentősége, mert az abszolút értékek alkalmatlanok az egyes intézményekben zajló munka megítélésére. Ha arra vagyunk kíváncsiak, hogy egy iskola mennyiben járul hozzá a diákjai mért fejlődéséhez, pontosan tudnunk kell, honnan indultak a gyerekek. A hozzáadott érték pontos megállapítását a tanulói azonosító tette lehetővé. Korábban csak durvább, becslésen alapuló viszonyítási értékeket tudtunk megfogalmazni az iskolák szociokulturális összetétele alapján.

– Hogyan helyezhető el a magyar rendszer a nemzetközi mérések között? Megfelelnek-e a fenti törekvések a többi országban tapasztalható tendenciáknak?

– A mérésekkel foglalkozó szakmai közösség teljesen nemzetközivé vált. Mi, magyarok is benne vagyunk abban a nemzetközi hálózatban, ahol a szakma megosztja egymással a tudását. A PISA-vizsgálatot például egy igen erősen koordinált megvalósító szervezet végzi,

és az ott létrejövő új fejlesztések akár a kompetenciamérésbe is bekerülhetnek, ha erre nemzeti szinten felhatalmazást kapnak a rendszer fejlesztői. A különböző nemzeti vizsgálatok kölcsönösen figyelik egymást, így például a francia mérés, amelyet korábban indítottak el, mint a magyart, a kezdetekben hatással volt a hazai megoldásokra.

– Ha jól értem, a különböző mérések között talán az egyik legfontosabb elem, hogy működik-e a magyarhoz hasonló, minden tanulóra egyénileg is kiterjedő rendszer.

– Ez a vízvonal az országok között. A mintavételen alapuló mérések hamarabb jöttek létre, és számos ország hosszú ideig tudatosan ragaszkodott ehhez a módszerhez. A mintavételen alapuló mérés csak azt teszi lehetővé, hogy az ország vagy az oktatási rendszer egészéről fogalmazzunk meg állításokat, de nem ad lehetőséget az intézmények egyedi értékelésére. A teljes populációt lefedő, egyénileg követhető mérés bevezetése tehát óriási váltást jelent a felhasználhatóság tekintetében. Elsősorban azért, mert az intézmények az adatokból saját elemzéseket készíthetnek, és saját diagnózist állíthatnak fel a működésükről.

– Milyen arányban élnek ezzel a lehetőséggel az intézmények? Van-e erről visszacsatolás a hivatal felé?

– Ezt minden más kérdésnél fontosabbnak tartom. A kompetenciamérés bevezetése után hosszú évekig nem létezett olyan ösztönző vagy szankcionáló rendszer, amely arra készítette volna az intézményeket, hogy az elkészült visszajelzésekre cselekvően reagáljanak. A 2000-es évek közepe táján sikerült a döntéshozókat meggyőzni az ügy fontosságáról, ezért bekerült a törvényi szabályozásba, hogy ha egy intézmény tartósan alulteljesít, akkor úgynevezett „intézkedési tervet” kell készítenie a helyzet javításának érdekében. Az előírással sajnos két megoldatlan probléma van. Az egyik, hogy az „intézkedési terv” egy közigazgatási-jogi természetű lépés, és e fogalom nem képes leírni azt a bonyolult és komplex cselekvéssort, amire egy ilyen esetben szükség van. Ennek a cselekvéssornak a végrehajtása komoly intézményi és szervezeti intelligenciát igényel, amely

azonban nagyon egyenlőtlenül van jelen a közoktatásban. Természetesen léteznek olyan intézmények, amelyek fel tudnak állítani szofisztikált diagnózist, és a differenciált feladatok megfogalmazása, illetve végrehajtása révén javulást érnek el. De ez sajnos nem mondható általánosnak. A másik nagy probléma, hogy az előírás azt sugallja, mintha csak az alulteljesítő intézményekben volna szükség a folyamatok időnkénti újragondolására. Ez tévedés és nemkívánatos üzenet! Mindenholt, az átlagos vagy a jó eredményű iskolákban is érdemes további javulásra törekedni.

Az intézményi adatgyűjtések keretében időnként rákérdezünk arra, mi történik az iskolákban az adatokkal, és elmondhatom, hogy ma már – döntő többségben – nem landolnak az értékelések a fiókak mélyén. Másfelől viszont az is igaz, hogy ritka az igazán tartalmas, elemző feldolgozás. A szórás e tekintetben igen nagy: miközben sok helyen inkább csak az adatok ismertetése történik meg, találunk példákat a pedagógiai folyamatok alakítására képes mélyebb elemzésekre is. Az Oktatási Hivatal honlapján megtalálható például egy olyan általános iskolai nevelői értekezlet jegyzőkönyve, amelyen az előző évi kompetenciamérés eredményét dolgozták fel. Ebből látható, hogy itt a pedagógusok nem pusztán meghallgatták a mérési eredményekről szóló előadásokat, hanem okos közbevetéseket, kérdéseket is megfogalmaztak. A meghívott külső szakértő és a saját maguk által tartott elemző előadásokból kiderül, hogy ebben az iskolában használták azt a szoftvert, amely lehetővé teszi a differenciált elemzések elvégzését, akár a tesztek egyes feladataira is lebontva. A pedagógusok a kutatókhoz hasonlóan dolgoztak: statisztikai elemzéseket, szignifikanciapróbákat végeztek, hipotéziseket fogalmaztak meg, következtetéseket vontak le. Mindez minden bizonnyal kihatott a tanítási folyamat későbbi megtervezésére: a munkaközösségek beavathozhattak, újíthattak, kísérletezhettek, majd a következő év eredményei alapján tesztelheték az előző év próbálkozásait.

– Az ilyen példák mögül bizonyára nem hiányoznak a kiforrott vezetői elképzelések. Ösztönzi-e az oktatáspolitikai a hatékony iskolavezetési gyakorlatot?

– A vezetői képességek és hozzáállás az említett példa mögött is tisztán látható. A nevelői értekezlet megszerzése, előkészítése, a szakértői segítség bevonása mind azt mutatják, hogy a vezető tudatában volt a téma jelentőségének, és a megfelelő eszközrendszerrel is rendelkezett.

A vezetői hatékonyság azonban olyan tényező, amit a jog eszközeivel, pusztán törvényi előírásokkal nem lehet befolyásolni. Ugyanakkor arra érdemes rákérdezünk, hogy kellő erőfeszítést teszünk-e Magyarországon az oktatási vezetők vezetői képességeinek fejlesztése érdekében, és hogy elegendő jogi, pénzügyi és szimbolikus támogatást kapnak-e ők a munkájukhoz. A vezetői kultúrával kapcsolatos feltűnő tény, hogy a figyelemre méltó pozitív gyakorlattal büszkélkedő iskolákban a vezetési funkció nem csupán az igazgatóhoz kapcsolódik. Az ilyen iskolákban megosztott vezetés működik, ami erős középszintű (így például munkakö-

zösségi szintű) vezetést feltételez, valamint olyan vezetői funkciók is működhetnek, amelyek nem annyira formális pozíciókhoz, mint inkább egyes feladatokhoz kötődnek. Lehetséges például, hogy egy pedagógus munkatárs felelősen koordinálja a mérések értékelését, anélkül hogy formális igazgatóhelyettesi vagy munkaközösség-vezetői kinevezése lenne.

– Mindaddig arról beszéltünk, hogy miképpen használhatják fel a kompetenciamérés eredményeit az oktatási rendszer szereplői. Mit lehet elmondani a mérés alapján a makroszintről, azaz az országos tendenciákról?

– Nem ez a lényeg. A kompetenciamérés feladata az, hogy mikroszintű adatokkal szolgáljon. Hogy külön-külön beszélhessünk mind a négyezer intézményről, amelyek a rendszert alkotják. Hogy rámutathassunk azokra, ahol nagyon nagy baj van, és azokra is, amelyekről tanulni lehet, vagy amelyeken azt lehet látni, hogy a mérési eredményeket felhasználva javították a teljesítményüket.

– A mintavételen alapuló PISA-jelentés makroszintű állításokat fogalmaz meg, amelyek – mint például a legutóbbi alkalommal – a közvéleményt is felkor-bácsolták. Ebben az értelemben most kiélezett az ére-deklódás aziránt, hogy más mérés is megerősíti-e a PISA-vizsgálatból kiolvasható romló tendenciákat.

– Természetesen jó, ha össze tudjuk vetni a PISA-eredményeket egy olyan méréssel, amelynek a tesztjeit, céljait, tartalmi orientációját nem a globális közösség határozza meg, hanem mi magunk. A hazai mérés szerint nem figyelhető meg olyan látványos negatív változás a korábbi évekhez képest, hogy meg kellene kongtatni a vészharangot. Továbbra is azt állítom azonban, hogy a kompetenciamérésnek nem az a lényege, hogy a magyar oktatási rendszer egészének teljesítményjavulását vagy -romlását állapítsa meg, és nagyon fontos, hogy a figyelem nagy része itt a mikroszintű folyamatokra irányuljon.

– Említette, hogy a mérési rendszer folyamatos fejlődésben van. Milyen finomítások, fejlesztések várhatók a jövőben?

– Három figyelemre méltó területet látok. Az egyik az, aminek a PISA-mérés során már tanúi lehettünk: az átállás a papírfüzetekről a komputerrel történő mérésre. A digitális eszköz lehetővé teszi, hogy ne egy év elteltével értesüljenek az iskolák az eredményekről, hanem azonnal értékelhető adatok keletkezzenek, és így a gyors visszacsatolás révén a mérés közvetlenül segítse a tanulási folyamatok javulását. Másfelől a digitális eszközök sokkal intelligensebb tesztek alkalmazására is lehetőséget adnak. Olyan, mesterséges intelligenciát használó szimulációs játékokra gondolok például, amelyekkel a kognitív képességek komplexebb módon is felmérhetők. Köztünk szólva, a papíralapú teszt ma már drámaian primitív eszköznek tűnik az emberi gondolkodási folyamatok megragadása szempontjából.

A második terület, ahol fejlődési lehetőséget látok, a mért képességek kiegészítése, pontosítása, újradefiniálása. Az úgynevezett értékelési keretrendszerek, amelyekre a tesztek épülnek, folyamatos revízió, fejlesztés alatt állnak. A jövőben remélhetően olyan új területek fognak megjelenni a mérésekben, mint például a vállalkozói vagy az együttműködési képesség. Egyre látványosabb eredményeket hoznak azok az erőfeszítések, amelyek arra irányulnak, hogy a részképességek feltárása által ezeket a kompetenciákat is definiáljuk, mérhetővé – és ezzel összefüggően természetesen fejleszthetővé – tegyük. Az együttműködési kompetencia egyébként az egyik legbonyolultabb, a szakértőket is megosztó terület. A kérdés itt az, elegendő-e azt nézni, hogy egyes egyének rendelkeznek-e ezzel a képességgel, vagy meg is kell találni e képesség mérésének lehetőségét a csoportok szintjén. A digitalizálás ez utóbbira is jobb lehetőségeket nyújthat.

Végül egészen biztosan lehet és kell előrelépni abban, hogy pontosabb és jobb adataink legyenek arról a kontextusról, ahol a tanulás és tanítás történik. E kontextus ugyanis olyannyira meghatározza mindazt, amit a kompetenciamérések vizsgálnak, hogy ismerete nélkül voltaképpen üres számokká válnak az adatok. A tanulói és intézményi kérdőívekből rengeteg minden kiderülhet a szociális környezetről vagy az intézményi tudásmegosztás szintjéről. A kontextusadatok azonban csak akkor használhatók, ha nem csupán hatvan-hetven százalékos lefedettséggel állnak rendelkezésre. Ezért is nagyon jó lenne, ha az intézmények egyre inkább érdekeltté válnának az adatok begyűjtésében és megismerésében. A saját hozzáadott érték mutatójára kíváncsi és a munkáját fejleszteni kívánó intézmény nem mondhat le a kontextusadatok megismeréséről.

– A sokat emlegetett mikroszintű felhasználáson, az oktatási gyakorlat közvetlen fejlesztésén túl milyen lehetőségek vannak még a kompetenciamérésben?

– A mérés azon túl, hogy informál az eredményességről, összefüggések feltárására is alkalmas, azaz hozzásegíthet bennünket ahhoz, hogy az eredményességet meghatározó hatásmechanizmusokat is jobban megértsük. Jó lenne, ha lennének olyan pályázatok vagy ösztöndíjak, amelyeknek a segítségével doktori hallgatók vagy gyakorló pedagógusok kutathatnák, elemezhetnék, értelmezhetnék az adatokat. Voltak Magyarországon olyan longitudinális vizsgálatok, amelyek azt próbálták feltárni, milyen későbbi életpályát futnak be a különböző szinteken teljesítő tanulók, de sajnos nem tudok róla, hogy most is lenne ilyesmi.

– Az oktatás gyakorlatában a NAT-ot tekintjük az egyik legfontosabb dokumentumnak. Befolyásolja-e a NAT-tal kapcsolatos változásokat a kompetenciamérés fejlődése?

– A most is zajló standardfejlesztés célja, hogy a NAT-ban megjelenített tartalmakhoz képességszinteket rendeljünk hozzá. Ez azzal kecsegtet, hogy szűkülni fog az a szakadék, ami a megtanítandó tartalmakat tartalmazó tantervek és a mérések szempontrendszere között van. Az ezzel együtt járó szemléletváltás látható módon megváltoztatja az oktatás szereplőinek a viselkedését. Nemcsak a pedagógusokra gondolok, hanem a tantervek összeállítóira is. A diskurzusnak elsősorban nem arról kellene folynia, hogy *mit* kell megtanítani, hanem arról, hogy *milyen képességekkel* kell a gyerekeknek rendelkezniük a tanulási folyamat egy-egy pontján, hogyan lehet őket az egyik pontról a másikra eljuttatni, és ehhez milyen eszközökre és mennyi időre van szükség. Képzeljünk magunk elé egy olyan tantestületet, amelynek tagjai arról vitatkoznak, hogy mi mindent kell megtanítani, és egy olyat, amelyben arról szól a megbeszélés, hogy hol tartanak a gyerekek, és hogyan juttathatók el magasabb szintre! Nyilvánvaló, hogy a második típusú tantestületben dolgozó pedagógusoknak egészen más a viselkedésük, másképp lépnek be az osztályba, és másképp szervezik meg a munkájukat is. Nem arról szól az óratervük, hogy mi mindent „kell még venni”, hanem látják maguk előtt a rájuk bízott 25-30 gyerek valóságát – az egyes gyerekekre is lebontva. A második típusú tantestület segíti hozzá a pedagógust ahhoz, hogy képes legyen uralni az osztályterem világát és az ott zajló folyamatokat.

Mindebből következően tehát sajnos alacsony szintűnek kell minősítenünk azt a vitát, amely a NAT-ban szereplő tartalmi tételekről szól. Ha megnézzük a különböző országok oktatási rendszereit, akkor azt látjuk, minél fejlettebb egy rendszer, annál valószínűbb, hogy viták a fejlesztendő képességekről és nem a tanítandó tartalmakról szólnak. A megújuló NAT-tal kapcsolatban megnyugtató lehet, hogy nemcsak intenzíven zajlik mellette a standardfejlesztés folyamata, hanem Csépe Valéria személyében olyan szakember irányítja a megújulást, aki a kognitív idegtudomány kutatási területéről érkezett. Arra számítok, hogy az ő szakmai háttérével valóban a tanulók kognitív fejlődése kerül a figyelem középpontjába, nem pedig a tanítandó tartalmak listázása.

Szóveg:
Szódy Judit

Éljen a nyár!

Az óvodai, iskolai hétköznapiak után végre elérkezünk a nyári szünethez. Mint minden változás, ez is sok szülőnek okoz fejtörést: eresszük el a gyeplőt, vagy összpontosítsunk arra, hogy felkészülten menjen iskolába a gyermek szeptember elején?

Fontos leszögeznünk, hogy a nyár nem arra való, hogy a gyerek tanuljon, és nem is arra, hogy fejlesszük, pláne nem arra, hogy szülőként megpróbáljuk behozni a lemaradást, hogy megfeleljünk az iskola vélt elvárásainak. Ne csináljunk iskolát a nyári szünetből, legalábbis ne hagyományos iskolát!

Gyakoroltatás helyett

Természetesen vannak gyerekek, akiknek mindig szükségük van fejlesztésre. Télen, nyáron. Ők speciális gyerekek, akikről természetesen szintén nem kell elvenni a szünidőt, csak éppen az ő szükségleteiknek megfelelően kell megszervezni.

Az „átlagos” gyerekek vakációjába semmiképp nem kell iskolai vagy iskola-előkészítő feladatokat beilleszteni. A legjobb, ha a szülők mindenféle elvárás és nyomásgyakorlás nélkül viszonyulnak a gyerekekhez a szünidőben, legalábbis a tanulást illetően. Talán a maximalistáknak is kisimul a lelkük, ha tudatosítják, hogy valójában minden tevékenység fejleszt, ami a gyerek aktivitását kívánja. Néha meglepő, hogy milyen összefüggéseket lehet felfedezni. Szinte minden szívvel-lellekkel végzett tevékenység remek felkészítés arra, hogy jobban menjen a tanulás.

Vegyük csak számba, mi szükséges a jó tanuláshoz megfelelő értelmi képességek mellett:

- motiváció
- figyelem
- biztonságérzet
- önbizalom
- kommunikációs készség
- jó finommozgás.

Ha ezek rendben vannak, nem kell félnünk attól, hogy a gyerek lemarad. Ha szeretnénk, hogy felkészülten menjen iskolába, ajándékozzunk neki minél több élményt, ami a fenti készségeket fejleszti.

Okosodj zenélve!

Régóta tudjuk, hogy a zenével való foglalkozás fejleszti a matematikai készségeket. A rendszeresen zenét hallgató emberek agyában változások jönnek létre, de a rendszeresen zenélő emberek bizonyos agyterületei még sokkal jobban fejlődnek, mint azokéi, akik nem szeretnek zenét hallgatni. A tanulással kapcsolatos kutatások sokféle transzferhatást kimutattak már: amit az egyik tanulási folyamatban elsajátítunk, annak hatása megjelenik egy másikban. Az alapvető zenei ismeretek, a ritmusok, a zenei előjegyzés, a hangmagasságok, a hangmintázatok felismerése alapvető matematikai tudást feltételez, és visszafelé is hat: zenetanulás, zenélés, éneklés közben fejlődnek az alapvető matematikai készségek. A zene gyakorlása előrevisz az olvasás, írás, helyesírás és az idegen nyelv tanulása területén is, hiszen a hangok felismerése, elkülönítése, a hangmagasságok érzékelése mindkét területen fontos.

Kutatások bizonyítják, hogy a zenei képességek korai fejlesztése nagymértékben segíti a számolási, olvasási és helyesírási készséget is.

De nézzük tovább: az éneklés a memóriát is fejleszti, a szókincset is növeli, hiszen a dalok szövege akár örökre is elraktározódik, sokkal tovább, mint ha valamit csak elolvasnánk, vagy versben megtanulnánk. Ha magasabb szintre lépünk, vegyük a kánonokat vagy a többszólamú dalok éneklését: elképesztően magas szintű koncentrációt, figyelemösszpontosítást igényel, hogy csak a saját szólamunkat énekeljük pontosan, miközben nem zárjuk ki a külvilágot, halljuk a többi szólamot is a miénkkel együtt.

Nem feltétel, hogy a szülők zenészek legyenek, vagy zenetanárt fogadjanak a gyerekek mellé. Persze nem árt, ha szeretnek énekelni, mert együtt énekelni nagyon nagy élmény. Segít, ha megzenésített verseket hallgatnak együtt, és néhány alkalom után együtt éneklük őket. Rengeteg megzenésített verset találunk a

videómegosztó csatornákon, ismert és kevésbé ismert műveket, egy szál gitárral, népi hangszerekkel vagy komoly zenekari kísérettel. Szerencsés, ha az otthon megismert dalokat koncerten is meghallgatják együtt, sokat emlegetett élménnyé válhat egy-egy ilyen alkalom.

Esős időben jó móka a gyerekkaraoke, amihez az internet segítségével szintén találhat a család jó alpanyagot. Az együtt éneklés jó program lehet egy esti tábortűz mellett a kertben vagy nyaraláskor.

Mozdulj!

A hetvenes években kristályosodott ki, hogy a jó tanulási képesség alapja a megfelelő szenzoros integráció, vagyis az, hogy a környezetből érkező látási, hallási, ízlelési, tapintási, egyensúlyi és proprioceptív (sajáttest-érzés) ingereket az idegrendszer összerendezze, értelmezze, és a régebbi információkkal összevetve hasznosítsa. Ha ez a képesség sérül, szenzoros integrációs zavarról beszélünk. A zavar oka sokféle lehet, egy az okok közül, hogy a gyerek kiskorában nem jut elég megfelelő minőségű ingerhez. Az egész nap bekapcsolt tévé és az önműködően zenélő, csipogó játékok által keltett inger nem megfelelő. A ringatás, az ölbéli játékok, a hintázás, a szaladgálás, a bukfencezés, a homokozás, a gyurmázás, a fára mászás, a birkózás ad megfelelő ingert ahhoz, hogy a szenzoros integráció megfelelő legyen. Ennek hiányában figyelemzavar, viselkedészavarok, mozgásfejlődési zavar, beszédértési zavar és különböző szociális nehézségek alakulhatnak ki. Ezek közül akár egy is jócskán megnehezítheti a tanulást. Szenzoros integrációs zavar esetén remek terápiás lehetőségek állnak rendelkezésre. De vajon lehet a szenzoros integrációt fokozni, és az alapvetően jó tanulási képességű gyerekeket tovább fejleszteni? Lehet. A sok mozgás, a sport, a változatos környezet tovább fejleszti a nagymozgásokat, a finommozgást, és ez az idegrendszer magasabb szerveződéséhez vezet. A szenzoros integrációs terápia fontos része az egyensúlyszerv ingerlése, mely nagy szerepet játszik az idegrendszer fejlődésében. A gyerekek jó része ösztönösen „fejleszti önmagát”, szeret hintázni, legurulni a domboldalon, forogni, bukfencezni és táncolni is, amíg nem válik szégyenlőssé. A szülők tehát azzal, hogy hintát szerelnek fel a lakásban vagy a kertben, hogy letesznek a szobában egy matracot, ahol a gyerek bátran ugrálhat, esetleg felállítanak egy trambulint, már sokat tettek gyerekeik iskolai előmenetelért.

Biztonságban

Számtalan kutatási eredmény bizonyítja, hogy a gyerek (és a felnőtt is) sokkal jobb eredményeket ér el biztonságos érzelmi környezetben, és rosszabbakat, ha fél, szorong, bizonytalan. Az érzelmi állapot hatással van a tanulási motivációra, az észlelésre, az információ befogadására és előhívására, vagyis a memóriára is. Fontos, hogy a gyerek a családban és az oktatási intézményben is biztonságban érezze magát. Ha a légkör kiszámíthatatlan, ha büntetéstől vagy a jutalom elmaradásától, megszégyenítéstől való félelem határozza meg a

gyerek mindennapjait, az jócskán visszaveti tanulási képességeit. A vakáció időszaka ideális a szülő-gyerek kapcsolat elmélyítésére, javítására, ha ez szükséges. A közös élmények, az egymásra szánt több idő és figyelem sokat segít abban, hogy a gyerek energiái a saját fejlődésére összpontosuljanak, és ne a szorongásával, félelmeivel kelljen küzdenie.

Hogyan segítsünk a gyerekeknek az óvodában?

- Lehetőleg kevés irányított, kötött foglalkozást tartunk a nyári időszakban!
- Töltsünk sok időt a gyerekekkel a szabadban nagymozgásos játékokkal!
- Hallgassunk színvonalas, gyerekeknek szóló zenét!
- Játsszunk a ritmussal, a hangokkal!
- Készítsünk hangszereket!

Hogyan segítsünk a szülőknek?

- Biztassuk őket sok közös játékra!
- Javasoljuk, hogy minél kevesebb tévézést, számítógépezést iktassanak be a mindennapokba!
- Javasoljuk, hogy iskolás típusú fejlesztés helyett inkább a tanulási képességeket fejlesszék játékosan!
- Csak olyasmit játsszanak a gyerekekkel, ami nekik is kellemes élmény! Ne játsszanak kötelességből!

Olvasnivalók

- Józsa Krisztián – Fejes József Balázs: A tanulás affektív tényezői. In: Csapó Benő (szerk.): *Mérlegen a magyar iskola*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó, 2012.
- Farkas Eszter: *Okos szülő, ügyes gyerek*. Budapest: ÜgyesGyerek Könyvek, 2016.
- Csépe Valéria: *Az olvasó agy*. Budapest: Akadémiai, 2006.
- Juga-Gombos Márta: *Érzelmek és tanulás*. http://rmpsz.ro/uploaded/tiny/files/magiszter/2015/nyar/08jugagomboserzelmek44_49.pdf
- Vekerdy Tamás: „Megérik az iskolára, mint alma a fán.” In: *Alma a fán. Párbeszéd a kompetenciafejlesztésről*. Budapest: Tempus Közalapítvány, 2010.
- Janurik Márta – Józsa Krisztián: *Zene és tanulás*. http://www.parlando.hu/2017/2017-2/Janurik_Jozsa.pdf

Kodály Zoltán öröksége

Dr. Hoppál Péter kultúráért felelős államtitkár 2017. március 6-án, Kodály Zoltán halálának 50. évfordulóján a Farkasréti temetőben előszóban mondott beszédének szerkesztett változata

Kodály Zoltán alakját méltó módon felidézni valószínűleg az utolsó pillanatokban, az utolsó években vagyunk, hiszen az ő munkatársai, közvetlen környezete tud méltóképpen emlékeztetni bennünket arra, hogy milyen is volt a zeneszerző géniusz, tudós zenepedagógus alakja. Ezért is állhatunk megrendülten az 50. évfordulón napra pontosan itt, a Farkasréti temetőben, és hallgathatjuk Kodály munkatársának, Szőnyi Erzsébetnek (kétszeres Kossuth-díjas zeneszerző, karvezető, zenepedagógus – *a szerk. megj.*) emlékeit és intését arról, hogyan kell a jelenkornak viseltetnie Kodály öröksége iránt. Ezért is fontos, hogy a XXI. században a kulturális intézmények, az oktatás, a zeneoktatás egész spektruma gondolja át, hogy Kodály írott és hangzó örökségének hogyan tud a mai posztmodern kor eszközeivel és kihívásai közepette is megfelelni. Ez a legnagyobb feladat a Mester örökségének ápolásában, újragondolásában.

Kodályt mindig újra kell tanulnunk. Ahogy ő maga figyelmeztet bennünket: a műveltséget, a kultúrát nem lehet örökölni. Azt írja egy helyütt, hogy azt újra és újra meg kell szerezni, minden újabb generációnak újra meg kell küzdenie érte. És mi lenne a mai aktív generáció feladata, szent küldetése? Mi lenne más, mint hogy azt a súlyos és felelősségteljes örökséget újratanulja, amelyet Kodály az ikercsillag Bartókkal már szintén örökséghordozóként – Liszt örökségének hordozójaként – az akkori generációknak átadott Magyarországon és szerte a nagyvilágban.

Mert felemelő tény – és örülök, hogy a Zeneakadémia ezt időről időre hangsúlyozza –, hogy egy csodálatos nagy családtagjai vagyunk mindannyian. Emlékezzünk a Zeneakadémia alapító elnökének, Liszt Ferencnek – „Hírhedett zenésze a világnak, / Bárhová juss, mindig hű rokon!” – 1875-ös gesztusára, amikor amellett döntött, hogy élete utolsó időszakában szülőföldje iránt mutatja a legnagyobb hűséget. És valóban, a Párizsi Konzervatórium mintájára létrejött a magyar zenei felsőoktatás első számú és máig világhírű intézménye, a budapesti Zeneakadémia. Majd Liszt tanítványai vittek és adták tovább ezt az örökséget a következő óriás generációnak, Kodálynak, Bartóknak, Dohnányinak és másoknak. Belegondolni is döbbenetes, hogy mi pedig itt mindannyian tanítványokként hallgathatjuk Kodály katedrára maga mellé választott munkatársának intését, és tanulhattunk, mindennap tanulhatunk Kodály tanítványaitól, a liszti „dédunokák” generációjától.

Mi tehát „ükunokáknak” mondhatjuk magunkat, kedves fiatalok és kevésbé fiatalok. Él ennek a tudata, hogy Lisztől vezethető le a magyar zenetörténet csodálatos nagy családfája, és ebben mindig is kitüntetett szerepe volt és van ma is Kodálynak. Még akkor is, ha az elmúlt ötven esztendőben nem feltétlenül és nem mindig tudtunk méltóképpen megfelelni ennek az örökségnek.

Mert voltak időszakok, amikor bizonyos témákat talán megfelelően hangsúlyozott az utókor, de másokat hagyott elsikkadni. És ezek az évtizedek súlyos deficitet okoztak a Kodály-örökség ápolásában. Ezért ma, az 50. évfordulón hitet kell tennünk amellett, hogy összefogunk: a kulturális intézmények, az oktatás teljes spektruma az óvodától a zenei felsőoktatásig. Össze kell fogni a kormányzatnak, és össze kell fogni mindenkinek, aki a magyar kultúrát, a magyar művelődést fontosnak tartja. Nemcsak saját maga, hanem a gyermeke és az utánuk következő generációk érdekében is.

Mit tesz ötven év után a mai világ ennek a súlyos örökségnek az ápolásáért? Örülhetünk, mert elmondhatjuk, a világ közvéleménye látja, számon tartja és elismeri ennyi évtized után is ezt a gazdag örökséget: az ENSZ oktatási és kulturális szervezete, az UNESCO már két évvel ezelőtt Kodály-évvé nyilvánította 2017-et a Mester születésének 135. és halálának 50. évfordulója tiszteletére.

Egy másik csodálatos eredmény a magyar kultúradiplomácia sikere: néhány héttel ezelőtt a világ szellemi kulturális örökségének részévé válhatott a Kodály-módszer. Ez hallatlan felelősség és büszkeség minden magyar ember számára, mely felelősséggel feladatunk van, és mely büszkeséggel jól és helyesen kell sáfárkodnunk. Ez az utókor nagy és szent feladata és küldetése.

És igen, ahogy Szőnyi tanárnő említette, itt vannak a mindennapok munkáját érintő kérdések: Hogy integrálódik a mindennapos éneklés kicsiny gyöngyszeme a mai oktatási rendszerbe? Hogyan lesz a magyar népdal a táncházmozgalom hullámvölgye és újbóli felívelése időszakában mindenki kincsévé? Meg tudunk-e egyezni a magyar népdal napjában, tudunk-e adni egy kitüntetett pillanatot az év 365 napjából ennek az ügynek? És fel tudjuk-e rá hívni a társadalom figyelmét – akár televíziós műsorokon keresztül is –, hogy az érték mindig magasba emel, és hogy Kodály soha nem alkudott meg? Mindig és mindenkor az értéket mutatta fel, és mindig az érték mellé gyűjtötte tanítványait és követőit.

Tudós, áldott emlékű professzorom, Dobszay tanár úr a Zeneakadémián mindig azt mondta, hogy ne idézzétek Kodályt, hanem olvassátok és műveljétek. Ez a feladat hárul mindannyiunkra. Szerencsére vannak iskolák, ahol csodálatos módon emlékeznek, s emellett magas szinten művelik nemcsak a Kodály-módszert, hanem mindazt a tudást, amit a Mestertől kaphattunk.

Kinek-kinek a saját területén kell elvégeznie a rá háruló feladatokat! És itt szerepe lesz a Magyar Tudományos Akadémiának, a Magyar Művészeti Akadémiának, és bizony vállalatot kell tennie Magyarország kormányának is. Ezért mondom örömmel, hogy a kormány előtt van egy olyan nagy ívű terv, amelynek kiinduló eleme a Liszt-kultusz újragondolása, hogy hogyan tudjuk a Budapest brandet, márkanévet úgy megemelni a világban, hogy az mindenki szemében összekapcsolódjon a magyar zenei örökséggel. Ennek érdekében számos fejlesztésre készülünk a Zeneakadémián és szerte Budapesten. Ehhez kötődik egy másik, kormány előtt lévő előterjesztésünk, amelyet az itt jelen lévő intézményekkel közösen alkottunk meg azért, hogy az idei év az útjára induló, többéves nagy Kodály-program első esztendeje legyen.

Induljon el a Kodály-program, amely felöleli a magyar zeneoktatás újragondolását, benne az éneklés szerepét, felöleli a zenei felsőoktatás szerepét és helyzetét Magyarországon, annak kisugárzását Európában és más kontinenseken, és magába foglalja azokat a programokat, rendezvényeket, eseményeket, amelyek az idei kerek évfordulóhoz kötődnek. Így most, a Kodály-program első ütemében 1 milliárd 486 millió forintos támogatást kaphatnak azok a programok, amelyeket az intézmények javaslatként letettek a minisztérium munkasztalára – köztük jeles koncertek, konferenciák, kiállítások, versenyek, rendezvények, nagy pályázatok, oktatói ismeretterjesztő programok, mesterkurzusok, kiadványok, CD-k és könyvek, filmek, közművelődési események és nemzetközi programok.

Úgy gondoljuk, ha most valamennyien valóban hitet teszünk amellelt, hogy ez az örökség felelősséget és feladatot ró mindannyiunkra, akkor talán a Mester is úgy tekinthet ránk, hogy nem méltatlan örökösei vannak szerte a hazában. És akkor talán felnőhetünk ahhoz a nagy feladathoz, amit ránk hagyományozott.

„Amennyi fűszál van a tarka mezőbe’, annyi áldás szálljon Mesterünk fejére!”

Kodály Világa

Szöveg: **Csikai Ildikó**, a Kodály Világa projekt vezetője

A nagyvilágban még mindig leginkább a technológiai haladás határozza meg egy gazdaság alapját. Ha innovációról hallunk, jelenleg is talán kizárólag valamilyen műszaki fejlesztés jut eszünkbe. Egyre többet hallani azonban olyan szociális innovációkról, amelyek nélkül a jóllét nem lenne teljes. A Kodály Világa elnevezésű kezdeményezés egy olyan ötlet megvalósítása, amelynek célja, hogy minden, amivel foglalkozunk, egy kicsit jobb legyen, mint azelőtt.

2015 márciusában az ELTE ötletversenyén fogalmazódott meg az a gondolat, hogy milyen nagyszerű lenne közösséget formálni először Kecskeméten, majd az egész országban, később pedig nemzetközi szinten is azokból, akik abban a zenei nevelésben részesültek, amit Kodály Zoltán fontosnak tartott. Több százezeren vannak, talán az egymilliót is közelíti azok száma Magyarországon, akik ének-zenei iskolában tanultak, vagy különórán hangszeres képzésben vettek részt az 1950-es évek óta.

Célunk a Kodály-módszeren nevelkedett tanítványok, a Kodály-iskolák volt növendékeinek felkutatása, közösségek formálódásának segítése, minőségi amatőr zenei produkciók létrehozásának menedzselése és további együttműködő folyamatok elindítása a határon túli magyarsággal is karöltve. Útjára indítjuk a „Legyen az együtt éneklés, az együtt muzsikálás a közös nyelv a világban” mozgalmat. Azt is láttatni kívánjuk, hogy Kodály Zoltán öröksége nem csupán a zenei nevelés területére korlátozódik, hanem olyan értékeket hordoz, amelyek az igényes emberi élet alapjául kell hogy szolgáljanak.

Mai felgyorsult világunkban különösen fontos, hogy értékeket közvetítsünk, hogy példát mutassunk a gyermekek és fiatal felnőttek számára, de olyan módon, amire a mai ifjúság nyitott lehet, azaz élményeken keresztül.

Több országban évtizedes hagyománya van az amatőrök együttes felkészülésének, évente néhány közös produkció bemutatásának (például Londonban és Leiden-

ben évente megrendezik a *Scratch Messiah*-t, amely sok ezer embert vonz). Ez a kezdeményezés már hazánkban is elindult, amihez most mi is csatlakozunk. A Kodály Világa Nonprofit Kft. tevékenysége egyik legfontosabb pillérének tartja a közösségépítést, az új, több területet átfogó alkotó, innovatív megoldások generálását. Zenei, tudományos, művészeti találkozokat szervezünk, és olyan folyamatokat indítunk el, amelyek hozzájárulnak ahhoz, hogy Kodály Zoltán életműve azok életének is szerves része maradjon, akik nem életpályának tekintik a mindennapos éneklést, muzsikálást.

2017-ben Kecskeméten szervezzük meg az első **Kodály Világa találkozót** a kecskeméti Kodály Művészeti Fesztiválhoz igazodva **július 14–16-án**. Az első napi próbát és akklimatizálódást követően, 15-én 20.00 órakor az ország különböző pontjairól érkező 3-500 felkészült résztvevővel énekeljük a *Psalmus Hungaricus*t Medveczky Ádám Kossuth-díjas karmester vezényletével és a Kecskeméti Szimfonikus Zenekar közreműködésével, illetve *A magyarokhoz* című kánont Rozgonyi Éva Liszt- és Bartók-Pásztory-díjas karnagy vezényletével, remélhetően a közönség soraiban ülőkkel együtt. Július 16-án pedig szintén Medveczky Ádám vezényletével a *Székelly fonó* zárja az első találkozónkat parádés szereposztással, és nyitja meg egyben a Kodály Művészeti Fesztivál és a Nemzetközi Kodály Szeminárium programsorozatát.

Kodály Zoltán Kecskemét szülötte, azonban munkássága messze túlmutat Magyarországon, sőt Európa határain is. Ő nem csupán Kecskemét, nem csupán Magyarország „ügye”, hanem a világ zenei nevelésének egyik meghatározó alakja. A civil erő mozgósításával járunk hozzá ahhoz, hogy a Mesterünk által értéknek tartott elveket folyamatosan minél szélesebb körben ébren tartsuk, és támogassunk minden olyan folyamatot, amely az általa kijelölt utat követi vagy szélesíti.

A Kodály Világa civil vállalkozás három területen vesz részt az együttműködő folyamatok kialakításában. **A kulturális programok mellett egy-egy pedagógiai és andragógiai kísérleti fejlesztés alkotó folyamatait indítottuk újtárra konferenciáinkon**, mellyel célunk az óvodai és iskolai nevelési-oktatási és pedagógiai korrekciós módszereket egyaránt felölelő, korunk elvárásaihoz igazodó komplex pedagógiai módszertan kidolgozása, amely új lehetőségeket kínál a 3–12 éves korosztály alapvető készségeinek és ismereteinek folyamatos fejlesztésére. A módszertan két alappillére a matematika (Dienes Zoltán Pál) és az ének-zene játékos tanítása, ami keretbe foglalja a magyar nyelv, a színjátás, a bábjáték, a csoportdinamikai elemek, az együtt-

FELHÍVÁS

Szeretettel hívunk és várunk az

I. KODÁLY VILÁGA TALÁLKOZÓ

eseményére, amelyet
Kecskeméten rendezünk meg

2017. július 15-én.

Hagyományteremtő szándékkal,
a Mesterünk iránti tisztelet jeleként

**több százan együtt énekeljük
Kodály Zoltán *Psalmus Hungaricus* és
A magyarokhoz című művét**

Kecskemét főterén.

Légy részese egy nagyszerű produkciónak!
További részletekért látogass el honlapunkra
vagy Facebook-oldalunkra:

www.kodalyvilaga.hu
facebook.com/kodalyvilaga

működés, az erőszakmentes kommunikáció (alternatív vitarendezés), a vizuális kultúra, a mozdulatípusok, a frissítő, fejlesztő mozgások, a mozgáspihező mozdulatsorok, a tánc oktatását az információtechnológia legmodernebb fejlesztéseinek segítségével.

A felnőttek képzését szolgáló fejlesztés a magyar népdalkincs szimbólumrendszerét fűzi fel a mai kor elvárásainak megfelelő, tudományos igényű ismeretek játékos és interaktív módszertani megoldásaira a felnőttképzés legmodernebb eszköztárának felhasználásával. A foglalkozások elsődleges célja, hogy rámutasson azoknak a területeknek a fontosságára, amelyek fejlesztésének segítségével hatékonyabban, sikeresebben válaszolunk az élet kihívásaira, feltárja azokat a tartományokat, amelyek folyamatos fejlesztése segít követni a változó világ megmérettetéseit.

A nagyon fiatal, tehetséges muzsikások fellépési lehetőségeinek szervezése, karrierjük menedzsmentje a harmadik terület, amellyel ösztönözünk intenzívebben.

A Kodály Világa valamennyi résztvevője, támogatója a zenei neveléssel áthatott tudásával, tapasztalatával kíván ahhoz a nevelő munkához hozzájárulni, amelyet Mesterünk oly fontosnak tartott. Szeretettel hívjuk és várjuk honlapunkon, konferenciáinkon, együtt gondolkodó, együtt éneklő és együtt muzsikáló alkalmainkon mindazokat, akik társulásunk céljaival azonosulnak, akik közösséget vállalnak Kodály Világával.

A cikk a Magyar Kodály Társaság hírlevelében megjelent szöveg frissített változata.

Arany-alap

Arató Lászlóval, a Magyar tanárok Egyesületének elnökével, az ELTE Radnóti Miklós Gyakorló Általános Iskola és Gyakorló Gimnázium vezetőtanárával az Arany- emlékév kapcsán beszélgettünk Arany János költészetének időszerűségéről, taníthatóságáról.

Szöveg: **Hudáky Rita** | Fotó: Szidor N. Gábor

– Arany János költészete megkérdőjelezhetetlen része a magyar irodalom oktatásának – számolnunk kell-e azonban az életművön belüli hangsúly-átelveződésekkel? Lehetséges-e, hogy a 21. században nem ugyanazok a művek maradnak az iskolai órák fókuszában, mint amelyek korábban voltak?

– A balladákat, köztük az *Ágnes asszonyt*, a *Szondi két apródját*, a *walesi bárdokat* nem tudta kikezdeni az idő. Azok úgy tökéletesek, ahogy vannak, a jelenetek, a figurák, a nyelv ma is nagyon erősen hat a diákokra. Én magam nagy lelkesedéssel tanítottam és tanítom az ötvenes évek líráját is, ami merészebb és modernebb az *Ősziké*knél. De izgalmas lenne foglalkozni a keserűbb, humoros művekkel vagy legalább egyes részleteikkel – a *Bolond Istók*ra, *A nagyidai cigányokra* gondolok például.

– Mondhatjuk azt, hogy a tanítás hangsúlyváltásai az irodalomtörténeti megítélés változásával párhuzamosak?

– Bizonyára. Gyulai Pál annak idején egyértelműen az epikus Aranyt emelte piedesztálra. A nyugatosok fedezték fel az *Őszikéket*, majd a hetvenes években Németh G. Béla, a nagy hatású irodalomtudós az ötvenes évek válságlíróját tartotta az Arany-költészet legmerészebb rétegének. Az általa megalkotott új kánon a célok elvesztéséről, az el nem ért bizonyosságról, az idő szorításáról, a nagyvárosi ember magányáról szóló verseket emelte ki. Ma úgy tűnik, hogy a különösebb, groteszkebb művek, így a *Bolond Istók* vagy *A nagyidai cigányok*, valamint – érdekes módon visszatérően – Arany verses epikája váltanak ki erősödő, illetve megújuló értelmezői érdeklődést.

A nyelv számára a kötött forma meder és határ, és ez a műfaji kötöttségekre is igaz. Arany műveinek a verses hagyomány szabja meg a medrét, és neki erre a mederre mintha szüksége lett volna. Ezért nem lett belőle prózaíró. Arany esztétikája és etikája elválaszthatatlan egymástól. Amikor ma Arany hatásáról beszélünk, akkor erre a nyelvre tekintünk úgy, mint „Arany-alapra”.

– A mai középiskolások mit szólnak *A nagyidai cigányok* hangvételéhez – az általános iskolában megismert *Toldi* harmonikus, mesei egyensúlyt teremtő világa után?

– *A nagyidai cigányok* nyers, gyakran vulgáris-karnevalisztikus humora, a szabadságharcra, a szent eszmékkel szembeni tiszteletlensége, a *Nemzeti dal*t vagy Kossuth beszédeit és attitűdjét is kifigurázó szemlélete, a nagyotmondás, a demagógia éles, szatirikus paródiája teljesen működőképes ma már. Azért ma már és nem ma is, mert a saját korában nem volt az. Csóri vajda Dundi asszony méreates bájai által feltűzött feleségváltási ábrándjaitól a pincében őrzött, lócitromnak bizonyuló kincsekig a keserű bohózat alpári komikumát is kínálja ez az eposzparódia. Politikai inkorrekttségét, cigánykarikatúráját valamelyest semlegesíti, hogy cigányokról mesélve valójában hős magyarokról szól az elbeszélő.

– A középiskolában azonban jellemzően nem ez a mű, hanem a *Toldi estéje* szerepel a közös olvasmányok listáján.

– A *Toldi estét* nagyon szeretem tanítani. Először is elidőzünk az első versszak gyönyörű képeinél: „Őszbe csavarodott a természet feje, / Dérré vált a harmat, hull a fák levele (...) Megrezdül a feje sok öregnek erre: / Egymásután mégis mennek a nyughelyre.” Gyönyörű, bonyolult módon mintázódnak össze a fejek és a levelek, el lehet töprengeni, mi rezdül, mi csavarodik. A magyar ősz szó kétértelműsége (‘szürkülő, fehérülő haj’ és ‘évszak’) is játékba jön... És rengeteg ilyen van a *Toldi estéjében*, amelynek képei és elégikus hangja elvezethet minket a *homo autumnalis*, az őszi ember megértéséhez, akinek elégikus érzékenysége az értékvesztésre, a folyamatok ellentmondásos természetére irányul. És ez a hangoltság Aranyánál már a szabadságharc bukása előtt megfigyelhető, hiszen a *Toldi estéje* 1847–48-ban keletkezett. Izgalmas kérdés, hogy honnan van ez a Petőfiétől annyira különböző attitűd, hozzáállás a világhoz. Ha nem a szabadságharc bukása váltotta ki az elégikusságot, akkor vajon mi? Alighanem a polgárosodás, a modernizáció szükségességének s egyben ellentmondásos, pusztító építő voltának az érzete, a hagyományos értékek, a bensőséges személyközi-közösségi kapcsolatok bomlása, az elidegenedés. Persze a tizenéveseket egyelőre nem feltétlenül ez a fajta energizált bölcsesség és önkorlátozás érdekli...

– Ha nem az elégikus hangvételtől, akkor inkább milyen irányból érdemes elindulnia annak a tanárnak, aki azt szeretné, hogy a diákjai minél nagyobb kíváncsisággal forduljanak Arany költészete felé?

– Én azt szoktam mondani, hogy ő a magyar irodalom legnagyobb drámaírója – noha egyetlenegy drámát sem írt. Ez a bejelentés kellően meglepő ahhoz, hogy érdeklődést keltsen. Komolyra fordítva a szót: mindkét nemzeti drámánkat ő babusgatta és népszerűsítette, *Az ember tragédiájába* belenyúlt, a *Bánk bán*ról értelmező tanulmányt írt. Döbbenetes, hogy milyen biztos kézzel választotta ki Katona József és Madách Imre művét, hogy azonnal értelmező kontextust is alkotott hozzájuk, és így döntő módon hozzájárult nemzeti drámává emelésükhöz. Emellett bizonyos értelemben a magyar drámairodalom gazdagodott azzal is, hogy Arisztophanész vígjátékait és Shakespeare drámáit – mégpedig a leghíresebb darabokat, a *Hamletet* és a talán legkiválóbb, legérettebb vígjátékot, a *Szentiván-éji álmot* – fordította, még hozzá úgy, hogy az általa alkotott szövegek máig viszonyítási pontot jelentenek, felülmúlhatatlan erősségű szentenciákat, szállóigéket szállítanak. És harmadszor ott vannak még a balladák is, amelyeket nemcsak a dialógusok és a konfliktusok tesznek drámaivá, hanem valódi shakespeare-i alakjaik is. Arany tárgyias költészetének szereplői egészen szélsőséges érzelmek kifejezésére alkalmasak, döbbenetes, hogy ez az általában a kiegyensúlyozottsággal, renddel asszociált költő az örület milyen bugyrait tudta megjárni rajtuk (például Ágnes asszonyon) keresztül. Persze drámai alakokat nemcsak a balladákban, hanem az epikus művekben is találhatunk. A *Toldi* jelenetei, például a két testvér találkozása vagy Lajos király és Toldi György, a rókaelkű báty furmányos beszélgetése is színpadra kívánczó drámai jelenet. Vagy a *Buda halálában* Buda és Detre olyan érzékeny lélektaniséggel árnyalt figurák, amilyeneknek alig van párjuk a magyar irodalomban. A *Buda halálának* lélektani motivációja, viszonyrendszere, például a Buda és felesége közti viszony rajza eleve drámai jelenetekkel jellemezhető, Detre pedig egy nagy formátumú, Shakespeare Jágóját meghaladó méretű intrikus.

– Vajon egy ilyen drámai tehetséggel megáldott költő miért kötelezte el magát mégis szinte életre szólóan a verses epika mellett?

– Ez a kérdés a mandátumos költő problémáját veti fel. Arany ugyanis a *Toldi* megírása után azzal a feladattal találta szemben magát, hogy neki kell a nemzeti költőnek, a nemzet epikusának lennie, és ő ezt a szerepet elvállalta. Az ötvenes évek lírája egyébként éppen azért különösen izgalmas, mert ez volt az az idő, amikor egy ideig kibújt a szerepből, és megfogalmazta, például a *Letésem a lantot*, a *Visszatekintés*, a *Kertben* vagy a *Mint egy alélt vándor...* című versekben, hogy ez a szerep megszűnt. Kicsit később, illetve ezzel szinte párhuzamosan a *Szondi két apródja*-típusú, politikai jelentéssel is bíró, kitarásra serkentő balladákban visszatért a nemzeti költő szerepébe, újra elfogadta azt. Mindezzel azonban nem válaszoltam a miért kérdésre, pedig pszichológiailag az is rettenetesen izgalmas. Tudjuk, hogy Arany rendkívül sokszínű tehetséges ember volt: jól rajzolt, zenélt, és kiváló színész is volt. Miután otthagyta a debreceni kollégiumot, hogy színésznek álljon, sikereket is aratott. A Máramarosszigeten véget érő színészkalandra Arany életének egyetlen nagyszabású kitöréseként, lázadásaként tekinthetünk. Az élet-rajz jól ismert adatai szerint miután álmában halottnak látta édesanyját, hazament, és a szüleit valóban szörnyű állapotban találta, apja megvakult, anyja haldoklott. A protestáns Arany, aki úgy érezte, hogy mindez büntetés azért, mert a neki kiszabott útról lelépett, ettől kezdve a kötelességteljesítés megszállottja lett. Nemcsak a nemzeti bárd szerepének akart szinte mániákusan megfelelni, hanem minden kötelezettségének: nagykőrösi tanárként éjt nappallá téve javította a dolgozatokat, írta az óravázlatokat és hozzá az irodalomtörténetet. Az Akadémia titkáráként hihetetlen lelkiismeretességgel foglalkozott a különböző számlákkal, levelekkel, elképesztő energiákat fecsért az Akadémia mindennapi ügyeinek intézésére és a két rendkívül magas színvonalú folyóiratnak, a *Szépirodalmi Figyelőnek* és a *Koszorú*nak a szerkesztésére is. „Nulla dies sine linea” – egy nap se múljk el sor nélkül. Amit ma „workoholic”-ságnak, munkamániának nevezünk, az nála a protestáns kötelességetikából és talán a személyes élettraumából következő magatartás volt. Mindezt, természetesen áttételesen, meg is írta a *Bolond Istókban*. Meg kellett tehát teremteni a nemzeti mítoszt, végig kellett vinni Toldi figuráját, miközben részben őt magát is feszélyezte a *Toldi* sikere. Az ötvenes években már úgy tekintett vissza rá, mint teherre, amit persze soha nem akart megtagadni, de azért a korai nagy siker be is skatulyázta, és nehéz volt kilépni abból a mégiscsak szorító cipőből, hogy ő „a *Toldi* költője”.

– Ez a kötelességtudat szorításában kiteljesedő írói, művészi attitűd mégsem a tehetsége megfojtását eredményezte, hanem a kiteljesítését.

– Igen, a határok közé bepréselt, beszűrt mindent, amit csak lehetett. Rendkívül izgalmas figurákat, szituációkat és nyelvet teremtett. A *Buda halálában* a hatalom-megosztásról szóló elmélkedései páratlan gondolati és nyelvi remekművek. A *Szondi két apródjának* abban a sorában, hogy „Ő áll a halála vérmosta fokán”, feliz-

zik, szétolvad a nyelv. Schiller Mariann kolléganóm figyelemre méltó értelmezése szerint ezek a „Mint hull a hull!”-jellegű, túlpoetizált megoldások az apródok hiteltelen kompenzációi, túlzásai, amelyek abból következnek, hogy Ali szolgájával ellentétben ők nem látták közelről Szondi hősiességét. Arany zseniális nyelvi szabályszerűségei, inverziói órákig elemezhetők. „Ötszáz, bizony, dalolva ment / Lángsírba velszi bárd” – ebben a mondatban semmi sincs ott, ahol lennie kéne, de éppen ettől van súlya, ettől halljuk akusztikusan is, ahogy lassan jönnek, menetelnek a bárdok, és majd csak a sor végére érkeznek meg. A szórend életre teremti a képet. Vagy egy másik példa: a *Reg és est* című parányi remekműben Arany arról az – egyébként meglehetősen modern – életérzésről ír, hogy reggel még a természetből, a nap sugarából meríti az ember az életlendületet, este azonban már csak az „öntudat sugára” tarthatja életben, mozgásban. A két versszak mindenben: versmondattanban, ritmusban, rímelésben ellentétes, és formailag hozza a két lélekállapotot. Szinte mindent meg lehet tanítani ezen a két nyolcsoros strofán, amit a költő a nyelvről tudni kell.

Szeretem a reggelt,
Mikor a jegenyék sudarára
Legelőbb esik a
Születő nap arany sugára
S kiderül a vidék,
Szine, illata, hangja föléd:
Tova még, tova még!
Enyim a nap, enyém az élet...

Ah, az est!
Bágyad akkor elme, test;
Hazaszáll a megtört lélek;
Nő a lombárny... félek, félek.
Mit hozál *ma*, vándor szellem,
Hogy *holnapra* fölemeljen?...
Boldog, ha visszanéz a mára
Öntudatod nyájas sugára! –

A formatudatossággal kapcsolatban egyébként azt is meg kell említeni, hogy Arany teoretikusként is kiemelkedő volt. Az ő költészetszemlélete, verselemzési készsége, ahogy ezt Dávidházi Péter a *Hunyt mesterünk* című monográfiájában megmutatta, olyan korszerű – az orosz formalizmust, a new criticism irányzatát, a strukturalizmust megelőző-előlegező – módon viszonyult a vers nyelvviségéhez, ami szinte páratlan a magyar irodalomban. Talán József Attila értett annyira elméleti szinten is a költészethez, mint Arany.

– Az egyik oldalon tehát a legkorszerűbb modernség, a másik oldalon pedig egy makacs ragaszkodás a verses epikához, ami a 19. század végére, az európai nagyregények korára már poros, sőt elavult műfajnak számított.

– Véleményem szerint a kor verses nemzeti epikához köthető ideológiai elvárásainál, a mítoszteremtő feladatoknál többről van itt szó. Arany a nyelv potenciáljának teljes kiaknázására törekedett. Ez a teljesség pedig éppen akkor és attól lép működésbe, ha a nyelv használója mintegy gúzsba kötve táncol: épp a kötött

ritmusok és formák képesek a maximumot kipróbálni az emberi beszédből. Azt mondanám, hogy a nyelv minden rétegét csak versben lehet mozgósítani – és Arany annyira nagy művésze volt a magyar nyelvnek, hogy versben kellett beszélnie ahhoz, hogy ne hagyjon semmit parlagon...

A mai költők közül ebben a vonatkozásban Térey Jánost hasonlítanám hozzá, aki ráadásul szintén korszerűtlen műfajokban alkot abszolút korszerű műveket. Térey is annyira magas szintű művésze a nyelvnek, olyan jól rímel, és olyan jó a ritmusérzéke, illetve olyan mestere a versmondás alakításának, hogy epikus és drámai műveket is kötött formákban „érdemes” írnia.

Azt mondhatjuk, hogy a nyelv számára a kötött forma meder és határ, és ez a műfaji kötöttségekre is igaz. Arany műveinek a verses hagyomány szabja meg a medrét, és neki erre a mederre mintha szüksége lett volna. Ezért nem lett belőle prózaíró. Arany esztétikája és etikája elválaszthatatlan egymástól.

Amikor ma Arany hatásáról beszélünk, akkor erre a nyelvre tekintünk úgy, mint „Arany-alapra”. Az ő stíloptimalizmusa a legnagyobb példája annak, hogy hogyan lehet mindenféle alapanyagot felhasználni és tökéletessé formálni – a vadromantikusan eredeti Vörösmarty-képek után vagy azokhoz képest egy domesztikált, nagyon megoldozott stílusban.

– Milyen érdekes, hogy gúzsba kötve táncoló, azaz beszédét a kötött formákhoz hajlító, a meder és a határ mentén fogalmazó művész épp az indulatos, impulzív, forrófejű Toldi Miklós megformálásával, megéneklésével robbant bele a magyar irodalomba!

– Arany nagy verses epikai műveinek visszatérő mozzanata az indulat megfegyvelmezésének kérdése, ami egyben nemzetkarakterológiai gondolat is. A fiatal Toldi valóban a „hamariság” vétkével jellemezhető, és az öreg Toldi is indulatból cselekszik, amikor az őt gúnyoló udvaroncokat megöli, miután legyőzte az olasz vitézt. A *Buda halála* is témájává teszi ugyanezt. Úgy tűnik tehát, hogy Arany egyik legmeghatározóbb törekvése, hogy újra meg újra beszéljen az indulat megfegyvelmezésének civilizatorikus feladatáról – és ez valóban nem független a határokat tiszteletben tartó, fegyvelmezett alkatától.

A *Toldi estéjéből* kiolvashatjuk azonban, hogy Arany álláspontja érdekesen ingadozik, nem biztos abban, hogy a nyers egyszerűség valóban meghaladható vagy meghaladandó: „Szeresd a magyart, de ne faragd le» – szóla, / »Erejét, formáját, durva kérgét róla: / Mert mi haszna símább, ha jól megfaragják? / Nehezebb eltörni a faragatlan fát.» Az öreg Toldi szerint az alapvető választás így hangzik: „Ha megromlik a nép régi jó erkölce: / Mit ér a világnak csillogó kenőcs?» A nép régi jó erkölce áll szemben a világnak kenőcsével, ez pedig a modernizáció elítélése. Nem véletlen, hogy a *Toldi estéjében* nem jön létre a kompromisszum a progresszív Nagy Lajos és a nemzeti identitást, a hagyományt képviselő Toldi között. Amikor Nagy Lajos elmagyarázza, hogy a haladás elkerülhetetlen, mert a puskaapor feltalálása után a fizikai erő már nem számít, akkor ezt Toldi már nem hallja, hiszen meghalt – nem jön létre a

dialogus a két eszmerendszer között, elmennek egymás mellett.

Aranyban bizonyosan élt egyfajta szkepszis a progresszióval szemben. Az emberről úgy fogalmaz a *Kertben* című versben, hogy „Mindég előre mász s – harap” – az előre mászást nem tudom másként értelmezni, mint progresszióként, amelynek a pusztítás és az önzés a sajátja. Arany valószínűleg úgy volt híve a polgárosodásnak, hogy közben látta a negatív oldalát is: hogy felszámolódnak az emberi kapcsolatok, és az önzés lesz úrrá a világon... Részben erről szól a *Kertben* vagy *Az örök zsidó* című vers is. *Az örök zsidó* a Kartaphilos-mítoszt és Tantalosz történetét megidézve beszél az otthontalanságról, a célvesztettségéről, a létben való otthontalanságról. „Rohannom kell – s a földi boly / Mellettem gyorsan visszafoly: / Ködfátyol-kép az emberek: / Én egy arcot sem ismerek...” – Arany itt olyan modern életérzést és nagyvárosi magányélményt fogalmaz meg, mintha reggelente ő is a mai Budapest lakóival együtt utazna a metróban...

– A modernizáció és a polgárosodás témája a korabeli magyar közélet egyik alapvető kérdéséhez vezet. Milyen volt Arany viszonya a politikához?

– Arany alapvetően nem politizált és – ezen a téren sem – engedett szabad utat az indulatainak. A politika nyelvét (és vele a nemzeti demagógia nyelvét) is kerülte, hiszen nincsenek politikai versei. Deák-párti volt, de nem gondolta úgy, hogy neki nyíltan állást kellene foglalnia egy-egy aktuális vitában. Valószínűleg alapvetően nem is a politika érdekelte, hanem a szerves közösségi lét.

A társadalomképében is sokkal kisebb szerepet játszott az érdekek harcának gondolata, mint például Petőfinél. Talán azért, mert Arany egy szabad hajdúközösségből jött, ahol nem a földesúr és a paraszt vagy a jobbágy alá-fölé rendeltségi viszonya volt a döntő. Az összetartozás erősebb lehetett, mint a harc vagy a hierarchia. Vagy legalábbis ennek a harmóniának erősebb az emléke, az utóérzete, az ez iránti nosztalgia. Az első *Toldi*-ba is ez az archaikus-patriarchális-családias viszony vetődik ki. Alighanem ezért lehet Toldi Miklós egyszerre paraszt és nemes.

Visszatérve a politikára: Világos után, Haynau alatt és a Bach-korszakban egy ideig nem is nagyon létezett magyar közélet, és felerősödött a már korábban is megjelent félelem, amely reális veszélyként élte meg a nemzet halál lehetőségét. Arany talán épp e félelem nyomán törekedett az egyensúlyra, a szélsőségek közötti mérték megtalálására, és ezért a kiegyezés számára valóban mélyen fundált politikai koncepciót is jelentett. Az ekkortól ismét kibontakozó közélet pedig egy olyan törekény egyensúlyt testesíthetett meg a számára, amit a kompromisszumaival együtt is alkalmasnak talált a még rosszabb elkerülésére. Politikai értelemben Arany szerintem inkább a rossz lépések, a rombolás elkerülésére törekedett, mint hogy aktívan síkraszálljon valami mellett.

– Egyes balladák mégis közismerten erőteljes politikai értelmezést kaptak, és politikai kiállásként híresültek el.

– Ez igaz, de természetesen minden ilyen balladának is van egy többszintű, ezért sokkal érdekesebb és egyetemesebb értelmezése, mint ezek a nagyon egyszerű politikai allegóriák. Rengeteg mindent elmondanak az emberi kommunikációról, a tartástípusokról. A *Szondi két apródjában* a politikai jelentésnél jóval érdekesebb az, hogy mennyivel lényegtlenebb és erőtlenebb egy függelmi kapcsolat a szeretetkapocsnál. Más balladákban Arany hihetetlen toleranciája tűnik fel. A saját magával szemben különlegesen szigorú erkölcsű ember szinte fatalista módon, a bűnnek való – talán ártatlan – kiszolgáltatottságként mutatja be például a házasságtörést, az ösztönök uralmát. A *Tengeri-hántásban* nincs ítélezés Tuba Ferkóék fölött, Vörös Rébék, az ördögi madár-boszorkány asszony ellenállhatatlan hatalma tehet a házastársak bűneiről, Ágnes asszony könnye pedig az ártatlanság szimbólumaként ismert „liliomról pergő harmat”.

– Arany emberképében ezek szerint alapvetően fontos mozzanat az esendőség megmutatása.

– Az egészen biztos, hogy Arany lírájának fontos hozzádoka a lírai én lefokozása, önironikus szemlélete, hétköznapi, tapasztalati énként történő bemutatása. A felstilizáltságnak ez a kerülése erősen hatott a kései Babitsra, a kései Kosztolányira és a kései József Attilára is. Az esendőséghez pedig azt tenném hozzá, hogy a *Bolond Istók* elején, a főszereplő bemutatásakor megtudjuk: valójában mindannyiunk másik neve Bolond Istók, mert mind bolondok – azaz kiszolgáltatottak és esendők – vagyunk. Az első bolond Ádám volt, és tulajdonképpen összes leszármazottjának viselnie kellene ezt a nevet. Ez Arany keserűen humoros álláspontja az emberről.

Tanév végén, nyár elején

Boldogok, akik összhangban vannak önmagukkal,
mert nem kell szüntelen azt tenniük, amit mindenki tesz.

Boldogok, akik csodálkoznak ott is, ahol mások közömbösek,
mert örömes lesz az életük.

Boldogok, akik nevetni tudnak önmagukon,
mert nem lesz vége szórakozásuknak.

Boldogok, akik lenni is tudnak, nemcsak tenni,
mert megcsendül a csöndjük, és titkok tudóivá válnak.

Boldogok, akik mentség keresése nélkül tudnak pihenni és aludni,
mert mosolyogva ébrednek fel, és örömmel indulnak újtukra.

Boldogok, akik komolyan tudják venni a kis dolgokat,
és békésen a nagy eseményeket, mert messzire jutnak az életben.

Boldogok, akik jóindulattal értelmezik mások botlásait, akkor is,
ha naivnak tartják őket, mert ez a szeretet ára.

Boldogok, akik mindebből meg is tudnak valósítani valamit,
mert életesebb lesz az életük.

Dr. Gyökössy Endre: A Boldogmondások margójára, részlet

Pihenés, feltöltődés, kikapcsolódás

Pedagógusok a vakáció idején

Hogyan állíthatók a nyári pihenés szolgálatába a tanév utolsó napjai? Olvasson-e nyáron a magyartanár – vagy ne is gondoljon könyvekre? „Partra vetett hal”-e a pedagógus vakáció idején? Kérdéseinket **Uzsálné dr. Pécsi Rita** neveléskutatónak tettük fel.

Szöveg: **Maczák Ibolya**

Utolsó napok a tanévben

Az utolsó tanítási napot követően a tanárookra még számos feladat vár. Iskolatípustól és helyi szokásoktól függően ezek skálája a tanári asztal fiókjának takarításától kezdve a szóbeli érettségi vizsgák adminisztrációjáig terjed. Mindezek nem mindig kellemesek az érintettek számára, de természetes velejárói egy-egy tanév végének. Az év végi feladatokra azonban nem csak felesleges teherként tekinthetünk.

Fontos, hogy ezek a tevékenységek valóban értelmes és szükséges feladatvégzést jelentsenek a pedagógusok számára – jegyzi meg szakértőnk –, hiszen senki sem dolgozik lelkesen, ha úgy érzi, hogy pótcselekvéssel telnek munkanapjai. Nagy jelentősége van e tekintetben a vezetőség bizalmának és a kollégák egymás közötti kommunikációjának is.

Olykor kifejezetten jól is esik rendet rakni az osztályteremben, kiselejtezni a felesleges papírokat, rendet rakni a könyvkupacok között. Ezek a teendők ugyanis segíthetnek a tanév lezárásában, mivel az elrendeztettség, – megfelelő hozzáállás esetén – a befejezettség megnyugtató érzését nyújthatják. Ahhoz tudnám hasonlítani ezt az állapotot, amikor biciklizés közben az utolsó métereken már nem hajtunk, csak gurulunk. Jó alkalmat adnak arra is, hogy ráhangolják a tanárokat a nyári szünetre, mivel átmenetet biztosítanak a teendőkkel zsúfolt napok és a „feladatnélküliség” időszak között. Célszerűbb tehát az utolsó iskolában – immáron tanítás nélkül – töltött napokra és az azokhoz kapcsolódó feladatokra nem felesleges teherként, hanem a pihenés előkészítéseként tekintenünk, így vélhetően jobb kedvvel is látunk ezekhez a teendőkhöz.

„Nekem a Balaton a Riviéra...” – vagy egy újabb munkahely?

Számos pedagógus még ezt követően sem pihen a nyáron: sokan vállallnak például táboroztatást a nyári hónapokban...

Valóban sok kollégánk lát el hasonló feladatokat – jegyzi meg Uzsálné dr. Pécsi Rita. – Először is fontos tudatosítaniuk magukban, hogy ezekben az esetekben nem pihennek, hiszen a táboroztatás során hasonló feladatok hárulnak rájuk, mint évközben. Sőt, bentlakásos táborok esetében nem kis felelősséget vállallnak (a nap 24 órájában!) a rájuk bízott gyerekekért. Az ilyen feladatoknak természetesen fontos szakmai-emberi hozzáadéka van, de figyelembe kell vennünk, hogy ezek is igénybe veszik a tanári energiákat. Ha tehát egy pedagógus egy hétig kamaszokat táboroztatott a Balaton partján, éppúgy – vagy még inkább – ki kell pihennie magát, mintha a tanteremben tette volna ugyanezt.

Természetesen az is lehetséges, hogy a táboroztató pedagógusnak az iskolaitól eltérő környezet, a tanórától eltérő tevékenység jelenti az „átvezető szakaszt” a tanítás és a nyári pihenés között. Nem vagyunk egyfor-

mák az időintervallumokat illetően sem: kinek-kinek a saját belső ritmusa határozza meg, mennyi időre van szüksége egy-egy ilyen átálláshoz, de az biztos, hogy napoknak kell eltelnie hozzá.

Az egyéni igényektől függetlenül pedig fontos a tudatosság: annak elhatározása, hogy a nyár egy bizonyos szakaszában semmiképpen sem foglalkozunk az iskolai teendőkkel, feladatokkal.

Hogyan érdemes kikapcsolódni?

Mi a helyzet akkor, ha egy tanárnak a szakmája a hobbi is egyben? Sarkosan fogalmazva: a tornatanár ne ússzon a Balatonban, a magyartanár ne olvasson nyáron? Uzsálné dr. Pécsi Rita szerint érdemes kissé tudatosan más irányba fordulni, mert ez megújítóan fog hatni a munkahelyi feladatokra is.

Ha valakinek a munkája egyben a hobbi is, úgysem tudja megállni, hogy ne végezze. Nem is az a lényeg, hogy teljesen elforduljon valaki szeretett tevékenységétől: sokkal lényegesebb, hogy a korábbiaktól eltérő módon végezze. Persze azt hiszem, a pedagógus munkájában inkább a „tanárság” fárasztó, mint az úszás, tehát a fenti példánál maradva, szabadon úszni a tornatanárnak biztosan pihentető lesz! Egy magyartanárnak pedig olyan könyvet célszerű elővennie, amilyenre adott helyzetben valóban belső igénye van. Fontos tehát, hogy ne azért olvasson el valamit, mert a polc mellett elhaladva eszébe jut, hogy jövőre újra tanítania kell.

A pszichés energiánk újratöltődése végett nem árt tudatosítanunk, hogy a bal agyféltekénk végzi a tudatos, „dolgozó”, koncentráló, tanulással kapcsolatos feladatokat. Pihenéskor érdemes szándékosan „bekapcsolni” a jobb agyféltekénkhez tartozó tevékenységeket – lazítást, meditálást, tét nélküli hancúrozást –, sőt akár a felhőnézegetés is segíthet abban, hogy lemerült pszichés energiakészletünket újratöltsük. A magyartanárokkal kapcsolatos példára visszatérve tudnunk kell, hogy az olvasásnak is vannak a bal agyféltekéhez kapcsolódó funkciói – például az oktatás során szükséges logikus, rendszerező, elemző látásmód –, de vannak olyanok is, amelyek a jobb agyféltekéhez kapcsolódnak: a megérzés, a képzelőerő. Érdemes most inkább ezeket bevonni a „feltöltő folyamatba”, hiszen tudományosan igazolt tény, hogy a jobb agyfélteke stimulálása feltöltő hatással jár.

A nyári szünetben számos lehetőség kínálkozik arra is, hogy a tanárok olyan tevékenységekkel is foglalkozzanak, amelyekre a tanév során nem volt idejük, energiájuk – vagy éppenséggel lehetőségük. Érdemes ezekre mindenképpen időt szánni a vakáció napjaiban! Sőt, olyan tevékenységeket is célszerű napirendünkbe iktatni, amelyeket máskor egyáltalán nem teszünk. Ne féljünk kilépni a komfortzónánkból! ➤

Néhány jó tanács:

- Éljük ki kreativitásunkat! Használjuk ki alkotó energiáinkat a művészetek terén, de akár lakásunkat, kertünket is átrendezhetjük a „hétköznapi kreativitás” jegyében.
- Ismerkedjünk meg új emberekkel, próbáljunk ki újabb ízeket, új helyzeteket (ez akár egy reggeli kávé elfogyasztása is lehet a kertben vagy a teraszon)!
- Igyekezzünk elszakadni megszokott környezetünk-től: utazzunk el, kiránduljunk a természetben – de érdemes új, szokatlan útvonalon intézni a napi bevásárlást is!
- Változtassuk meg munkánk ritmusát: adjunk magunknak több időt a főzésre, takarításra! Nyugodtan olvassunk bele a polcon talált könyvbe, kísérletezzünk a régen nem használt fűszerkeverékekkel! Tudatosan lassítsunk szinte minden tevékenységünkben, hogy igazán jelen legyünk bennük!
- Szánjunk időt a sportra, mozgásra – vagy akár csak egy kiadós sétára!

„Beúszó” emlékképek, problémáspirálok – új perspektívák, új megoldások

Kérdés azonban, hogy letehetjük-e a nyáron a tanításból és az iskolai kapcsolatokból adódó lelki terheinket... Vajon ideális esetben a nyári szünet a „teljes felejtés” vagy a „problémák újragondolásának” időszaka egy tanár életében?

A tanári munka nyilvánvalóan nem nélkülözheti a tartós emberi kapcsolatokat, érzelmeket. Törvényszerű tehát, hogy ezek nyomai felbukkanjanak a nyári időszakban is: eszünkbe jut egy-egy tanítványunk arca, mozdulata, hanglejtése, sőt egy-egy tanórai helyzet vagy élmény is. Ezek lehetnek örömteliek, sikeresek, fájdalmasak – de kapcsolódhatnak le nem zárt problémákhoz is. Ez utóbbiak esetében igen lényeges szerepe van az elengedésnek: fontos, hogy ne rágódjunk feleslegesen olyan problémákon, amelyeket leghamarabb a következő tanévben oldhatunk meg: ezzel saját szabadságunkat keserítjük meg. Érdemes tehát tudatosan eltávolítani magunktól a problémákat, ám ez nem struccpolitikát, szándékos elkendőzést jelent. Joggal bízhatunk ugyanis abban, hogy az idő múlásával más perspektívából láthatjuk a történeteket, és ez hozzásegíthet a probléma hatékony megoldásához. A nyári időszak tehát különösen alkalmas arra, hogy „kirántson” egy-egy probléma spiráljából.

Természetesen az sem jó megoldás, ha a pedagógus görcsösen ki akar törölni a fejéből minden évközi emléket. Egyrészt ez nem is mindig lehetséges, másrészt az ilyen típusú elfordulás, elfojtás további feszültségeket okozhat. Ilyen esetekben nem csak azt célszerű meghatározni, hogy mit nem szeretnénk tenni: ne az legyen a fő célunk, hogy „csak azért sem” foglalkozunk iskolai dolgokkal – koncentráljunk inkább más irányú

tevékenységekre. A fel-felbukkanó, olykor talán zavaró emlékképek pedig várhatóan maguktól is „eltűnnek” így. Az is elképzelhető, hogy nyári kikapcsolódásunk során olyan élmények érnek – akár egy-egy könyv, film vagy éppenséggel egy kirándulás kapcsán –, amelyek az addigiaktól eltérő megoldásokat adnak egy-egy tanórai problémára is. Egyáltalán nem rossz tehát, ha a tanév során tapasztalt élmények „beúsznak a fejünkbe” nyáron is: az a fontos, hogy lazán kezeljük ezeket: joggal bízhatunk ugyanis abban, hogy ha az adott probléma nagymértékben foglalkoztat bennünket, akkor a megoldást hozó új ötletet is fel tudjuk idézni, ha konkrét esetben szükségünk lesz rá.

„Gyászoló” osztályfőnökök

Amikor a ballagó diákok képviselője színpadra lép, elmondja búcsúbeszédét, és az osztály egy része elmorzsol egy-egy könnycseppet, kevesen gondolnak az osztályfőnökre, akinek „el kell gyászolnia” az osztályát. Ez is a nyári vakáció komoly próbatétele lehet...

A nyári szünet akarva-akaratlanul is egy-egy (rövidebb) szakasz lezárását jelenti az életünkben – *jegyzi meg szakértőnk*. – Ezért ezek eseményeit ugyanolyan tudatossággal kell átélnünk, mint a „hagyományos” gyászfolyamatokét. Ebből adódóan nemcsak egy-egy ballagó osztály „elvesztése” generálhat gyászfolyamatot, hanem a tanév egészének elmúlása is – természetesen kissé eltúlozva mondom ezt.

Fontos, hogy ilyenkor más perspektívába – vagy akár látókörünkön kívülre – helyezzük munkahelyi problémáinkat (akár a szó szoros értelmében is fontos lehet eltávolodnunk ilyenkor az iskolától), mert akkor könnyebben meg tudjuk oldani őket. A távolságtartás segít abban is, hogy jobban, komplexebben, bizonyos mértékű érzelmi távolságtartással lássunk rá az adott helyzetre: fontos ugyanis, hogy ne az abból fakadó indulataink vezéreljenek bennünket.

Eleve nehézséget okozhat az a sajnálatos tény is, hogy tanév közben alig van idő arra, hogy leülepedjen egy-egy – szükségképpen felmerülő – konfliktus egy-egy diákkal, szülővel vagy akár tanárkollégával: sokszor csak „tűztűzésre” van lehetőségünk. Ezekből adódóan nyáron megjelenhet a lelkiismeret-furdalás: eszünkbe juthat, lehetett-e volna jobban csinálni valamit, elkerülhettünk-e volna egy-egy konfliktust... Az ilyen esetekben sem célszerű a problémákon rágódni, viszont „meg kell engednünk magunknak” az elengedés tudatos megélését. Azért fontos ez, mert ez is hozzásegíthet a nyári feltöltődéshez és szeptemberben egy új életszakasz megkezdéséhez. Az események kitörlése, az érzések elfojtása csak időleges megoldást ad, nem célravezető.

A legegységesebb nyári gyászfolyamatok természetesen a ballagó osztályokhoz kapcsolódnak. Fontos, hogy az adott évfolyam diákjaihoz kapcsolódó érzéseinket és emlékeinket igyekezzünk megélni, még egyszer izleljük meg, mivel csak így tudjuk őket feldolgozni. Mint minden búcsú esetében, ilyenkor is idő kell a

feldolgozáshoz: nem szabad siettetni vagy erőszakosan lezárni a folyamatot. Sokat jelent, ha ki tudjuk mondani a problémáinkat, örömeinket – különösen akkor, ha ez meleg, elfogadó, szeretetteljes közegben történik. Sokat segíthet tehát a szembenézésben (és az esetleges új szemszög kialakításában), ha rokonainkkal, barátainkkal ilyen témákról is tudunk beszélgetni. Természetesen az is fontos, hogy családi-baráti kapcsolatainkat ne hassa át teljes mértékben az iskola: ne állítsuk „civil kapcsolatainkat” is munkahelyünk szolgálatába!

„Partra vetett halak” vagy gazdagodó személyiségek?

A tanév vége felé sokszor már terhekké válik egy pedagógus számára az állandó gyerekzsivaj vagy éppenséggel a tanulói kérdések zápora. A nyári szünet idején azonban ezek hiánya is kínzó lehet – olykor szinte feleslegesnek érzi magát például az az osztályfőnök, aki szoros, már-már családias viszonyt ápol tanítványaival...

Ebben az esetben is sok múlik a pedagógus hozzáállásán – *véli szakértőnk*. – Nem törvényszerű, hogy egy lelkiismeretes osztályfőnök partra vetett halnak érezze magát nyáron. Első lépésként érdemes tudatosítani magában, hogy az ő esete nem egyedi, számos kollégáját érintheti az efféle „feleslegességérzés”, a hirtelen megváltozott helyzet ezt természetesen magával hozhatja. A későbbiekben pedig azt célszerű átgondolnia, hogy éppúgy, ahogyan egy családban is kipihent, „jól karbantartott” szülőkre van szükségük a gyerekeknek, a diákoknak is fontos, hogy kipihent tanárt, osztályfőnököt kapjanak vissza szeptemberben. Ennek tudatában nyugodtan „kapcsoljon ki”, és szánjon elég időt saját pihenésére és feltöltődésére – ez mindenképpen kamatozni fog a tanév során. Fontos, hogy tanévkezdésre teherbíró legyen, koncentrált – tehát testileg-lelkileg egyaránt friss. Ha a saját személyiségét gazdagítva, testi-lelki frissességgel kezdi meg a tanévet, tanítványainak is többet tud majd nyújtani – a gyerekek így olyan pedagógust kapnak, aki maga is „több lett” a nyári pihenés során.

Sajnos a magánéleti kapcsolatok ápolása olykor perifériára szorul iskolaidőben. Ez részben természetes is, hiszen a tanárok évközben nagyon intenzív kapcsolatot tartanak fenn a diákjaikkal – sőt akár a diákok szüleivel is. Ezért érthető, ha egy nyolcadikos osztály osztályfőnöke hétvégén már nehezebben megy el a keresztlánya névnapjára, vagy kevésbé lelkesen hallgatja meg az unokahúga magánéleti problémáit. Igen fontos tehát tudatosan törekedni arra, hogy az elkötelezett pedagógusi munka se kezdje ki a tanárok rokoni-baráti kapcsolatait. Jó alkalmat kínál erre a nyár, mert ilyenkor különösen sok lehetőség van arra, hogy lazán, görcstelenül éljük meg ezeket.

Visszatérés a katedrára

Ha – kis túlzással élve – a Balaton partjáról egyenesen az évnnyitóra sietnének a pedagógusok, sokként érné őket a változás, a kétféle helyzetből adódó szöges ellentét. Visszatérni is éppolyan fokozatosan érdemes tehát, ahogyan a nyári szünetet elkezdjük. Az általános gyakorlat szerint augusztus 20-a után egyébként is megkezdődnek a tanévnyitó értekezletek, munkaközösségi megbeszélések. Fontos, hogy a visszatérést se problémaként éljük meg, igyekezzünk tudatosan készülni, hangolódni rá. Ne feledjük: az új év nemcsak új feladatokat, hanem új lehetőségeket, egy újabb életszaksz kezdetét is jelenti!

Néhány jó tanács

- Tudatosan hangolódjunk az évkezdésre: tudatosan keressük a várható pozitívumokat! Tervezzük el, milyen lesz a következő tanév!
- Érdemes tudatosan alakítani otthoni és munkahelyi környezetünket a tanévkezdésnek megfelelően: előkészíteni a szükséges könyveket, feldíszíteni az osztálytermet.
- Érdemes szokásainkat az iskolakezdésnek megfelelően visszaalakítani: aki például rendszeresen később kelt fel a nyári szünet idején, jól teszi, ha a tanévkezdés előtt egy-két héttel már korábban kel fel – akár naponta öt perccel korábbra téve a felkelés időpontját.
- Kezdjük el előkészíteni iskolában használt eszközeinket: hegyezzük ki a ceruzákat, vásároljunk új jegyzetfüzetet!
- Frissítsük fel iskolai kapcsolatainkat: számos helyen szerveznek a tanévet megelőzően vagy az első napokban kötetlen tantestületi együttléteket, kirándulásokat!

Összegzésül érdemes felidézni az egyszeri favágó történetét, aki keményen dolgozik éppen, amikor arra megy egy vándor:

- Mit csinálsz? – kérdezi tőle
- Nem látod? Kivágom ezt a fát.
- Úgy látom, rém fáradt lehetsz már! Mióta csinálod?
- Több napja! Hidd el, nagyon nehéz munka, és már a fűrészem sem az igazi!
- Gyere, ülj ide mellém, élezd meg a fűrész, pihenj meg, biztosan jobban megy majd a munka!
- Szó sem lehet róla! Nem érek rá élesítgetni, fűrészelnem kell, amíg végre kész nem leszek!

Szóval álljunk meg jó lelkiismerettel, élezzük meg a fűrész, és élvezzük közben a tájat, az erdőt, a madarakat és a megújult erőnket is!

Rendhagyó tanévértékelés

Tanárokat és igazgatókat kérdeztünk az elmúlt tanévről és az előttük álló nyárról

Összeállította: **Balatoni Kinga Cecília**

**Kókayné Lányi Marietta,
a Gyermek Ház
pedagógiai vezetője**

– **Mi okozta a legnagyobb örömet az elmúlt tanévben?**

– Mindig örömet jelent a gyerekekkel való együttlét, így volt ez ebben a tanévben is. Nagyon szeretek tanítani, és öröm látni tanítványaim jókedvű, lelkes tanulását,

közös gondolkodását. Nagyon jó érzés, hogy a személyre szabott oktatási módszerekkel minden – ép és sérült – tanuló számára biztonságos, elfogadó tanulási környezetet tudok biztosítani a Gyermek Házában. Örülök annak is, hogy a Műszaki Kiadó jóvoltából újra megjelenik Kereszty Zsuzsával közösen írt, *Könyv a differenciálásról* című módszertani kiadványunk, amely a differenciált tanulásszervezés megvalósításához nyújt segítséget. És tavaly akkreditálták (immár negyedszer) a Gyermek Ház módszereire építő, *Hatékony iskolát mindenkinek – inkluzív nevelés a gyakorlatban* című, 30 órás képzésünket, ami iránt nagy az érdeklődés. Ez is örömmel és büszkeséggel tölt el.

– **Mi volt a legnehezebb intézményvezetőként a tanév során?**

– Számomra az adminisztratív teendők a legnehezebbek. Tudom, hogy fontos, de nehezen követem a törvények, végrehajtási rendeletek változásait. Igyekszem pontosan tervezni a tanév feladatait, de bizony gyakran előfordul, hogy rövid határidővel újabb és újabb, zömrel adminisztratív feladatokat kell megoldanunk.

– **Melyik volt az a legjobb (hazai, nemzetközi) program, amelyben az iskola idén részt vett?**

– Több színvonalas szakmai programban vettünk, illetve veszünk részt. Az ELTE Tanító- és Óvóképző Karán szakmai napot tartottunk, ahol bemutattuk a módszereinket. Jó volt látni a fiatal tanítójelöltek lelkesedését,

nyitottságát. Az ELTE EDiTe program keretében – amely az EU egyik kiemelt projektje – az ELTE doktori iskolájával közösen veszünk részt a doktori iskola nemzetközi programjában, külföldi hallgatók kutatásainak segítségével. Továbbá felkért intézményként részt veszünk A Tanulók hangja – HÍD a tanuláshoz (Student Voice – the BRIDGE to Learning) Erasmus-projektben, melynek célja olyan módszertani eszköztár, illetve oktatási modellek kidolgozása, jó gyakorlatok továbbfejlesztése, melyek segítségével a tanulók aktívan részt vehetnek saját tanulásuk megszervezésében.

– **Mit sajnál legjobban, ami nem valósult meg idén a tervezettekhez képest?**

– Nincs ilyen, a terveimet meg tudtam valósítani.

– **Mi volt a legjobb/legérdekesebb tanári javaslat, amellyel találkozott az értekezleteken?**

– Felmerült, hogy a nyolc évfolyamos programunkat fejlesszük tovább középiskolai szintre. Egy alternatív gimnázium kidolgozásán gondolkodunk, reméljük lesz lehetőségünk a megvalósításra.

– **Lenne-e igénye vezetői tréningre, és ha igen, milyen formában?**

– Szívesen tanulnék az önzagató tantestületek működéséről, az önzagató tantestületek vezetőinek feladatairól.

– **Mi a tantestületük legnagyobb erőssége?**

– Nyitott, gondolkodó tantestület a miénk. A tanév elején ún. „elvárásfát” készítettünk, amin megjelent, mit várunk az évben magunktól, kollégáinktól, a gyerekektől és a szülőktől. Az elvárásfa tükrözte, hogy minden kollégám fontosnak tartja a folyamatos szakmai fejlődést, az együttműködést, a közös gondolkodást. Profi módon szervezzük az életünket, pedig sok a feladatunk. Fontos a feladatok megosztása, a munka koordinálása. Bízunk egymásban, tudjuk, érezzük a felelősségünket. Az iskola a miénk, működtetése, fejlesztése izgalmas, közös feladatunk.

– Hogyan szeretne kikapcsolódni a nyáron?

– Szeretnék pihenni és minél több időt tölteni a családommal, unokáimmal. Nagyon szeretem a vizet, reményeim szerint sokat fogok úszkálni a Balatonban. De lesz munka is a nyáron, akkreditált képzésünket több iskola megrendelte, és néhány cikk megírása is nyári feladat lesz.

Szigeti István
intézményvezető, Valkói
Móra Ferenc Általános
Iskola

– Mi okozta a legnagyobb örömet az elmúlt tanévben?

– Minden tanévben nagy örömet jelent, amikor látom, hogy a végzős osztály valamennyi tagját felvették abba a közép fokú iskolába, ahová

jelentkezett. Így volt ez a mögöttünk lévő tanévben is.

– Mi volt a legnehezebb intézményvezetőként a tanév során?

– Az idei tanévtől lényegesen nagyobb szerepet kaptunk intézményvezetőként a költségvetés összeállításában, elosztásában. Nekem a legnagyobb gondot a prioritások meghatározása okozta, mert az ember mindent egyszerre szeretne megváltoztatni, a költségvetés összege viszont határt szab az elképzeléseknek. Viszont ebben a tanévben még így is a vártnál több dolgot sikerült megvalósítanunk!

– Mit sajnál legjobban, ami nem valósult meg idén a tervezettekhez képest?

– Nagyon sajnálom, hogy meg kellett szakítanunk egy több éve tartó hagyományt, és egy sikeres *Határtalanul* pályázatot le kellett mondanunk, mivel a közelmúltban történt tragikus balesetek, illetve a Romániából érkező hírek (kolerajárvány – *a szerk.*) visszatartották az aggódoó szülőket. Így sajnos nem tudtuk megszervezni az idei 4 napos erdélyi kirándulást, amit nagyon sajnállok, mivel tanulóink egy felejthetetlen élménytől estek el.

– Lenne-e igénye vezetői tréningre, és ha igen, milyen formában?

– Iskolánk a Dunakeszi Tankerületi Központba tartozik, ahol havonta egy alkalommal rendszeresen összejövünk, és bár szoros a napirend, mindig van idő egymás meghallgatására. Hasznosnak tartjuk ezeket az összejöveteleket. Úgy gondolom, egy tréning, továbbképzés is akkor eredményes, ha ott tényleg valós problémákról, mindenkit érintő helyzetekről lehet gondolatokat, tapasztalatokat cserélni kötetlenebb formában – ilyen típusú képzésekre szívesen elmennék.

– Tanult-e valami újat önmagáról az elmúlt tanévben?

– A második félévben vezetői tanfelügyeleti látogatás volt nálam, melynek az a célja, hogy rávilágítson olyan pontokra, amelyek kívülről, a külső szemlélő számára jobban vagy másképp látszanak. Szerencsére az önértékelésem és a tanfelügyelő álláspontja összecsengett: jobban kell delegálnom a feladatokat a vezetőtársaimnak, illetve nagyobb munkamegosztásra van szükség. Ezt eddig is tudtam magamról, de most megerősítést kaptam, így a jövő tanévben jobban figyelek erre.

– Mi a tantestületük legnagyobb erőssége?

– Nem nagy a tantestületünk, ami néha hátrány, de többször előny. Több éve együtt dolgozó csapatról van szó, mindenkinek más az erőssége, ezért tudjuk, hogy kitől mit lehet elvárni. Olyanok vagyunk mi itt az iskolában, mint egy nagy család, amibe persze az oktató-nevelő munkánkat segítő kollégák is beletartoznak. Úgy érzem ez a mi nagy erősségünk, hogy összetartó csapat vagyunk, akiknek fontos az, hogy egy szerethető iskolát működtessenek nap mint nap.

– Hogyan szeretne kikapcsolódni a nyáron?

– A családom szerint ritkán megyek szabadságra, és ez sajnos az idei nyáron sem lesz másképp. 18 éve vagyok igazgató, de ekkora mértékű karbantartási keretet, ennyire időben a rendelkezésünkre bocsátva, még soha nem kaptunk. Sok vele a munka, de megéri, mert biztonságos, szép környezetben kezdek majd iskolásaink a tanévet. Viszont, ahogy ennek vége lesz júliusban, egy hetet szigorúan a családommal fogok tölteni Erdélyben, ahol minden alkalommal egy teljes évre feltöltődöm.

Harsányi Beáta tanítónő,
Várkonyi István Általános
Iskola, Cegléd

– Mi okozta a legnagyobb örömet az elmúlt tanévben?

– Amikor az egész alsós közösség, 400 gyerek és 25 pedagógus együtt énekelte a Föld napján Bagdi Bella *Gyűjts egy gyertyát a Földért* című dalát. Nagyon felemelő

volt! Igazából a legtöbb öröm a *Boldogságprogram*hoz kapcsolódik.

– Mi volt a legnehezebb pedagógusként a tanév során?

– Az állandó harc az idővel. Rengeteg mindent szeretnék átadni a gyerekeknek: tudást, ismeretet, élményt, hangulatot, és ezenkívül jó lenne még beszélgetni és játszani is kicsit.

– Melyik iskolai programra emlékszik vissza a legszívesebben?

– Tavasszal volt a Várkonyi-estünk, ahol az én kis elsőseim is szerepeltek. Csodás volt velük izgulni és a színpadon látni őket.

– Találkozott-e valamilyen jó gyakorlattal, Önnek tetsző új módszertannal, amit majd hasznosítani tud?

– Új módszerekkel, tapasztalatokkal a *Boldogságprogram*hoz kapcsolódó 3 napos továbbképzésen találkoztam.

– Tanult-e valami újat önmagáról az elmúlt évben?

– Megtanultam, hogy kölcsönösen kell tisztelnünk egymást a szülőkkel, mert csak így tudunk hatékonyan együttműködni a gyerekek érdekében. A szülő is ember, és a legjobbat szeretné a gyerekének, még ha ez nem is mindig ugyanaz, mint amit én gondolok pedagógusként.

– Tanult-e valami újat a gyerekekről/gyerekektől az elmúlt évben?

– A gyerekekről azt tanultam, illetve figyeltem meg, mennyire szétszórta a figyelmük. Ezért igyekszem segíteni őket abban, hogy az adott feladatra tudjanak fókuszálni.

– Hogyan szeretne kikapcsolódni a nyáron?

– Kikapcsolódásom már június végén indul az Everness Fesztivállal, ahol rengeteg terapeutával találkozhatok, és előadásokat hallgathatok. Engem ez kapcsol ki.

Kiss Katalin földrajz-biológia szakos tanár, Ady Endre Gimnázium, Budapest

– Mi okozta a legnagyobb örömet az elmúlt tanévben?

– Nagy örömet jelentett a sikeres pedagógusminősítésem, amelyben sok pozitív visszajelzést kaptam a munkámról, és ez megerősít

tett abban, hogy jól csinálom a dolgomat. De még ennél is többet jelentett számomra az az osztálytalálkozó, ahol nem százalékokban, indikátorokban vagy dicsérő szavakban kaptam az elismerést, hanem ölelésükkel, figyelmükkel és odaadó szeretetükkel fejezték ki az elismerésüket és örömeiket a „gyerekeim”, azaz a 17 évvel ezelőtt érettségizett osztályom. Igazán felemelő érzés volt.

– Mi volt a legnehezebb pedagógusként a tanév során?

– Higgadtan kezelni a portfóliókészítés nehézségeit és azt az időhiányt, ami alaphoz is létezik, de amit a portfóliókészítés még tetézett is. Nehéz volt az egyik „kislányom” krízisét végigélni úgy, hogy közben nem tudok neki érdemben segíteni.

– Melyik iskolai programra emlékszik vissza a legszívesebben?

– A néhány héttel ezelőtti bakonyi biológia-terepgyakorlatunkra emlékszem a legszívesebben vissza, ahol nemcsak belemélyedhettünk a terepi munkába, és élvezhettük ennek a gyönyörűségét, a természetközeli létet, hanem azért is szép emlék, mert sokat tanulhattunk a természetről, egymástól és egymásról is. Olyan igazi nagy családként működünk ez alatt az egy hét alatt a gyerekekkel!

– Mi volt a legjobb/legérdekesebb dolgozat/felelet, amellyel találkozott?

– A legüditőbb az a földrajz-házifeladat volt számomra, amelyben a 8. osztályosok a magyarországi népesség válási arányának javítása érdekében olyan javaslatokat tettek, amilyenek csak az ő naív, gyermeki lényükből fakadhatnak. Annyira aranyosak voltak, hogy az már-már megszívlelendő a párkapcsolatokkal foglalkozó terapeutáknak. Pl. olyan vetélkedők szervezése, ahol a párok jobban megismerhetnék egymást, illetve játékos formában tudnák kiadni magukból az őket nyomasztó gondokat...

– Találkozott-e valamilyen jó gyakorlattal, Önnek tetsző új módszertannal, amit majd hasznosítani tud?

– Egy olyan továbbképzésen vehettem részt, ahol nagyon sok jó gyakorlatot tanultam az osztályfőnöki munkámhoz, s ezzel talán még jobban tudok majd segíteni a mentális problémákkal küzdő diákjaimnak. Azt hiszem, erre nagy szükség van és lesz is a jövőben.

– Tanult-e valami újat önmagáról az elmúlt évben?

– Ebben a korban már nem igazán tudunk sok újat felfedezni magunkban, de akad még néha meglepő fordulat, ami egyben megnyugtató is. Például amikor meg tapasztaljuk magunkban, hogy a végtelen türelmen túl is van még türelem.

– Tanult-e valami újat a gyerekekről/gyerekektől az elmúlt évben?

– Mindig tanulok tőlük valamit. Szerintem, aki igazán szereti a gyerekeket, abban erősen él ez a vágy. Leginkább a mindennapok túléléséhez, megéléséhez szükséges humor, önirónia, nevetés, kevesebb aggodalom, a „mondj igent a kalandokra” és a „merj álmodni” típusú leckéiket tartom fontosnak. Én ezt mindennap igyekszem tőlük elsajátítani. Azt hiszem, ez az, ami segít

abban, hogy jobban megértsem őket, hogy mit miért hogyan és miért pont úgy csinálnak, ahogy.

– Hogyan szeretne kikapcsolódni a nyáron?

– A kedvenc hobbimnak, az úszásnak szeretnék sok időt és alkalmat teremteni, a természetben jönni-menni, szemlélődni és élvezni a napsütést vagy egyszerűen csak a kertünkben pihenni és olvasni. Szeretnék sok időt tölteni a szerettemmel, a számomra fontos emberekkel és bepótolni vagy folytatni az elmaradt találkozásokat, beszélgetéseket. Jó lenne néhány koncertre is ellátogatni és a tenger sós vizében megmártózni. Várom a nyarat, álmodozással, kalandokkal és sok minden jóval.

Kiss Róbert matematika-informatika szakos tanár, Bányai Júlia Gimnázium, Kecskemét

– Mi okozta a legnagyobb örömet az elmúlt tanévben?

– Egy érettségiző osztály osztályfőnökeként talán a legnagyobb öröm az volt, amikor a diákok egy iskolai rendezvényen egy dallal köszönték meg az együtt végigküzdött nyolc évet. Jó volt látni, hogy valamennyien egyéniséggé váltak. Olyan emberek, akiknek van saját véleményük, vállalják is azt, de képesek kompromisszumokat kötni, ha úgy adódik. Ez nagy változás azokhoz az 5. évfolyamos diákokhoz képest, akik a gimnáziumba érkeztek. Látni ezt a változást és az eredményt, tudva, hogy valamit én is hozzátettem, jó érzés. Az idei tanévben megerősítettek abban, hogy jó volt az irány.

– Mi volt a legnehezebb pedagógusként a tanév során?

– Visszagondolva minden könnyű volt, csak akkor nem tűnt annak.

– Melyik iskolai programra emlékszik vissza a legszívesebben?

– A sok jó programunk közül a Kutatók Éjszakája az, ahol igazán kiélheti gyakorlati, kreatív hajlamait egy tanár. A szeptember végi rendezvényen este hat órától éjjel tizenegyig várjuk a látogatókat, gyerekeket, szülőket, érdeklődőket különböző interaktív programokkal, amelyek elsősorban a természettudományokhoz, robotikához kapcsolhatók. A 800-900 vendég ugyanúgy megtapsolja a jól sikerült kísérleteket, mint egy bűvészmutatványt. Nyilván a cél a tudomány csodáinak bemutatásán túl a motiváció. Ha néhányan a diákok közül emlékezni fognak a látottakra, és nagyobb lelkesedéssel vetik bele magukat a fizika, kémia, biológia megismerésébe, akkor már sikeresek voltunk, és ők is hamar rá-

jönnek, hogy ezeket a kísérleteket bárki el tudja végezni. Ha pedig meg is értik a mögöttes kapcsolatrendszert és a működés lényegét, akkor sokkal kitartóbbak maradnak a természettudomány művelőinek világában.

– Mi volt a legjobb/legérdekesebb dolgozat/felelet, amellyel találkozott?

– Egy tehetséggondozással foglalkozó gimnáziumban mindig azt tartottam igazán kiemelendőnek, ha valakinek egy teljesen szokatlan, a sablonoktól elszakadó, kreatív gondolattal sikerül megoldania egy feladatot, választ találnia egy problémára. Szerencsére mindig van ilyen. Elég sok problémajellegű feladattal találkoztunk a különböző kutatási versenyeken. A diákok eleinte nehezen értik meg, hogy ezekre a feladatokra nekem sincs megoldásom, hiszen újszerűek, sokféle úton el lehet indulni, de a megoldást közösen kell keresni. Egy-egy ilyen kutatás során sok olyan ötlet előkerül, ami többet ér egy ötös dolgozatnál vagy feleletnél. Az idei évben öt ilyen kutatási projektet vittünk végig különböző informatikai, műszaki, természettudományi területeken, tehát nagyon sok „legjobb” megoldást láttam, és nagyon sok „legérdekesebb” ötletet valósítottunk meg.

– Találkozott-e valamilyen jó gyakorlattal, Önnek tetsző új módszertannal, amit majd hasznosítani tud?

– A tehetséges diákoktól bizonyos területeken már a középiskolában is lehet tanulni. Az igazán megszállottak hamar sokkal többet tudnak egy témáról, mint a tanár. Nyilván sokkal több idejük van foglalkozni vele. Az én előnyöm, hogy jobban átlátom a lehetséges irányokat, és abban tudok segíteni, hogy merre érdemes elmozdulni. Így a legtöbbet mindig a diákokkal végzett közös munkából tanulok. Sok ötletüket, a közös tapasztalatokat be is építem a későbbi munkámba. Természetesen azokon a rendezvényeken, konferenciákon, képzéseken, ahol résztvevőként vagy előadóként ott vagyok, sok hasonló gondolkodású kollégával találkozom. Szerencsére az természetes, hogy egymástól tanulunk, kérdezzünk. Az idén is három-négy olyan módszert, ötletet láttam, amit be fogok építeni a következő évektől a munkámba, elsősorban a projektalapú oktatás területéről.

– Tanult-e valami újat önmagáról az elmúlt évben?

– Mindig meglepődöm, hogy mennyit tudok dolgozni, ha szükséges. Mindig azt gondolom, ennél többet már nem lehet, és akkor jön valami érdekes, amit mindenképpen ki kell próbálni. Visszatekintve pedig nem is tűnik olyan lehetetlennek.

– Tanult-e valami újat a gyerekekről/gyerekektől az elmúlt évben?

– Rengeteget. Többet, mint a könyvekből vagy az internetről.

– Hogyan szeretne kikapcsolódni a nyáron?

– A nyár a pihenésé. Remélem.

„Tábori kis trakta”

Kulturális találkozások és párviadatok diáktáborokban

Sok szó esik mostanában a nyári iskolai szünet hosszáról, a nyári diáktáborok pedagógiai funkciójáról. A most következő írás – egy most folyó lengyel–magyar diákvetélkedőhöz kapcsolódóan – olyan komplex művelődéstörténeti pedagógiai programokat mutat be, amelyek szervesen összekapcsolják a tanévet és a nyári táborokat: a tanév során végzett tanulás ebben az értelemben felkészülést jelent a tábori életre; a tábor pedig folyamatos motivációt az iskolai munkához.

Szöveg: **Jakab György**

Be(k)öltözés egy másik kultúrába

Az ilyen jellegű programok fő jellemzője az, hogy a tanév folyamán egy-egy diákcsoport fölkészül egy meghatározott kultúrából (ez lehet a saját kultúrája, de lehet egy választott ország, nép kultúrája, történelmi időszaka is), és a tábor keretében dramatikusán megvalósítja, élményszerűen „megéli”. Pedagógiai értelemben ennek a formának a legfőbb sajátossága és előnye a komplexitás. A fölkészülés során a fő cél az adott kultúra minél sokoldalúbb megismerése és elsajátítása annak érdekében, hogy minél autentikusabban lehessen majd eljátszani, „beleköltözni”. Ez széles körű lehetőséget biztosít a differenciálás és a kooperatív projekt munka számára, hiszen az életmód minden fontosabb elemét – az adott kultúra hagyományait, tárgyi és szellemi jellemzőit, ünnepi és hétköznapi szokásait – kell így megismerni és kreatív módon reprodukálni. Itt tehát nemcsak kulturális ismereteket kell megtanulni, hanem készségszinten be is kell gyakorolni a tanultakat, hiszen a táborban már mindez nagyon konkrét tevékenységeken keresztül – a lakókörnyezet kialakításától ruhák, ételek készítésén át a dramatikus játékok létrehozásáig – realizálódik.

„Indiánok vagyunk mindannyian...”

A közösségi életre nevelő kosztümös és dramatikus táboroknak természetesen nagyon régi hagyományuk van Magyarországon is. Egyik sajátos formájuk az úgynevezett indiántáborok, amelyek szorosan kapcsolódnak a kis- és nagykaszkok romantikus lelkületéhez, szabadságvágyához. A tanév szigorú kötöttségei után jólesik kiszabadulni a természetbe, ahol nomád-félnomád körülmények között saját önfenntartó kultúrát és közösséget lehet létrehozni és megélni. Erre az életérzésre és „kamaszszükségletre” épül nagyon sok cserkész- és úttörőhagyomány, amelynek élménye sok esetben a felnőttkorban is meghatározó. Érdemes ebből

Baktay Ervin (a kép jobb szélén) Zebegényben 1931-ben

a szempontból megemlíteni a Baktay Ervin által a két világháború között Zebegényben szervezett „indián közösséget” vagy később a Cseh Tamás jóvoltából ismertté vált „bakonyi indiánokat”.

Az ilyen jellegű iskolai programoknak és diáktáboroknak nagyon sok formájuk alakult ki az elmúlt évtizedekben. Alapvető nevelési céljuk a személyiségfejlesztéshez és a közösségépítéshez kötődik. A nomád-félnomád körülmények a természeti környezettel való összhangra, a természetes életmód szépségére irányítják rá a diákok figyelmét. Az öngondoskodás (magunk varrjuk a ruháinkat, magunknak főzünk, és el is takarítunk magunk után) pedig önfegyelmre és realitásra nevel. Nagyon sok tábor épít az önszerveződésre, a közös kultúra szabályainak együttes létrehozására, ami lehetővé teszi az intenzív közösségi lét megélését és a demokratikus együttélés szabályainak megtapasztalását. Népszerűségüket az adja, hogy a hagyományos iskolai keretekhez képest itt jóval szabadabban és kreatívabban élhetnek és tanulhatnak a fiatalok. A tanulás egyéni és csoportos tevékenységekre épül, reprodukálás helyett produkálhatnak, alkothatnak, ami folyamatosan fenntartja a motivációjukat. Nem véletlen, hogy a

közös kultúraépítés iskolai és iskolán kívüli projektjei elsősorban az ún. reformpedagógiai irányzatok pedagógiájában, illetve alternatív iskolákban (Családi iskola, Új iskola, Waldorf, Montessori, Rogers, Lauder) figyelhető meg. Jellegzetes tábori hagyományt teremtett Leveleki Eszter Bánkon létrehozott közössége, a Kamarás István és barátai által szervezett bakonyoszlói tábor, Rév István „Kaktusz-sziget” néven megvalósult programja, illetve az Alternatív Közgazdasági Gimnázium „Nomád tábora”. Izgalmas előzményei vannak a konkrét történelmi korszakokat megjelenítő komplex drámapedagógiai játszóházaknak, kosztümös táboroknak is, amelyekben egy-egy tényleges történelmi korszakot elevenítenek meg a diákok tanáraik vezetésével. Itt elsősorban Mezei Éva, Trencsényi László és Váradi István végzett úttörő munkát.

Különböző kultúrák találkozása és párviadala

A bemutatandó projektek lényegében ezt a hagyományt követik két sajátos kiegészítéssel. Példáink fő jellegzetessége, hogy többféle kultúra képviselői találkoznak – barátkoznak, versengenek, ismerkednek – egymással. A legfőbb pedagógiai cél éppen az, hogy kommunikálni tudjanak egymással, hogy megismerjék a másik oldal sajátosságait. Ennek érdekében gyakran élünk szerepcserékkel: például a most következő lengyel–magyar művelődéstörténeti vetélkedő esetében a magyar diákoknak a lengyel történelemből, a lengyel diákoknak a magyar történelemből kell fölkészülniük, majd a dramatikus tábori játékok egy részében a másik oldalt kell

képviselniük, megjeleníteniük. Legalább ennyire fontosnak tartjuk az empátikus beszélgetéseket, vitákat, amelyekben szintén van mód szerepcserére, például az ún. Disputa (Debate) program keretében.

A másik fontos sajátosság az interaktív média, illetve a kreatív médiapedagógia hangsúlyos jelenléte a programokban. Az audiovizuális eszközökkel nemcsak dokumentáljuk, rögzítjük a felkészülés eredményeit, a különböző produktumokat, hanem magának a tábori programnak a szerves része és feladata az, hogy a diákok különböző audiovizuális termékeket (újságokat, képregényeket, animációkat, filmeket) hozzanak létre. Itt a legfőbb mintánk a Márton András által megteremtett *SzemTanú* folyóirat és filmes sorozat (www.szemtanu.hu), amelynek analógiájára a versengő diákok önmaguk vagy diákfilmes stáb segítségével önálló kosztümös filmeket (interjúkat, történelmi színes híreket, korhű jelmezekben játszott dramatikus jeleneteket) hoznak létre.

Találkozások – játékos művelődéstörténeti vetélkedő lengyel és magyar diákok számára

A korábbi visegrádi diáktalálkozó felélesztésének tekinthető vetélkedő a „*Lengyelországi Magyar Kultúralis Évad 2016/17*” keretében valósul meg.

A program alapvető célja, hogy találkozási pontokat hozzon létre a két ország diákjai és tanárai számára annak érdekében, hogy jobban megismerjék közös múlt-

Török–magyar „harci” diáktábor Reziben – 1987. július 1–10.

Vegyesházasság Reziben török szertartás szerint

A „lassan pangó” 1980-as évek végén – még a rendszerváltás előtt – történelmi diáktábort szerveztünk, amely a török–magyar végvári harcok világába vezette vissza a diákokat. A magyarok az Árpád Gimnáziumból érkeztek, Lőrinc László tanár úr és Zsigovits Gabriella tanárnő vezetésével. A török csapatok az akkori József Attila Gimnáziumból, többnyire saját osztályomból verbuválódtak. Az „Ősök Szellemét” képviselő tanári csapatban Achs Károly, Kékesi László, Maróthy Zsuzsa, Vértess Ildikó, Zombory József és Zsigovits Tamás vett részt.

A táborra egy éven keresztül készült mind a két fél történelmi fakultációs óra keretében. A diákok kisebb csoportokban ismerkedtek a 16–17. századi végvári harcok világával. A leendő török harcosnők és harcosok felkészültek a török kultúrából (ruhákat varrtak, főzni tanultak) az ELTE Török Tanszékének diákjai, valamint a török nagykövetség munkatársai segítségével.

A félnomád tábor „harci” jellegét egyrészt a különböző párbajok – a saktól a szkanderen át a botos viadalokig – adták, másrészt valódi küzdelmek is folytak: meghatározott hadjáratok időszakokban mindenkinek a vállára színes papírcsíkok kerültek, amelyeket az ellenfélnek le kellett tépnie.

A török–magyar „harci” versengés eredményére szerencsére már senki nem emlékszik – valószínűleg nem is törekedtünk ilyesmire –, de a török kultúra „magasabbrendűségét” mutatja, hogy a török tábor képviselői sokkal jobban dokumentálták magukat.

Visegrádi királyi diáktalálkozó – 2003. április 6–9.

Zsigovits Gabriella, a találkozó „szóvivője”

Nem sokkal az ezredforduló után a négy, úgynevezett V4-ország (Lengyelország, Csehország, Szlovákia és Magyarország) válogatott diákcsapatai találkoztak Visegrádon, hogy sokféle módon megjelenítsék, eljátsszák az 1335-ös királytalálkozót. A Kozák Zsuzsanna által szervezett diákvetélkedő programjának kialakításában és megvalósításában – a külföldi tanárok mellett – Száva Eszter, Foki Tamás, Márton András, Papp László és jómagam vettünk részt. A diáktalálkozó feladatai egyszerre épültek a versengésre és az együttműködésre. Az első két nap próbatételein – kosztümös híradófilmek készítése, vitanap Közép-Európa „sorskérdéseiről” – nemzeti csapatok vetélkedtek egymással. A következő napon azonban vegyes csapatok alakultak, amelyek egy közép-európai diákhonlapot, egyfajta diák-útikalauzt hoztak létre, amely bemutatta a fiatalok számára fontos helyeket a Balti-tengertől az Adriáig.

tunkat, beszélgessenek, vitatkozzanak a két nép sorsközösségéről, térségünk fontos kérdéseiről. A vetélkedőre lengyelországi és magyarországi középiskolákból jelentkezhettek a négy diákból és egy aktívan részt vevő tanárból álló csapatok. A vetélkedő közös nyelve az angol, de a digitális fordulók feladatait nemzeti nyelven is meg lehet oldani. A szűkebb szakmai stáb résztvevői Szymczak Judit, Jakab György, Márton András, Papp László, Lissák Bertalan, Németh György, Polgár Tamás és Katona Éva. A Budapesten 2017. június közepén megrendezésre kerülő döntő házigazdája a Szent László Gimnázium.

A vetélkedő programja

- Az első digitális fordulóban a közös történelem különböző időszakaiból (középkori uralkodóink, 1848/49, második világháború, 1956) fölteszt kérdésekre kellett válaszolniuk a diákoknak oly módon, hogy nagyjából a másik ország múltjának ismeretére kérdeztünk rá.
- A második digitális fordulóban a csapatoknak különböző korszakokról tudósító történelmi újságot kellett szerkeszteniük megadott témák alapján. A *SzemTanú* néven szerkesztendő újság tipográfiai formáját és a leendő cikkek címeit előre kialakítottuk, a diákok feladata az volt, hogy a rovat helyek és a címek alapján írják és szerkesszék meg a lapot.

- A Budapesten megrendezendő angol nyelvű döntőben két lengyel és két magyar csapat vesz majd részt. A döntő három nagyobb kreatív feladatra épül:

- *Történelmi hírműsor készítése.* A feladat az lesz, hogy a csapatok keressék meg a számukra kisorsolt történelmi személy budapesti emlékhelyét, és az ott talált (általunk delegált) kosztümös szereplővel készítsenek interjút, színes riportfilmet. A technikai stábot a szervezők biztosítják, a műsort teljes egészében a versenyző csapatoknak kell összeállítaniuk.
- *„Disputa” (vita).* A vita- és érvelési kultúra fejlesztése jegyében a csapatok globális, valamint az európai és közép-kelet-európai térséget érintő alapvető kérdésekről, problémákról vitatkoznak, érvelnek majd.
- *Filmek új szöveggel.* Megadott témák és szempontok alapján ismert játékfilmek kiemelt részleteire kell új szöveget alkotniuk, és azt a képsorok alá mondaníuk a diákcsoportoknak, mintegy „újraszinkronizálva” a filmrészleteket.

**TALÁLKOZÁSOK
SPOTKANIA
2017**

A program kezdeményezői és támogatói a Balassi Intézet, a Külgazdasági és Külügyminisztérium, a budapesti Lengyel Intézet, a Varsói Magyar Kulturális Intézet, szervezője pedig az AGAPE Készségfejlesztő Alapítvány és a Fiatalok Mentorai Egyesület.

Tartalmas szünidőt!

Kulturális ajánlatok a vakáció heteire

Távol a katedrától, a dolgozatjavítástól és a tanmenetektől ezekben a hetekben végre szabadon hódolhatunk a szellemi örömöknek, a lelki feltöltődés változatos formáinak.

Szöveg: **Marton Árpád**

Olvasnivalók

A mentális regenerálódás leghatásosabb módszere változatlanul az olvasás: kikapcsol, ismeretlen világokat varázsol körénk, nem mellesleg hasznos stratégiákkal fegyverez föl a mindennapi élet próbatételeihez. Legyen szó bár szépirodalomról, lektúrról, dokumentum- vagy fikciós műfajokról, az olvasás sokszorosára tágítja világunk határait, egyúttal gazdagítja érzelmi és kommunikációs eszköztárunkat. Vagy épp lebontja a tér és az idő korlátait.

Regényes életrajz, képzőművészeti ismeretforrás és kultúrtörténeti kalandtúra Margret Greiner életrajza Emilie Flögeről. Akiről jóval többet elárul, ha neve helyett Klimt műsájaként említjük. Az előző századforduló mindmáig kultikus festőművészenek műsája sokkal több volt árnyékban maradó művészitvesnél. A Csók és más ikonikus Klimt-képek nőalakja

„civilben” a korszak egyik legjelentősebb divattervezője volt, ami még nagyobb súllyal esik latba, ha tekintetbe vesszük, hogy a 20. század első évtizedei, a szecesszió időszaka jelentékeny mértékben társította a magasművészet és a tárgykultúra, benne a divat világát. Míg a képzőművészek szecessziója a társadalmi és esztétikai konvenciók fullasztó zártaságából való kivonulást hirdette, Emilie Flöge egyike volt a fűző szorításából és a nőket illető további hátrányos megkülönböztetésektől való felszabadítás úttörőinek. Nem mellesleg a párizsi divatdiktátor, Coco Chanel riválisa volt. (Margret Greiner: *Klimt műsája*. Európa, 2017)

Ha a századfordulós Bécs buja világa után kedvünk támad beleszippantani Párizs bohém levegőjébe, a század második felének divatját megálmodó Yves Saint Laurent életrajzát is mostanság adta kezünkbe az Európa Kiadó. Laurence Benaim könyve társadalom- és gazdaságtörténet is, miközben a divatvilág, az üzlet és a média kulisszái mögé is bepillantást enged. Tipikus modern kori karrier-

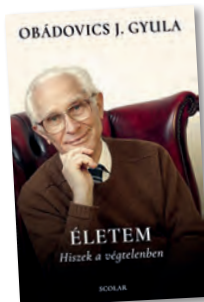
történet száz esztendővel a Balzac- és a Zola-regények után azonos helyszínen és kísértően hasonló játékszabályokkal: a tehetség, feltűnésvágy, érvényesülés, romlottság és kudarc körtáncával. (Laurence Benaim: *Yves Saint Laurent. A XX. század legnagyobb divattervezőjének élete*. Európa, 2017)

Irodalomtörténeti szemszögből, de a 20. század eseményeinek jobb megértése szempontjából is lebilincselő olvasmány Vladimir Nabokov memoárja, a *Szólj, emlékezz!* A fekete humor írófejedelmének visszaemlékezéseiben filmszerűen peregnek le a polgári Oroszország végórái, az emigráció megpróbáltatásai, majd Nyugat-Európa szellemi forrongásának közelképei a cambridge-i és berlini élmények tükrében. (Vladimir Nabokov: *Szólj, emlékezz!* Európa, 2017)

Nem csak a természettudományos tárgyak oktatóinak élvezetes Alexander von Humboldt életrajza, akit biográfusa, Andrea Wulf „a természet feltalálójának” nevez köteté címeiben. A kötet alcíme maga is olvasásra csábít, hisz a benne ígért kalandok csakugyan meghatározó jelentőségűnek bizonyultak a tudománytörténet egyik legnagyobb alakjának, az éghajlatot megalapítójának életében, így az emberi tudás alakulásában is. (Andrea Wulf: *A természet feltalálója. Alexander von Humboldt kalandos élete*. Park, 2017)

Nemzedékek értették meg a matematika összefüggéseit Obádovics J. Gyula kötetéből. A kilencvenesztendősidő tudós és tanár önéletrajzából a tudásvágy és a világ jelenségei iránti kíváncsiság példázatát leshetjük el. (Obádovics J. Gyula: *Életem. Hiszek a végtelenben*. Scolar, 2017)

Nem kizárólag az irodalomtanárok érdeklődésére számíthatnak az írók-költők pályafutását és életét közelünkbe hozó visszaemlékezések. Ady Endréről sógornője, Ady Lajosné Kaizler Anna írt korpanorámaként sem érdektelen visszaemlékezést. (Ady Lajosné Kaizler Anna: *Az ismeretlen Ady*. Szépmíves Könyvek, 2017)

Ami a kultúrtörténeti tényekkel fűszerezett lektúrt illeti, Brigitte Riebe regényei hozzák a formát: hol a ferences rend megalapítását, hol Lucas Cranach talányos festményének keletkezését övezi krimibe illő fordulatokkal. (Brigitte Riebe: *Assisi menyasszonya*. General Press, 2014; *A három grácia*. General Press, 2013)

Alex Rosenberg pedig egy fiatal lány élettörténetének tükrében festi meg a második világháború kirobbanásának előzményeit regényes módon. (Alex Rosenberg: *A krakkói lány*. Tóthágas, 2017)

Végül két ingyencség. A száz esztendeje elhalálozott nagy magyar novellista, Tömörkény István kötetben meg nem jelent írásait egybegereblyező kötet ismét arról győz meg: ez a vidéki merengő, akit legnevesebb kortársai – Krúdyval az élen – azonnali halhatatlanság babérjával koronáztak, csakugyan a láttatás, a kis dolgokban az egyetemest megmutató, ihletett írásművészet kiválósága.

Nem mellékesen a régi magyar parasztélet, a békeidős Magyarország avatott krónikása. Tömörkény minden mondata dédelgetésre méltó szépírói bravúr. (Tömörkény István: *Mihály furfangéroz*. Kortárs, 2017)

Művészdokumentumok, korrajz és egy szeretetre méltó egyéniség arcéle: új, bővített kiadásban láttak napvilágot Mozart levélváltásai a Rózsavölgyi kiadásában. Mozart levelezése nem a múzsákkal társalkodó zeneköltő romantikus nimbuszát ápolgatja, épp ellenkezőleg: egy életkedvtől túlsorduló találatum örömet-bánatát dokumentálják azon frissiben, keresetlen modorban, testközelbe hozva a halhatatlanság kulisszáinak nagyon is emberi világát. (Wolfgang Amadé Mozart: *Válogatott levelek és dokumentumok*. Rózsavölgyi és Társa, 2017)

Színház

A nyár élménye nem teljes csillagtetős színházak nélkül. A nyári színlap kínálata széles skálán mozog: kedvünkre válogathatunk elgondolkodtató és szórakoztató, zenés és prózai előadások sokaságában.

Budapest ■ A margitszigeti fák összehasonlíthatatlan hátteret nyújtanak, üljünk bár alattuk Gershwin jazz-operáját, a *Porgy és Besst*, a *Doktor Zsivágó* musicalváltozatát, Verdi *Trubadúrját* vagy a Béjart Balett vendégjátékát nézve-hallgatva. (www.szabadter.hu)

Pécs, Szentendre, Kőszeg, Komárom, Szombathely

A Pécsi Nyári Színház (www.pecsinyariszhaz.hu), a Szentendrei Teátrum (www.szentendreprogram.hu) és a Kőszegi Várszínház (www.koszegivarszhaz.hu) programjai ugyancsak oldott nyáresti kikapcsolódást ígérnek, legyen bár szó Szép Ernő, Rossini vagy Gogol műveiről. 1848–49 világát csatarekonstrukcióval kiegészített rockopera-előadás idézi Komáromban: *A kőszívű ember fiainak* zenés változatát július 14-15-16-án láthatjuk (www.erod.hu). Az Iseumi Szabadtéri Játékok pedig július 21. és augusztus 2. között hív Szombathelyre (www.iseumijatekok.hu).

Iseumi Szabadtéri Játékok (Forrás: mno.hu)

Szeged ■ Szegeden ismét a Dóm előtt folynak a Szabadtéri Játékok. A zenés slágerdarabok dömpingjében (*Mamma mia!*, *Ének az esőben*) futja azért új opera-premierre is: a *Toscát* Rost Andrea címszereplésével mutatják be, és folytatódik a pár éve megkezdett Shakespeare-sorozat, amelynek keretében jeles színművészeink adnak találkát egymásnak a szegedi deszkákon, hogy fordultatos, látványos színrevitelben keltsék életre az avoni hatyú komédiáit. Ezen a nyáron a *Vízkereszt*, vagy *amit akartok* kerül sorra. Magyarországi bemutatóval erősít a musicalkínálat is: *A Notre Dame-i toronyőr* a szegedi dómszínpadon debütál. (www.szegediszabadteri.hu)

Gyula ■ Gyula három színpadán egymást váltják a közreműködők és a műfajok, így Csehov és Szigligeti Ede, Molnár Ferenc és Kálmán Imre, az Experidance és Udvaros Dorottya, a *Hair* és Shakespeare színművei, utóbbiak a hagyományos Shakespeare Fesztivál keretében, amelyet az Irodalmi Humorfesztivál, majd a Gyulai Vár Jazz Fesztivál és a Vár Blues Fesztivál követ. (www.gyulaivarszinzhaz.hu)

Fesztivál

Aki nemcsak színházi, hanem inkább több műfajú fesztiválélményre vágyik, az sem marad program nélkül.

Se szeri, se száma a történelmi korokat megelevenítő rendezvényeknek. Akinek útba esik, Koronázási Hétfégét tölthet a gödöllői kastélyban, Királyi Napokon, illetve Koronázási Ünnepi Játékokon vehet részt Székesfehérvárott. Várfesztiválért érdemes ellátogatnunk a Siroki Várnapokra vagy a Visegrádi Nemzetközi Palotajátékokra. Sárospatakon július 15–16-án vehetünk részt Ostromhétfégén, de ugyanekkor a siklósi vár 1507-beli ostromát is végigizgulhatjuk. Az egri várat Végvári Vigasságok keretében veszik be augusztus 11–13-án.

Székesfehérvári Királyi Napok
(Forrás: www.szekesfehervar.hu)

Ami a folklórt illeti, a kínálat hasonlóképp fergeteges – és forgatagos. Bükfürdőn Etno-Folk Forgatag és Aratóünnep várja a folk-, etno- és világzene kedvelőit július 7–8-án olyan kiváló fellépőkkel, mint a Kerekes Band, a CimbaliBand, a Fonó Zenekar, a Kaláka vagy a Babra. A Duna-menti Folklórfesztivált Kalocsán rendezik meg július 5. és 9. között, Jászberényben Csángó Fesztivál, Gyöngyösön a Gyöngy Nemzetközi Folklórfesztivál hívogat augusztus 8. és 13. között. A hagyományőrzés fő seregszemléje pedig továbbra is a Mesterségek Ünnepe augusztus 17. és 20. között.

Tatán barokk fesztivált rendeznek, Fertődön kulináris időutazásra nyílik lehetőség az Esterházy Barokk ÉtelFőző Fesztivál alkalmával. Június közepétől egy hónapon át találunk nézni- és hallgatnivalót a Soproni Ünnepi Hetek kínálatában, indításképpen máris a Soproni Folkfest programjaival, megfejeelve a VOLT Fesztivál eseményeivel, a fertőrákosi barlangszínház pedig utolérhetetlen hangulatot társít a művészeti élményekkel (www.fertorakosikofejto.hu). Ha akad még hely a naptárunkban, ne hagyjuk ki a Tatai Sokadalmat, az Óbudai Nyár eseményeit, valamint a veszprémi Utczene Fesztivált sem. Június 29. és július 2. között a Bükki Művészeti Napok – Barokk Fesztivál vár több helyszínen, Egerben ugyanezekben a napokban pedig a Kaláka Fesztivál is. Nagykőrösön Möggyfesztivált tartanak június 23–24-én, Szomolyára Cseresznyefesztivál hívogat június 9–11-én. Ezzel egyidejűleg kerül sor a Tokaji Bornapokra. Változatos kultúrkalandnak ígérkezik a Sétatér Fesztivál Pécsen június 9. és 18. között.

A győri 4 Évszak Fesztivál eseményei közül a vakáció idejére esik a Szent László Napok június 24–25-én, a Barokk Esküvő augusztus 11–13-án, a Voices of 2017 eseménye augusztus 19-én, majd a Bor-, Borlovag és Gasztronómiai Fesztivál koronázza meg a nyarat augusztus 24. és 27. között. A győri nyár különlegességszámba menő eseménye lesz az Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztivál július 23. és 29. között. Győrben a hazai táncművészet élvonalának produkcioit láthatjuk egyhuzamban június 19. és 25. között: amint azt a közreműködő Magyar Nemzeti Balett, Szegedi Kortárs Balett, Pécsi Balett, Frenák Pál Társulat, Magyar Állami Népi Együttes, Magyar Nemzeti Táncegyüttes vagy a Bozsik Yvette Társulat neve mutatja, a tánc műfajhatárokra átívelő ünnepén.

A jazzfesztiválok sorából műfajközi volta miatt első helyre kívánczik a balatonfüredi Könyv-Bor-Jazz Fesztivál június 6. és 11. között (www.balatonfured.hu), a cseh sörnapokkal egybekötött Jazz-Blues Jamboree Fesztivál ugyanekkor Hajdúböszörményben. A székesfehérvári Alba Regia Feszt jazzfesztivált augusztus 7. és 9., a Debreceni Bor- és Jazznapokat augusztus 3. és 6. között tartják.

A főváros nyári kulturális palettájának domináns eleme a Wagner-napok és a Budapesti Nyári Fesztivál. A Zempléni Fesztiválnak Sárospatak és a környékbeli települések adnak otthont augusztus 11. és 19. között. A VeszprémFest az idén július 12. és 15. között várja a legigényesebb jazz- és könnyűzenei műfajok kedvelőit. Ugyanitt az Auer Fesztivál komolyzenei hangversenyeinek tapsolhatunk augusztus első hetében három kiváló magyar muzsikust – Kováts Péter, Fülel Balázs és Varga István –, illetve élvonalbeli vendégeik jóvoltából. A kaposi Művészetek Völgyét július 21. és 30. között népesítik be a legkülönbözőbb színházi és zenei műfajokat pártfogoló műzások és udvartartásuk: a fellépők végeláthatatlan sorából a műfajköziség kavalkádja bontakozik ki Mácsai Páltól a Csík Zenekarig, a Budapest Bártól Szalóki Ágiig vagy a Kiscsillagtól a Keller Kvartettig.

Zempléni fesztivál (Forrás: zemlenfesztival.hu)

Művészetek Völgye (Forrás: muveszetekvolgye.hu)

Táborok

Aki nem gondoskodott még aktív kikapcsolódásról, haszonnal szőrfölhet a felhívások közt. Meghökkenően sokféle időtöltéssel várnak a felnőttek számára szervezett táborozások: a fürdőzés-napozás-kirándulás kötelező nyári programja mellé tetszés szerint választhatunk néptánc-, illetve népzenei tábor, próbálhatjuk ki tehetségünket a képző- és iparművészetekben, vagy válhatunk úrlovassá.

Balatonalmádiban például egy héten keresztül vihetjük sikerre az üvegékszer-készítés, a kerámiafestészet, a korongozás és kerámiaégetés, a selyem-, vászon- vagy akvarellfestés műfaját (www.madebyyou.hu/fooldalra/alkototabor-a-balatonparton/). Üvegcsodákat alkothatunk Szentendrén is (www.piszkator.com), vagy Zebegény festői díszletei között, jól felszerelt fazekasműhelyben mesterkedhetünk az agyag formálásában (www.szonyitabor.hu). Ha alkotói ambícióink beteljesültek, megéri egy hétre angol nyelvi közegbe vonulnunk, ahol anyanyelvi lektorok segítségével életszerű kommunikációs helyzetekben fejleszthetjük-frissíthetjük nyelvtudásunkat (www.angloville.hu). Legégetőbb problémáink egyikére, az ökológiai válságra igyekszik gyakorlati megoldásokat nyújtani a Földhangoló Közösségi Ökotábor Kácson: kipróbálhat-

juk a természetközeli, földbarát életvitel módszereit és a kisközösségi gazdálkodás előnyeit. A tudatos táplálkozás és a házi élelem-előállítás praktikái mellett olyan csábító ajánlatokkal is találkozunk a programban, mint a sörkollektor- vagy a gyümölcsaszaló-készítés (www.kiskozossegek.hu/foldhangolo). Evezős, vitorlás és egyéb vízisport-táborok közül is kedvünkre válogathatunk például Balatonföldváron (www.wasserstart.hu) vagy Balatonfüreden (www.byc.hu). Autentikus erdélyi színhelyen nyerhetünk beavatást a folklór több műfajába: választhatunk családi alkotótábor, de mezősegi népzenei és néptánc-tábor is a Kallós Zoltán Alapítvány bábáskodása mellett (www.kallos.org.ro). A színhely garancia némi gasztronómiai felfedezésre is. Lenyűgöző táborkínálatra lelünk a www.folkradio.hu webhelyen: a kalotaszegi és cigány tánc-táborból a du-datáborig számos lehetőséget találunk az emlékezetes nyári időtöltésre. Minden korosztályt tárt karokkal vár a békéscsabai népművészeti tábor. Aki lóháton szeretné kipihenni a katedra fáradalmait, hasznos segítségre lel a lovarda.lovassok.hu webhelyen: az ország minden szögletében kereshetünk kedvünkre való lovastábor, korcsoportok és szolgáltatások szerinti keresőkatóriák alapján. A madarászattal rokonszenvező természetbarátoknak a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület honlapja segít eligazodni (www.mme.hu) – a balatoni hattyú-roadshow-tól a fülemülék éjszakáján át szabadon szárnyalhat a képzeletünk egészen a tokaji partifecske-hajózásig.

A kiemelt példák mellett számos lehetőségre lelünk, ha jól forgolódunk a keresőprogramban. Böngészésünk indulhat az alábbi helyeken: www.taborozas.lap.hu, illetve a www.metakereso.com webhelyen, a „felnőtt táborok” keresőszókkal. Sokévi lemaradásunkat pótolhatjuk például, ha a bátorságunkat összeszedve rákeresünk a „felnőtt úszásoktatás” vagy a „nyári tánc-tábor” szókapcsolatra. A haladók felnőtt balett-táborban spiccelhetnek Balatonbogláron, de a bográcskozás sem marad ki a kínálatból (www.sauteballet.com). Hogy jó erőnlétben találjon minket a tanévkezdés, nem haszontalan, ha beiratkozunk egy kungfu- és tajcsiedzőtáborba, például a Szekszárd melletti, vonzó nevű Sötétvölgyben (www.goldentigers.hu).

Zene

Esőmentes nyáresteken üdítő élmény a szabadtéri zenehallgatás. Vonzódjunk bár a klasszikus vagy a könnyed műzsák muzsikájához, van miből válogatni.

Zenei ingyencségekkal hívogatnak a Pannonhalmi Klasszikus Esték. Balatonfüreden gitárfesztivál részesei lehetünk június 23. és július 1. között, Fertődön pedig ugyanebben az időben vár a Régi Zenei Napok. Július 14. és 23. között a Budapesti Vonósok Haydn Fesztiválján találkozhatunk a bécsi klasszika remekeivel a hazai és a nemzetközi élvonalba tartozó muzsikusok koncertjein, míg augusztus elején szabadtéri koncertekben gyönyörködhetünk (www.eszterhaza.hu). Különleges atmoszférát, lelki feltöltődést ígér a Váci Nemzetközi Gregorián Fesztivál július 6. és 9. között. A nyaralás üdítő eseménye lehet egy-egy orgonakonzert Tihanyban vagy más színhelyeken (www.orgonapont.hu), az augusztus 5. és 19. között megrendezendő Nyírbátori Zenei Napok vagy a szigligeti várban tartandó szerda esti komolyzenei koncertek (www.szigligeti-var.hu).

Kertmozi

Ebben az évben se kerüljük el a filmművészet elragadó szezonális színtereit, a kertmozikat. A lombokon visszaverődő fények, a simogató szellő és a vetítőtorny fölött bekukucskáló hold gazdagon kárpótol a műfaj multiplex szentélyeinek luxusáért.

A mozipremierek.hu ígérete szerint nem maradunk mozgókép nélkül a nyáron. Június egy francia vígjátékkal, az *Oltári bakival* búcsúzik a mozikban. Mi más is lehetne a francia komédia alaphelyzete, mint egy szerelmi háromszög – a kötelező frivolság kedvéért éppenséggel egy esküvőszervezővel a létszámtöbblet személyében. A bűnügyi vígjáték műfaját a *Mérgezett egér* című osztrák-német alkotás képviseli, főszerepében egy állását veszített zenekritikussal. A *Szerencse háza* című amerikai vígjáték főhőse otthonában nyit kaszinót, hogy enyhítsen anyagi nehézségein. A *Nyomd, bébi, nyomd* című opusz egy munkamániás zenebolond kalandjaival szórakoztat. Júliusra hazatér a Pókember, mi pedig a francia Riviérán száguldozhatunk két profi tolvaj luxuskocsiján a *Kipörgetve* című moziban. A mozivásznat is meghódítják a *Baywatch* sármos vízimentőit, aki pedig komor jövőképekkel szeretné feledtetni az iskolai bonyodalmakat, nem fog csalódni a *majmok bolygójának* láttán. A sci-fi kedvelőire a *Valerian és az ezer bolygó városa*, a második háborús filmek rajongóira a *Dunkirk* című filmdráma vár július második felében. A nyaralással járó kalamajkák feledtetésére választhatjuk a *Totál gáz* című francia komédiát, amely egy nagypapa által szervezett családi vakáció baklövésével ismertet meg, de thrillert, animációt és fantasyt is kedvünkre találhatunk a nyáresti belefeledkezéshez. Kertmozit egyebek közt Csopakon, Balatonakalinn, Vonyarcvashegyen, Révfülöpön, Zalakaroson, de a debreceni Nagyerdőn és az egri Szépasszony-völgyben is találunk. Ha kedvünkre való filmbe botlottunk, legfőljebb az őszi-téli hónapokban újból megnézzük dolby surrounddal, süppedő fotelokban. Ott szünyogriasztó sprayre sem lesz szükségünk.

„Nem teszünk különbséget kis és nagy probléma között”

A Kék Vonal Gyermekkrízis Alapítvány 1993-ban jött létre a brit Childline mintájára. A nap 24 órájában hívható lelkisegély-vonal évről évre több tízezer gyermeknek nyújt segítséget, legyen szó bántalmazásról, zaklatásról vagy kevésbé súlyos problémákról, mint egy szerelmi csalódás vagy veszekedés a szülőkkel. **Táler Orsolyával**, a Kék Vonal ügyvezetőjével a gyermekvédelemről, a beszélgetés erejéről és a nyári időszakról kérdeztük.

Szöveg: **Csímár Kamilla**

– Közel 39 000 telefonhívás egy évben – ez olvasható a Kék Vonal legfrissebb éves beszámolójában. Hatalmas szám. Ez azt jelenti, hogy szinte folyamatosan csörög a telefon?

– A Kék Vonal az év minden napján hívható 24 órában (általában a délutáni és az esti blokkban telefonálnak a legtöbben), egyszerre több vonalon is tudjuk fogadni a hívásokat – így, habár eloszlik ez a szám az év 365 napjára, valóban sok. Nem mondom, hogy folyamatosan csörög a telefon, de közel vagyunk hozzá.

– Milyen korosztály milyen ügyekkel telefonál a leggyakrabban?

– 24 éves korig fogadunk hívásokat, keresnek minket kicsi gyerekek és huszonevesek egyaránt, de legnagyobb számban a kamaszok telefonálnak. A Kék Vonal egy általános lelkisegély-vonal, így bármilyen témával kereshetnek bennünket a gyerekek. Nem teszünk különbséget kis és nagy probléma között. Mivel a hívóink többsége kamasz, a leggyakoribb témák azok a konfliktusok, problémák, amelyek ezt a korosztályt foglalkoztatják: párkapcsolat, baráti és családi kapcsolatok.

– Közeleg a tanév vége az év végi osztályzatokkal és kinek-kinek vizsgákkal, érettségivel, felvétellel. Ezzel kapcsolatban megszaporodnak-e a telefonhívások?

– Mivel a gyerekek életük nagy részét az iskolában töltik, nem meglepő, hogy sok beszélgetés szól az iskolai problémákról. Ez azonban az esetek többségében inkább kapcsolati problémát jelent („kiközösítenek”; „nem tudok beilleszkedni”; „igazságtalan a tanár”; „nem szeretem a tanáraimat”), és félévkor, illetve valóban most, év vége felé jelennek meg hangsúlyosabban a teljesítményszorongások, a rossz jegyekkel, a bizonyítványosztással kapcsolatos félelmek. Ha az a hangsúlyos, hogy nem merek a bizonyítvánnyal hazamenni, akkor fel kell tárnai a

családon belüli rossz bánásmód, bántalmazás esélyét is, és erre fókuszálva ajánlunk segítséget.

– A nyár beköszöntével sok gyerek marad szülői, illetve pedagógusi felügyelet nélkül. Ebben az időszakban több vagy kevesebb-e a hívás, és általában mivel keresik meg Önöket? Rossz társaságba keveredés, szerelmi csalódás a nyári táborban?

– Nyáron egyértelműen több megkeresésünk van, témáktól függetlenül is. 2015-ben júliusban, 2016-ban augusztusban hívtak minket a legtöbben. A nagyon várt nyári szünetnek sokszor már az első heteiben megjelenik az unalom, a magány, a strukturálatlan idő mint probléma. Jellegzetes hangulatot hoznak az ügyelői szobába a táborból telefonáló csapatok, akik van, hogy csak jókedvüket osztják meg, de gyakrabban panaszkodnak a rossz koszt, a kevés program vagy a szigorú szabályok miatt.

– Vannak esetek, amikor a fiatalok nem tud a környezetében élő felnőttekhez fordulni segítségért, ilyenkor nagyon jó lehetőség a Kék Vonal. De akad számos olyan hívás is, amikor a gyermek megbeszélhetné az adott problémát egy ismerős felnőttel, és mégis azt választja, hogy egy idegennek önti ki a szívét, névtelenül. Miért lehet vonzóbb az anonimitás és az ismeretlenség, mint egy már meglévő kapcsolat?

– A Kék Vonal azon alap gondolat jegyében született meg, hogy a gyerekeknek joguk van a saját védelmük érdekében az általuk megválasztott módon kommunikálni és segítséget kérni, ezáltal joguk van eldönteni, hogy kinek mit és hogyan szeretnének elmondani. A Kék Vonal ehhez biztosít egy meglehetősen alacsony belépési küszöbű csatornát. Valóban sokan gondolják azt, hogy hozzánk csak olyan gyerekek telefonálnak, akik nem számíthatnak másra. Sok ilyen eset van, de hívnak bennünket olyanok is, akik ugyan el tudnának beszélgetni a környezetükkel, mégis a Kék Vonal mellett döntenek – vagy mert egy barátjuk ajánlotta, vagy mert azt gondolják, hogy mégiscsak jó lenne egy felnőttel beszélgetni, de lehetőleg következmények nélkül. És főként anélkül, hogy bárki lenézne őket, és elbagatellizálna a helyzetet.

– Miért alakul ki ez a fajta kommunikációs szakadék a gyerekek és a felnőttek között? A rossz szocializáció az oka? Nem tanuljuk meg, hogyan kell a gyerekekkel beszélni?

– Valójában azt nem tanuljuk meg, hogy hogyan kell beszélgetni. Nemcsak a gyerekekkel, hanem egymással is. Mindemmellett a legnagyobb probléma, hogy a felnőttek általában nem tekintik partnernek a gyerekeket, és bármihez, amit tesznek vagy mondanak, lenéző attitűddel állnak hozzá.

– Amikor egy gyermek olyan problémával keresi fel a Kék Vonalat, amelynél a beszélgetés már nem elegendő segítség, mit tud tenni a szervezet?

– Az ügyeletünket reggel nyolc és este kilenc között önkéntesek látják el, akik egy gondos kiválasztási

folyamatot követően elméleti és gyakorlati képzésen vesznek részt, melynek része az is, hogy megtanulják felismerni és kezelni azokat a helyzeteket, amikor a gyermek már komolyan veszélyeztetett (bántalmazás, családon belüli vagy iskolai erőszak, elhanyagolás, nem kívánt terhesség, szökés veszélye). Az ügyelő ilyenkor felajánlja a Kék Vonal segítségét, amelynek az a feltétele, hogy a hívó lemond az anonimitásról, hiszen csak így tudunk intézkedni. Ha ez megtörténik, rendszerint felvesszük a kapcsolatot a Család- és Gyermekjóléti Központtal, konzultálunk a családgondozóval, és utána is nyomon követjük a folyamatot, hogy lássuk, mi történik a gyermek érdekében.

– Ha a pedagógus észleli, hogy egy gyereket bántalmaznak, és felhívja a Kék Vonalat, hogyan tudnak segíteni?

– Mi konzultálni, beszélgetni tudunk a pedagógussal arról, hogy mit lehetne vagy kellene tenni a gyermek érdekében. Elméletileg azt is felajánlhatnánk, hogy ha a betelefonáló megadja a veszélyben lévő gyermek adatait, akkor mi felvesszük a kapcsolatot a gyermekjóléti szolgálattal. Szülők, hozzátartozók esetében ez egy teljesen helyénvaló eljárás. Pedagógusoknál azonban inkább arra törekszünk, hogy ők jelezzék a problémát a gyermekjóléti szolgálatnak, hiszen az ilyen intézkedések során éppen az lenne a lényeg, hogy azok a szakemberek, akik a gyermek környezetében vannak, együtt tudjanak működni. Komoly és általános hiányosság, hogy azok a szakemberek, akik gyerekekkel foglalkoznak (legyen szó akár pedagógusokról, akár orvosokról vagy pszichológusokról), az egyetemi tanulmányaik során gyakorlatilag semmilyen formában nem tanulnak a gyermekvédelmi törvényről, és alig tudnak valamit a gyermekvédelmi rendszer szereplőiről, illetve a velük való együttműködésről.

– Felmerül a kérdés, hogy ha az egyetemi tanulmányok során ugyan nincs is lehetőség alaposan megismerni a rendszert, miért nem valósul meg ennek a pótlása a későbbiekben?

– Ez nem a szakemberek hibája, ez a körülmények hiánya. Egyszerűen nem adottak a feltételek. Gyakran előfordul, hogy ugyanonnan tájékozódunk, mint bárki más: a médiából, amely azonban sokszor torz képet ad. Ez is csak erősíti a bizalmatlanságot a gyermekvédelmi rendszerrel szemben. Mindemmellett elterjedt az a hiedelem, hogy a gyermekjóléti szolgálat egyenlő a gyámhivatallal, és ha a pedagógus jelez a gyermekjólétinek, akkor a gyereket azonnal elveszik a családjától, és sokan vélik úgy, hogy még egy rossz családban is jobb, mint intézetben. Tudjuk, hogy ez azért nem ennyire fekete-fehér: egyrészt nem szakítanak el egy gyermeket a családjától egyetlen bejelentés alapján, másrészt azt sem lehet kijelenteni, hogy bármelyik családban jobb, mint egy intézetben. Azt hiszem, a rendszer legnagyobb hiányosságát az egyes szakemberek közötti kommunikációs szakadék, az információhiány és a kölcsönös bizalmatlanság jelenti. Ezen kellene változtatni, és törekedni arra, hogy ne akkor történjenek lépések, amikor már megtörtént a baj, hanem sokkal korábban, amikor még van mit megelőzni.

A nyári szünidővel van egy kis baj. Nevezetesen, hogy előbb „feléljük”, mint hogy bekövetkezne. Igen, előző októberben, amikor kénytelenek vagyunk elhalasztani a szekrények átpakolását, decemberben, amikor hozzá sem kezdünk az ajándékba kapott regényhez vagy éppen szakkönyvhöz, februárban, amikor ráébredünk, hogy már egy éve ígéretjük a nagycsaládi találkozó megszervezését, vagy júniusban, amikor a megírandóval, a kitöltendővel, az átrostálendővel már csak az első szabadságos napot várjuk. És akkor még az e-mailekről, a befőztnivalóról és a jövő tanévről nem is beszéltünk.

Mire elérünk a szünethez, az megszűnik szünet lenni. Megtelik programokkal és feladatokkal, azokkal, amelyeket elhalasztottunk vagy elmulasztottunk, és azokkal, amelyeknek úgyis nyáron volt a „helyük”. Mire kitör a nyár, a maga 40 fokos, parancsoló erejével, már azt ősz várjuk, amikor újra minden az órarendek és menetrendek ritmusában zajlik. Hiszen ősszel már újra van ürügy arra, miért nem jut időnk semmire.

Az előre elköltött vakáció tulajdonképpen az életünk hitelválsága. Állandó időszegénységben élünk – így mondják a lassúság mozgalmának tagjai. Vezérlő gondolatuk az, hogy a múlt idő helyett a kiteljesedőben kellene élnünk. Abban a régóta elfeledett dimenzióban, amely nem vonalszerű, és nem a rohanásról szól. Előfutárak az a Carlo Petrini, aki 1986-ban megakadályozza, hogy a római Piazza di Spagnán McDonald's gyorsétterem nyíljon, majd bevezeti a gyorsétel ellentétékeként a lassú étel, később a lassú város gondolatát és divatját. 1999-ben Geir Berthelsen megalapítja a Lassúság Világintézetét, amelyet voltképpen „think tank”-ként, gondolat- és ötletgyárként üzemeltet. Tanácsokat adnak arról, hogy lehet lassan élni, lassan céget vezetni, milyenek a lassú termékek (pl. a Lassú Sör).

Késésben?

Szöveg: **Aczél Petra** | Fotó: Nagy Gábor

Ez nem holmi piaci innováció vagy üzleti mutatvány, sokkal inkább válasz. Válasz az emberi idő hitelválságára. Az elrohant percekre, az előre betáblázott, végigsietett évszakokra, arra a hajszoltságra, amelyben másokról, de már magunkról is elfeledkezünk.

„Miért tűnt el a lassúság öröme? Hol vannak a hajdani ódöngők? Hol vannak a népdalok semmittevő hősei, a vándorlegények, akik malomról malomra járnak és a csillagos ég alatt alszanak? Eltűntek volna a mezei ösvényekkel, a rétekkel, a tisztásokkal, a természettel együtt? Egy cseh mondás szép hasonlattal határozza meg édes semmittevésünket: nézegetik a Jóisten ablakait. Aki a Jóisten ablakait nézegeti, az nem unatkozik, az boldog. Világunkban a semmittevés tétlenséggé változott, ami egészen más: a tétlen ember frusztrálva van, unatkozik, s egyfolytában a hiányzó mozgást keresi” – írja Kundera a *Lassúságban*.

Azt hiszem, nekünk is vigyáznunk kell, hogy a nyári szünidő ne „adászavar” legyen, hanem igazi magunkra és másokra találás. Lassú idő, amelyben minden percnél saját értéke, állandósága van – s nem csak egy határidőhöz képest.

Sietnünk kell: már csak egy csengőszó, és itt a szünet. És erről a lassúságról most jó volna nem lekézni.

A pedagógus nyara nyilván pihenésre, feltöltődésre való. A feltöltődés mindenkinek mást jelent. Sokaknak fizikai munkát. Például emberművelés helyett kertművelést. Nagy öröm a kiskert... – mondják. Meg: Tiszta udvar – rendes ház. Ha nincs saját kert, szőba jöhet a közösségi kert. Új városi mozgalom, nem kell hozzá semmi, csak egy kis szervezés. A Városligetben láttam egy alkalmi közösség által (nyilván a kertészek engedélyével) gondozott virágágyást. Kitettek rá egy táblát: „Közösségi munka, vigyázzanak rá!”

Pihenhetünk akár otthon, a saját gyerekeinkkel, vagy egy kicsit nélkülük, mert éppen táborban vannak. A pihenésbe beletartozik egy kis semmittevés: kellene olyan napok is, amikor nem szigorú napirend szerint élünk. Remek kapcsolaterősítő, ha van „te napod”, amit nem magunknak tervezünk, és van „én napom”. Gyermeknap pedig mindig van, tervezni sem kell.

A pedagógus nyara a tanulása is, habár nem mindenki él vele. Nem árt tudni, hogy egy diploma mögötti tudás – ha nem használjuk, nem frissítjük – egy évtized alatt elévülhet. Akkor is, ha a tanár használja a tudását, hiszen évről évre végigmegy osztályaival a tananyagban. A friss tudományos eredményeket mégis követni kell. Hogyan? Részt vehetünk egy-egy szakmai képzésen, táborokban, konferenciákon. Szoktam nyáron találkozni tanárokkal hasonló rendezvényeken (pl. Országos Honismereti Akadémia, Beszélni nehéz! környezetők tábora, nyelvésztábor). De képezhetjük magunkat egyénileg is. Érdemes folyamatosan figyelemmel követni szakterületünk folyóiratait, honlapjait, új kiadványait. De tovább is léphetünk. Egy-egy kedves vagy éppen nehezen tanítható témánk kapcsán

Gazdag nyár

Szöveg: **Balázs Géza** | Fotó: Nagy Gábor

ma már könnyűszerrel gyűjthetünk tapasztalatokat másoktól. A világhálón egy-egy témának számos feldolgozása (egyetemi előadás, prezentáció, szakanyag) megtalálható. Persze azért óvatosan. Az én egyetemi retorika-előadásaim is rajta vannak a világhálón – egy lelkes hallgatóm lejegyzésében. Nem mindegyik gondolatomra ismerek rá...

A pedagógus nyara a szakmai kapcsolatok bővítéséé is lehet. Vajon tudja-e minden kolléga, hogy valamennyi szakterületnek van egyesülete? S ha igen, akkor kereste-e már velük a kapcsolatot? Az egyesületeket ugyanis arra találta ki a társadalom, hogy a hasonló érdeklődésű, helyzetű emberek találkozzanak, és saját elképzeléseik szerint alakítsanak közösségeket. Mi, magyarok annyira jók vagyunk, hogy egy-egy szakterületnek sokszor két egyesülete is van: az egyik inkább ilyen, a másik inkább vagy nagyon olyan... Lehet tehát választani, s ha egyik sem tetszik, akkor lehet újat is alakítani. Ebben is jók vagyunk. Én mégis hiszek az egyezkedésben, összefogásban, együttműködésben. Higgyünk a hálózatkutatóknak, akik azt mondják, hogy az efféle, leginkább „gyenge” (másként: laza) közösségi kapcsolatok erősítik a társadalmat, és sokban segítik az egyént is. A legtöbb támogatás, segítség ugyanis nem az erős (szoros) kapcsolatok irányából, hanem éppen innen érkezik. Az erős kapcsolatok száma és támogatási lehetősége ugyanis természetes, de véges.

Míntha írtam volna már: a pedagógus nyara nyilván arra való, hogy feltöltődjön. Már csak olyan „feladatok” szoktak hátramaradni, mint a táboroztatás, az évközben elmaradt otthoni teendők (alváshiányról, festésről, takarításról ne is beszéljünk).

Minden kollégánknak kellemes, gazdag nyarat kívánok!

Szavazóeszközök az oktatásban

Van-e olyan pedagógus, aki egy hosszabb magyarázat után még sohasem tette fel a kérdést a diákoknak: Értitek? A bátrabbak ilyenkor válaszolnak, de kicsi az esély arra, hogy minden diák válaszát meghalljuk. Ha viszont valamennyi diákunk véleményére kíváncsiak vagyunk, akkor használjunk szavazórendszert! A hagyományos szavazórendszer esetében a diákok a kezükben lévő kézi egységet (klikker) használva 1-2 gombnyomással tudnak válaszolni. Ha nem rendelkezünk ilyen eszközzel, akkor marad a mobiltelefon és egy portál, melyek együtt alkalmasak a diákok válaszainak rögzítésére.

Szöveg: **Király Sándor**

A szavazórendszerek (válaszadó rendszerek) szerepe az oktatásban

A szavazórendszerek egy válasz rögzítésére alkalmas kézi egységből, egy számítógépből és egy ahhoz csatlakoztatható, a kézi egységek rádiófrekvenciás jeleit a számítógép felé továbbító vevőegységből állnak. A kijelző nélküli egységek csak 1-2 egyszerűbb feladat- és kérdéstípus megválaszolására alkalmasak, viszont könnyű megtanulni a használatukat. A kijelzős változatok esetén zárt kérdéstípusokat, valamint szöveges válaszokat igénylő kérdéseket is meg lehet fogalmazni. Mindkét esetben célszerű a számítógépet projektorral összekötni és a kérdéseket kivetíteni a diákok számára.

Beállítható, hogy mennyi idejük van a diákoknak a válaszra, sok esetben az is, hogy módosítható-e a válasz az első elküldés után, valamint hogy kapjon-e a diák visszajelzést a válasz helyességéről. A szavazórendszerek alapbeállításainak szintén fontos eleme, hogy a válaszadók lehetnek nevesítettek vagy névtelenek. A válaszadó rendszerek természetesen nemcsak vélemények megismerésére, a megértés ellenőrzésére, beszélgetés, vita generálása használhatók, hanem a tudásszint mérésére, önellenőrzésre vagy akár játékos versenyeztetésre is. Ilyen eszközzel nagyon kevés iskola rendelkezik, azonban senkinek sem kell lemondania a használatáról, mivel kiváltható az interneten elérhető szoftveres megoldásokkal, melyek esetében a szavazásra a diákok mobilja, táblagépe vagy laptopja használható.

Szavazórendszerek kiváltására szolgáló megoldások

Az interneten több olyan portál található, melyeket használva kérdéseket tehetünk fel diákjainknak, és néhány másodpercen belül azonnal megkaphatjuk a válaszukat, majd annak függvényében folytathatjuk az órát. Minden megoldás esetében tanári hozzáféréssel lehet a kérdéseket elkészíteni, a tanulók pedig többnyire egy kódszámot és valamilyen nevet, azonosítót megadva tudnak a kérdésekre válaszolni. A válaszok láthatók lesznek a tanár gépének képernyőjén, sőt, később ki is menthetők a gép merevlemezére. Nézzünk most meg egy ilyen rendszert részletesen!

Kahoot

A **Kahoot** az egyik legkönnyebben használható, interaktív szavazórendszer, melynek érdekessége, hogy a kitöltők és a válaszaik azonnal megjelennek a kivetítőn, valamint hogy a diákok a saját eszközükön nem látják a kérdést, csak a válaszokat szimbolizáló alakzatokat. Az oldal elérhető a getkahoot.com címről vagy a kahoot.com oldalról a **Create a kahoot** gombra kattintva. Az első esetben a **Sign up for free** gombra (jobb felső sarok) kell kattintani, majd jelezni, hogy tanárként akarunk regisztrálni (**As a Teacher**). A második esetben a rendszer a bejelentkezési képernyőt adja, ahol regisztrálás után kell bejelentkezni, vagy a jobb felső sarokban látható **GET MY FREE ACCOUNT** gombra kattintva itt is a regisztrációhoz szükséges felületre jutunk, ahol az **As a Teacher** téglalapra kell kattintanunk.

Meg kell adnunk egy iskolanevet, bejelentkezési nevet, e-mail-címet kétszer, egy jelszót és egy igen/nem választ, majd a **Join Kahoot!** gombra kattintva meg is történik a regisztráció. A rendszer rögtön be is jelentkeztet, és el is kezdhetjük a „kahoot”-ok készítését. Egy kahootba, azaz egy kérdéscsoportba 4-féle, de azonos típusú kérdést tehetünk be: a **Quiz** esetében megadható elvárt válasz, a **Discussion** és a **Survey** használatakor szintén megadhatunk többféle választ is, de nem adhatunk meg elvárt választ, a **Jumble** esetében pedig helyes sorrendet kell a diákoknak felállítaniuk. Felül, a **My Kahoots** menüpontra kattintva tudjuk megjeleníteni eddigi kérdéscsoportjainkat, mellette a **Find Kahoots** menüpont választása esetén a mások által elkészítetteket tudjuk beépíteni saját kérdéseinkbe. A jobb oldalon pedig látni, hogy hány kahootunk van, és eddig hányan töltötték ki.

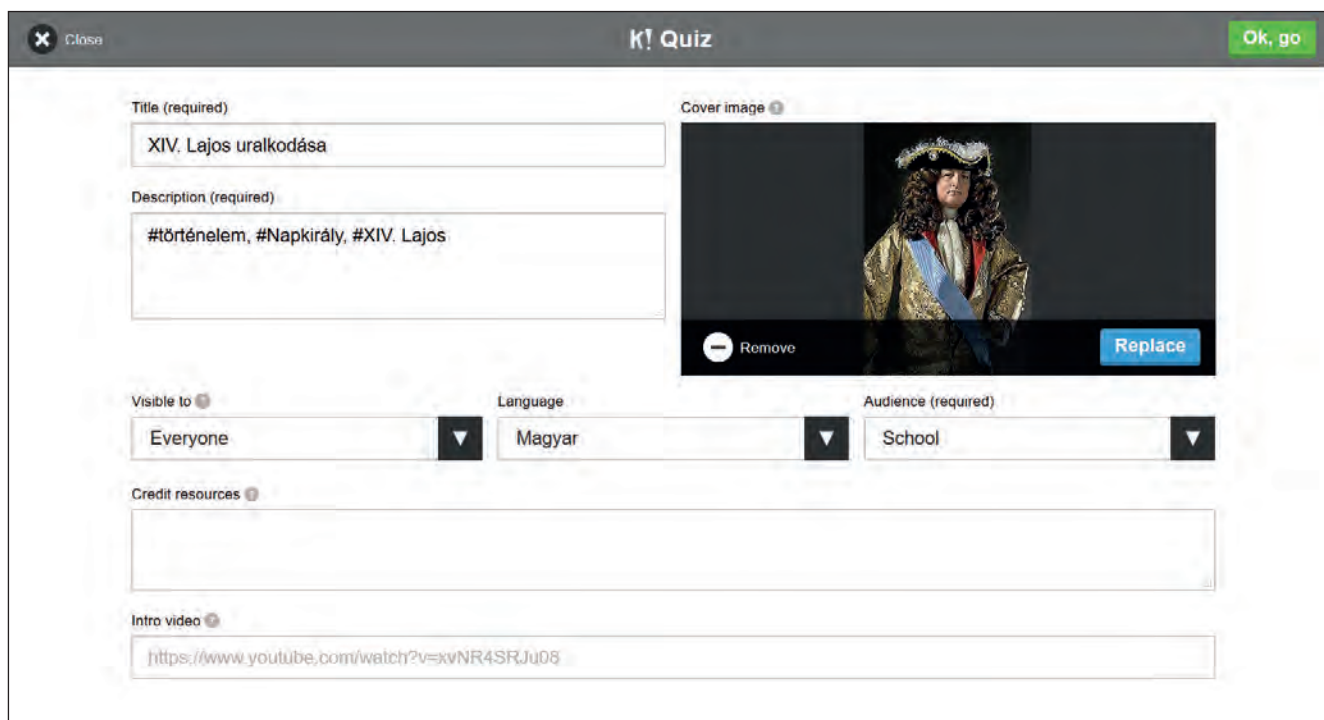
Szavazás a Kahoot rendszerében

Hozzunk létre egy kahootot, abban pedig **Quiz** típusú kérdést, azaz kattintsunk a lila **Quiz** körre! Adjunk egy címet (**Title**) a kérdésnek, majd a leírás részben eléjük # jelet írva soroljunk fel kulcsszavakat, amelyek segítik a kérdés megtalálását mások számára! Adjuk meg, hogy kik láthatják (**Visible to**), milyen nyelven jelenjen meg (**Language**), és azt, hogy kik számára készítjük (**Audience**). A **Credit** és az **Intro** videó kitöltése nem kötelező. (Az előbbi részben a kérdésünk forrását adhatjuk meg, utóbbi esetben pedig egy bevezető videót, amely a YouTube-on megtalálható.) A **Cover Image** részben képpel illusztrálhatjuk a kérdésünket: vagy rákattintunk valamelyik képre, és megkeressük a helyét, vagy egyszerűen ráhúzzuk az Intézőből a képet a kis ikonra (1. ábra). Ha készen vagyunk, akkor kattintsunk a jobb felső sarokban lévő **Ok, go** gombra, ha meggyőződünk magunkat, akkor a bal felsőben látható **Close** gombra!

Az **Ok, go**-ra kattintva adhatunk új kérdést a saját kahootunkhoz. Kattintsunk a + jelet tartalmazó lila körre!

Adjuk meg a válaszra adott időt, állítsuk be, hogy akarunk-e pontot adni a helyes válaszáért, majd adjunk meg legalább két válaszlehetőséget! A kérdéshez most is hozzáadhatunk egy képet. Ha valamelyik pipára kattintunk, akkor azt tekinti a rendszer a helyes válasznak. Ha elkészültünk, kattintsunk a jobb felső sarokban látható **Next** gombra (2. ábra)!

És máris készen van az első kahootunk, benne egyetlen kérdéssel. Ha nem akarunk többet hozzáadni, akkor kattintsunk a jobb felső sarokban látható **Save** gombra, ha igen, akkor az **Add question** felett látható + jelle!

1. ábra. Kahoot létrehozásának első lépése

Close

K! Question 1

Next

Question (required)

Hány évig uralkodott XIV. Lajos?

Time limit

20 sec

Award points

YES

Media

Add image

Upload image

Add Video

or drag & drop image

Answer 1 (required)

70

Answer 2 (required)

72

Answer 3

74

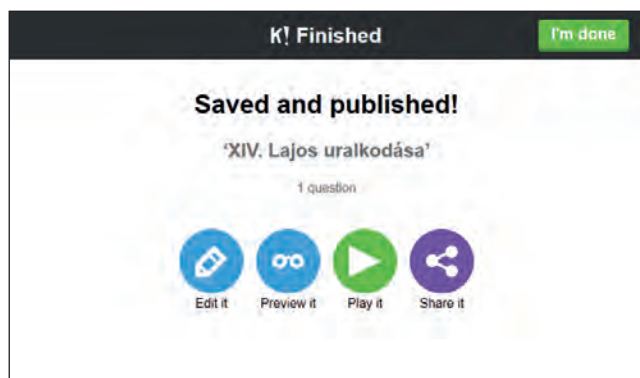
Answer 4

68

Credit resources

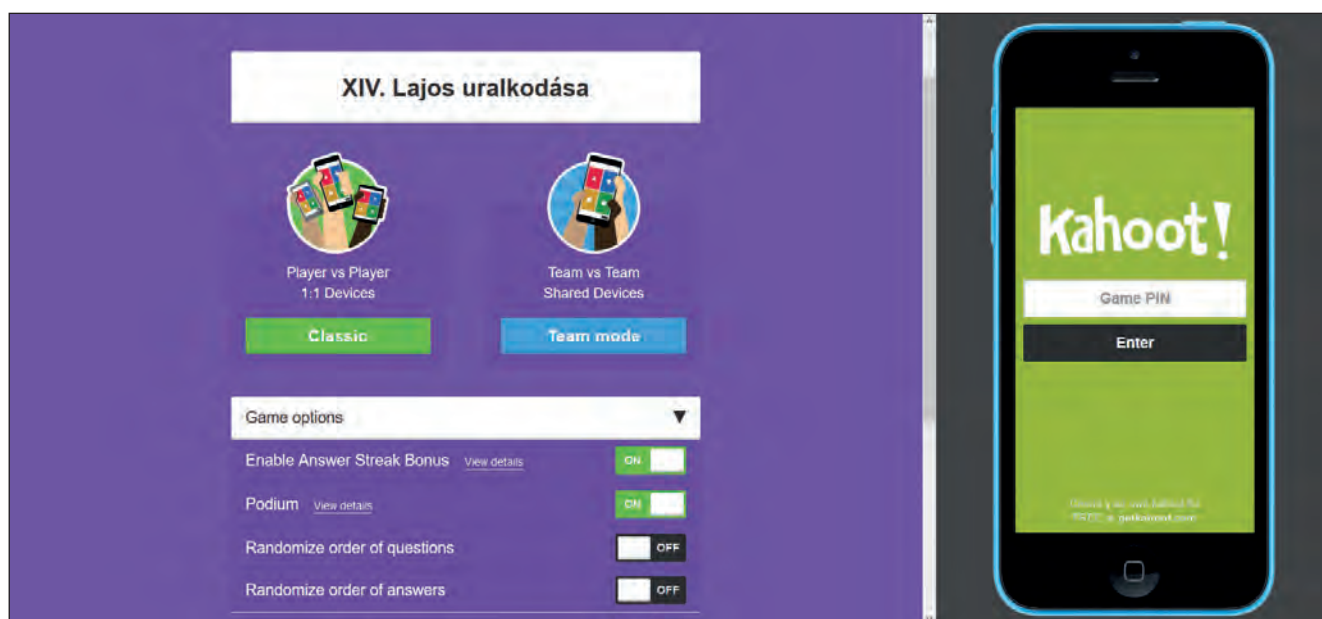
2. ábra. Quiz típusú kérdés megadása

Ha újra szerkeszteni akarjuk a kérdést, akkor a kérdés jobb szélén látható narancssárga körre kell kattintani, megosztás esetén az alatta lévőre, törlés esetén az alul lévő kuka ikonra. Adjunk most még egy kérdést a kahootunkhoz! Mivel ismét **Quiz** típusút lehetne hozzáadni, inkább lépünk vissza (**Close**) az előző képernyőre a felugró ablakban az **OK**-ra kattintva! Mentsük a kahootunkat a **Save** gombbal!

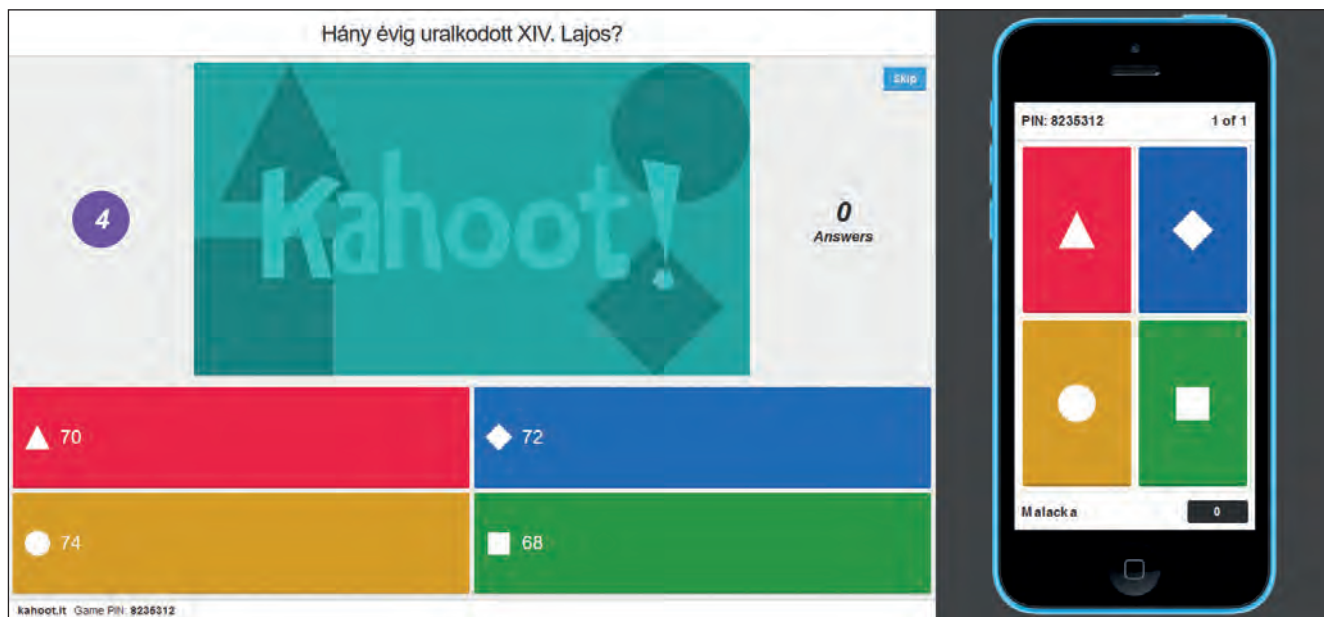

3. ábra. Lehetőségek az elkészült kahoothoz

Ezzel elkészültünk (3. ábra). Ezen a ponton a rendszer felajánlja a módosítás lehetőségét (**Edit it**), az előzetes megtekintést (**Preview it**), a szavazás elkezdését (**Play it**), illetve kahootunk megosztását (**Share it**). Ha egyikkel sem akarunk élni, akkor a jobb felső sarokban látható **I'm done** gombra kell kattintani. Kattintsunk most a megtekintésre, azaz a **Preview it** gombra! Ekkor egy új böngészőfülön láthatjuk a címet, alatta kiválaszthatjuk a megtekintés nézetet (**Classic** vagy **Team**

4. ábra. A kahoot megtekintése

5. ábra. A diáknak a négy ikon közül kell egyet kiválasztania, a kérdést a telefonján nem látja

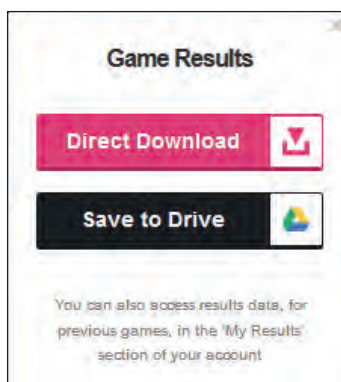
mode), alatta pedig az aktuális beállításokat láthatjuk. Például a **Randomize order questions OFF**-ra van állítva, tehát a kérdések nem véletlen sorrendben érkeznek majd. A képernyő jobb oldalán egy mobiltelefon látható, amellyel majd megadhatjuk a kérdésekre a válaszokat. A diákok pontosan azt látják majd a kitöltéskor, amit mi a mobil képernyőjén. Kattintsunk a **Classic** gombra (4. ábra)!

Néhány másodperc múlva megjelenik egy **Game PIN**. Ezt a számsorozatot kell a diákoknak begépelniük a mobiljukon, miután a **kahoot.it/#/** oldalra navigáltak a telefonjuk böngészőjében. Gépeljük vagy másoljuk most mi is be a megadott számsorozatot, kattintsunk az **Enterre**, majd gépeljük be egy nevet a **Nickname** mezőbe, végül kattintsunk az **OK, go!** gombra a telefonon. Ezután lehet elkezdeni a játékot, válik aktívvá a **Start** gomb. A képernyőn látható lesz a kérdés, valamint

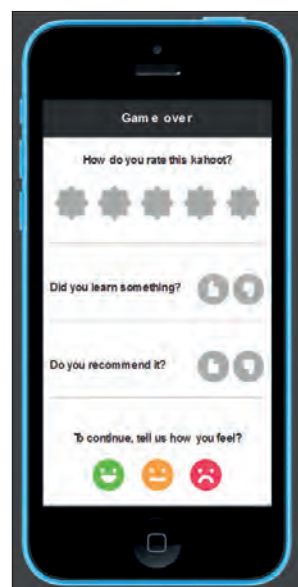
a négy válaszlehetőség. Válaszolni azonban nem itt kell, hanem a telefonon, ott kell kiválasztani valamelyik színű gombot (5. ábra)!

A megtekintés után láthatjuk az eredményt, a diákok pedig azt, sikeresen választottak-e, illetve hogy hányadik helyen áll éppen a játékban. Az eredményeket a **Next**, majd a **Get Result** gombra kattintva láthatjuk, illetve a **Save Results**-ra kattintva tölthetjük le a válaszokat a gép merevlemezére (**Direct Download**) vagy a Google Drive-os tárhelyünkre (**Save to Drive**) egy Excel-fájlba (6. ábra), amely azt is tartalmazhatja, hogy a diákok hogyan érezték magukat a játék végén, ha kiválasztották a megfelelő ikont a telefonjukon (7. ábra).

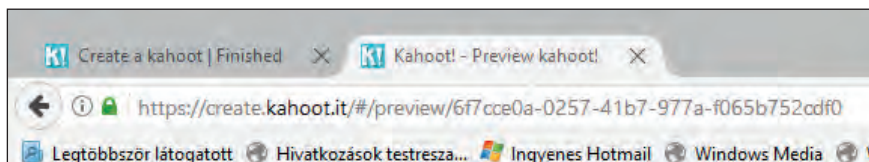
Nyugodtan becsukhatjuk ezt a böngészőfület (**Kahoot! - Preview kahoot!**), hiszen a kahoot kipróbálása nem ugyanazon a fülön történt, mint a készítése (**Create a kahoot | Finished**) (8. ábra).

6. ábra. Az eredmények mentése

7. ábra. A diákok visszajelzése

8. ábra. Böngészőfülek

9. ábra. Jumble típusú kérdést tartalmazó kahoot

Menjünk most vissza az első fülre, ahol a jobb felső sarokban az **I'm done** gomb látszódik, és kattintsunk rá! Figyeljük meg, hogy ha a kahootunk fölé visszük az egérkurzort, akkor lehetőségünk van a további szerkesztésre, a **Duplicate**-re kattintva lemásolhatjuk, a nagyítóra kattintva pedig láthatjuk, hogy kik töltötték ki.

Ha új kahootot szeretnénk létrehozni, akkor a bal felső sarokban látható **New K!** gombra kell kattintani. Figyeljünk arra, hogy egy kahootban csak egyfajta kérdéstípust használhatunk. A 9. ábrán egy **Jumble** típusú kérdést tartalmazó kahoot látható, ahol sorrendbe kell állítani a „válaszokat”. Ne felejtsük el, hogy a diákoknak nem kell bejelentkezniük az oldalra, csak a **kahoot.it/#/** címen kell beírniuk a kapott pinct és megadniuk egy nevet!

A **Kahoot** segít abban, hogy a diákokok aktívak legyenek az órán, saját mobil eszközeiket is bevonhatjuk az oktatásba. A programot használva akár versenyeztethetjük is őket, izgalmassá téve az órát: Vajon kik tudják a választ az egyes kérdésekre, kik a legjobbak?

További szavazórendszerek: Socrative, Mentimeter, formative

Hasonlóan használható a **Socrative** választó rendszer is. A **socrative.com** oldalon a **Teacher Login** gombra kattintva kell regisztrálnunk, majd bejelentkeznünk. A kérdések létrehozásakor kapunk egy „room id”-et, ezt kell a diákoknak megadniuk ugyanezen az oldalon, a **Student Login**-ra kattintás után.

A **Kahoot!** és a **Socrative** vonalán készült a **Mentimeter** nevű alkalmazás, de több lehetőséget kínál fel, mint azok. Például készíthetünk szófelhőt is valamivel kapcsolatban, de különféle szempontok alapján is osztályozhatunk dolgokat. A tanár a **www.mentimeter.com** oldalon regisztrál (ingyen), elkészíti a kvízt, majd miután elindítja, kap egy számot. A diákoknak a **www.menti.com** oldalon kell bejelentkezniük ezzel számmal, és már kezdődhet is a kvíz. Hasonló szerepe van a **formative** nevű weboldalnak is (**goformative.com**), ahol a diákok szabad kézzel is jegyzetelhetnek, írhatnak, ráadásul a Wordben vagy PDF-ben elkészített dolgozataikat is konvertálhatjuk a rendszerbe. A többi webalkalmazáshoz hasonlóan ezt is ingyen vehetjük igénybe.

Bármelyik rendszert használjuk is, ne felejtsük el, hogy ezek az alkalmazások nem online tesztek készítésére készültek, hanem arra, hogy gyors kérdésekre gyorsan kaphassunk választ minden diáktól.

Szöveg: Indri Gyula

ANTOINE DE SAINT-EXUPÉRY

▶ 1900. június 29. – 1944. július 31.

117 évvel ezelőtt, június 29-én, a 20. századdal együtt született Antoine de Saint-Exupéry, aki egyszerre volt a modern technika, a sebesség megszállottja és filozofikus hajlamú humanista író. Valódi kis hercegként született egy elszegényedett nemesi családba. Már gyermekkorában minden érdekelte, ami csak kapcsolatban volt a technikával: valószínűleg akkor még a

versírásban is fontosabb volt számára a rímelés, mint a tartalom, a hegedűtanulásban pedig izgalmasabb maga a hangképzés, mint a művészi kifejezés. Persze azért nem volt híján a fantáziának sem: feltalált egy repülő biciklit. Amikor nem vették fel a Tengerészeti Főiskolára, más irányban próbálkozott: beiratkozott építésznek, szabadidejében pedig repülni tanult. Akkor még nem is sejtette, hogy néhány év múlva a repülés történetének egyik klasszikusa lesz.

Közben hivatalnokként és gépkocsiügynökként dolgozott, kevés sikerrel: másfél év alatt mindössze egy teherautót sikerült eladnia. 26 éves korára azonban végleg elkötelezte magát a repülés mellett. Az első francia légitársaság postaszolgálatának pilótája lett, az egyik regényében megörökített déli futárgépen teljesített szolgálatot: „Ha emlékeim között kutatok, melyik hagyott maradandó ízt bennem, ha fölállítom azoknak az óráknak a mérlegét, melyek számítottak: mindig azok voltak az igazak, amelyeket nem a pénznek köszönhettem. Nem lehet pénzen megvásárolni az éjszakai repülés élményét, ezernyi csillagával, komolyságával, és azzal

a nagyszerű érzéssel, hogy néhány órára mindennek fölébe kerekedtünk. És nem lehet pénzen megvásárolni a világ új látványát egy-egy nehéz útszakasz után, a fákat, virágokat, nőket, a mosolyt, melyet frissen színez a hajnallal visszakapott élet, a kárpótlást nyújtó apró dolgok dallamát.”

Úgy ismerte Buenos Aires, Dakar, Casablanca térképét, mint a tenyerét. Ha pedig éppen nem volt a levegőben, a szárazföldön vagy vízen utazott. Járt Moszkvában éppúgy, mint New Yorkban, 1936-ban pedig, akárcsak Hemingway, Spanyolországból küldte haditudósításait. Mint minden vérbeli pilóta, ő is megpróbálkozott egy rekord megdöntésével: Párizsból akart Saigonba repülni, de lezuhant a Líbiai-sivatagban. Öt napig vándorolt étlen-szomjan a Szaharában, mire végre rátaláltak. „Helyzetemen tűnődtem: elvesztem a sivatagban, veszélyek fenyegettek, meztelen voltam, homok és csillagok között, és távol, végtelen csöndnyire távol életem sarkpontjaitól. Tudtam: napok, hetek, hónapok kellenek, hogy újra meglegyem őket, ha nem talál rám a repülőgép, vagy ha másnap nem koncolnak föl a mórók. Nem volt többé semmim a világon. Nem voltam egyéb; csillagok és homok közt eltévedt halandó, akinek egyetlen öröme van: az, hogy lélegzik. Mégis: álom álom után támadt bennem.”

Egy ilyen álomból született meg később a világhírnevet hozó *A kis herceg*. S míg ő a barátságról, felelősségről, emberi kapcsolatokról álmodott, a világ egy gyilkos ábránd nevében háborúzni kezdett. Saint-Exupéry felfedező pilóta lett, és ismét túlélte egy zuhanást. Nem akarták többé gépre ültetni, de ő minden követ megmozgatott, hogy repülhessen. 1944. július 31-én, utolsó engedélyezett felszállása után hiába várták vissza társai. Gépét lelőtték a németek, s ez a harmadik zuhanása az utolsó lett.

„Az eltűnteket megszépíti az emlékezet. Legsugárzóbb mosolyaikba öltözteti őket örökre. De lassanként ráeszmélünk, hogy ennek vagy annak a tiszta nevetését nem halljuk többé. Az eltűnt bajtársat nem pótolhatja soha semmi.”

ÉVFORDULÓK

50 éves a Fővárosi Pályaválasztási Tanácsadó

Fél évszázada, 1967-ben nyitotta meg kapuit a Fővárosi Pályaválasztási Tanácsadó Intézet (FPTI). Az utóbbi években Mérei Ferenc Pedagógiai és Pályaválasztási Tanácsadó Intézet néven ismert intézmény 2013 szeptembere óta a Fővárosi Pedagógiai Szakszolgálat tagintézményeként működik. A számos átalakulás és fenntartóváltás mellett szolgáltatásainkra továbbra is töretlen (ha ugyan nem növekvő) társadalmi igény mutatkozik.

Szöveg: **Gebauer Ferenc** tanácsadó szakpszichológus, megbízott igazgató

Rövid történeti áttekintés

Az intézmény megalakulásának idején a pszichológia-tudomány már kevésbé minősült ideológiailag nemkívánatos nézetrendszernek. Nem sokkal a megalapítás előtt – mintegy szakmai előfutárként – a Munkaügyi Minisztériumban megalakult egy munkalélektani munkacsoport, melyben pszichológiai vizsgálatokkal, tanácsadással és módszertani fejlesztésekkel foglalkoztak. Ebből fejlődött ki a kezdetben a hosszú évtizedekig a Deák Ferenc utcában működő Fővárosi Pályaválasztási Tanácsadó.

Az intézmény szemléletét már a szocialista tervgazdálkodás idején is meghatározta az *individuális* jellemzők és szempontok tekintetbevétele – ezáltal az egyén segítése a pályaválasztás feladataiban. Ennek megfelelően, komplex megközelítéssel, pedagógus, pszichológus, orvos, szociológus és közgazdász végzettségű szakemberek végezték a tevékenységet.

Az időközben a megyeszékhelyeken létrejött intézményekből országos hálózattá bővült ellátórendszerben módszertani tevékenység is működött. Ennek során önálló fejlesztésekre, illetve külföldi pályalélektani és diagnosztikai eszközök adaptációjára került sor.

A szakmai fejlődés – ha olykor kisebb késésekkel is – folyamatosan követte a nemzetközi tudományos tendenciákat, így a kezdeti *pszichotechnikai* szemlélet után felfedezhetjük az egyéni szempontokat kiemelő *humanisztikus* megközelítést vagy a pályadöntéseket a család kontextusában tekintetbe vevő *rendszer szemléletet*. Ennek lenyomatai – mind perspektívájában, mind eszköztárában – a mai eklektikus gyakorlatban is fellelhetők.

Manapság a továbbtanulással, pályaválasztással kapcsolatos döntéseket már nem csupán a serdülő- és ifjúkor feladatai között tartjuk számon, hanem – a mai társadalmi folyamatoknak megfelelően – élethosszig tartó tanulásról (lifelong learning, LLL) beszélünk. Ennek megfelelően, az intézmény hagyományos tevékenységét egy szélesebb kontextusba ágyazva, az életpálya-támogató tevékenységek (lifelong guidance, LLG) közé soroljuk.

Jelenleg mivel foglalkozunk

Egyéni tanácsadás – segítség a fejlődéshez és a döntésekhez

- Intézményünk fő tevékenysége hagyományosan a *személyes, egyéni tanácsadás*, melyet 12 és 25 év közötti fővárosi (állandó vagy ideiglenes) lakcímmel rendelkezők vagy – ennek hiányában – fővárosi köznevelési intézménnyel jogviszonyban álló tanulók vehetnek igénybe.
- *Tájékoztató tanácsadásunkat* tanítási tapasztalattal rendelkező pedagógusok végzik, akik a közoktatási rendszer vertikumát és szerkezetét egyaránt jól ismerik. Elsősorban azoknak nyújtanak segítséget, akik már választottak pályairányt, de megvalósításához információra van szükségük.
- Az intézményünkben működő időszakos *Beiskolázási Iroda* keretei között is információs tanácsadóink nyújtanak segítséget a rendes középiskolai felvételi eljárásban felvételt nem nyert tanulók elhelyezésében.
- *Pszichológus tanácsadóink* a továbbtanulási, pályaválasztási döntések előkészítéséhez, meghozatalához, a megvalósításhoz nyújtanak segítséget. Diákok és – elsősorban általános iskolás korúak esetében – a szülők is gyakran fordulnak hozzánk teljes tanácsatlanság, dilemmák, elakadások vagy kételyek esetén. A pszichológussal való konzultációk során mód nyílik a fejlődési célok és lehetőségek tisztázására, az önismeret fejlesztésére, a személyes erőforrások felfedezésére és kibővítésére. A pszichológus – szükség esetén tesztvizsgálatok alapján – visszajelzést ad a tanácskérő fontos tulajdonságairól és javaslatokat tesz a megvalósítás lépéseire.

Segítségnyújtás az iskolában

- Információs tanácsadóink – intézményi kapacitás függvényében – iskolai felkérésre *pályaválasztási tájékoztató foglalkozásokat*, rendhagyó osztályfőnöki órákat tartanak az oktatási intézmény helyszínén. Egyre több iskola él ezzel a lehetőséggel. Igény esetén tanácsot, segítséget nyújtanak pedagógusok számára a beiskolázás feladataiban is.

A 21. század kihívásai között – Terveink a jubileum kapcsán

A hagyományok talaján – szakmai és technológiai területen egyaránt – igyekszünk lépést tartani a mai, gyorsan változó világ kihívásaival. Ez folyamatos és több területet érintő fejlesztéseket kíván. Őszi jubileumi konferenciánkon ezeket szeretnénk a szakmai közönség elé tárni. Szintén fontos kihívás szolgáltatásainkat a célközönséggel megismertetni. Tapasztalataink szerint a pedagógusok egy része kevésbé ismeri tevékenységeinket, ezért röviden szeretnénk erről itt is említést tenni.

Az őszi folyamán, **2017. szeptember 18. és 22. között** egy egész héten át tartó rendezvénysorozat keretében szeretnénk méltó emléket állítani az ötven évnek.

- A hét során egy *konferencián* szeretnénk nagyobb szakmai közönség előtt is bemutatni, megvitatni azokat a kérdéseket, feladatokat és stratégiákat, amelyek a jelen időszak pályaaorientációs kihívásaival kapcsolatosak.
- Tervezzük egy *emlékkötet* megjelentetését, amelyben az intézmény történetének ismertetése mellett helyet kapnak szakmai írások, amelyek az országban jelenleg is tanácsadást végző szakemberek empirikus és kutatási munkái.
- Szeretnénk a főváros valamennyi általános és középiskolás tanulóját megszólítani. Ennek érdekében megjelentetünk egy továbbtanulási tájékoztatót nyolcadikosok számára, és kiírásra kerül egy pályaválasztással kapcsolatos *videópályázat* – értékes és érdekes nyereményekkel. Ezek eredményhirdetésére szintén a hét folyamán kerül sor.
- Valamint megnyílik egy *kiállítás* is, amelyen megtekinthetők majd többek között muzeális képességmérő eszközök, technikai berendezések.

Reményeink szerint a rendezvénysorozat segíti majd, hogy felmutassuk a pályaaorientáció támogatásának fontosságát, és megszólítsuk az érintett csoportok (tanulók, szüleik és pedagógusok) szélesebb rétegeit, bemutatván annak feladatait és megoldási lehetőségeit. Az eseményekről intézményi hírcsatornáinkon (honlapunkon és hírlevelünkben), a hagyományos és az online közösségi médiában egyaránt információt közlünk az érdeklődők számára.

További információ: palyavalasztas.fpsz.hu

Kaleidoszkóp

Szöveg: Sallai Éva

IV. Göre Gábor Humorkonferencia Szőlősgyörökön

Szőlősgyörökön május 5–6-án tartották a IV. Göre Gábor Humorkonferenciát, amelynek témája a keresztény humor múltja, jelene, jövője, Gárdonyi Géza humora és a magyar humor volt. A kétnapos tanácskozáson számos érdekes előadás hangzott el a Gárdonyi és kortársai műveiben megjelenő humorról, többek között Bródy Sándor, Mikszáth Kálmán, Pósa Lajos, Rákosi Jenő írásairól. Izgalmas volt az a kitekintés is, ahogyan az előadók a kelet-felvidéki Kisgéres anekdotakincsét, illetve a székely népnyelvben megjelenő humort bemutatva bizonyították, mennyire egységes a magyar humor az egész Kárpát-medencében. A keresztény humor múltja, jelene és jövője téma kapcsán több előadó is szólt a Gárdonyi-művekben megjelenő istenkeresésről és azokról a párhuzamos motívumokról, amelyek történelmi regényeiben felfedezhetők.

Az előadók gyakran hivatkoztak Gárdonyi Géza *Titkosnapló* és Keller Péter *Az élő Gárdonyi-arc* című könyvére, az immár Szőlősgyörökön élő Gárdonyi-dédunoka kutatási eredményeire. Új ismeretekkel gazdagodhattunk Csillag Péter előadásából, aki nagyapja, Molnár C. Pál festőművész munkásságát, humorát mutatta be, Buváry Livia Gárdonyi Géza és Dankó Pista közösen szerzett nótáiból énekelt, Turi Bálint színművész pedig Göre Gábor alakját személyesítette meg.

Tudjuk, hogy már a fiatal Gárdonyi is írt humoros karcolatokat, anekdotikus tárcákat, legtöbbször álnéven (ilyen például sikeres politikai karcolatgyűjteménye), humorrovatokat szerkesztett különböző lapoknál, de az igazi sikert a *Magyar Hírlap*ban folytatásban megjelent Göre Gábor-levelek hozták meg számára. Göre Gábor bíró úr annyira hiteles alakként jelent meg, hogy az olvasók izgatottan ke-

resték Lepénd községet. Pedig Göre Gábor alakja Szőlősgyörökhöz, ehhez a Balatonboglárhoz közeli kis faluhoz kötődik, ahol az *Egri csillagok* írója gyermekkorának jelentős részét töltötte.

Szőlősgyörökön elevenen él Gárdonyi Géza és családja emléke, ezt a falu neve mellett a „Gárdonyi-település” tábla is jelzi. Keller Péter, Gárdonyi Géza dédunokája és Klotz Péter, Szőlősgyörök polgármestere a konferencia résztvevőivel tett séta során az érdeklődőknek megmutatták Gárdonyi szüleinek a házát, a katolikus templomot, ahol házasságot kötöttek, és azt a házat is, ahol az a módos gazda élt, akiről Gárdonyi Göre Gábor figuráját mintázta. Szőlősgyörökön Göre Gábor ma is élő alak, itt áll köztéri szobra, és a helyi borászok összefogásának köszönhetően már megszületett a Göre bor is.

A IV. Göre Gábor Humorkonferencia szakavatott előadóinak véleménye szerint sajnálatos, hogy Gárdonyi Géza *Egri csillagok* című regényét csak az általános iskola 6. osztályában tanítják házi olvasmányként, és a későbbiekben írásai már nem szerepelnek a tananyagban. Pedig fontos szerepe lenne a diákok hazafias nevelésében, történelmi ismereteik bővítésében más történelmi regényeinek is, hiszen a középiskolások már sokkal többet megértenének azok üzenetéből. Szerintük helye lenne Gárdonyi műveinek a középiskolák harmadik osztályában, a 16-17 évesek tananyagában az előmodernség magyar epikájánál Mikszáth Kálmán, Petelei István, Gozdsu Elek, Bródy Sándor írásai mellett. Gárdonyi *Figurák* című elbeszéléskötetéhez Mikszáth Kálmán írt *Előszót*, amelyben így fogalmazott: „...sok év sok tizenöt kötetét lapoztam már át, de egyet sem találtam köztük feltűnőbbet, mint fiatal író társamnak ezt a könyvét, a *Figurák*-at. Tiszta kék ég alatt derült napsugár mosolyog, – a frissesség harmatja reszket az alakjain. Sok szín, sok szellem s még több elmésség.” A pályakezdő író „veszedelmes vetélytársa”-ként méltatta Mikszáth Kálmán, és Gárdonyi valóban kora egyik legolvasottabb novellistája lett.

Az általános iskolában Gárdonyiról tanultak középiskolában történő bővítésének másik lehetősége az anekdotikus epikai konvenciók és a komikum műfajelméleti kérdéseinek bemutatása és tanítása lehetne. Felmerült a kérdés, vajon értjük-e az anekdotát, a komikumot. Értik-e a diákok az anekdota, a komikum, a humor szerepét, jelentőségét az irodalmi közgondolkodásban? Olvassák-e ma is Göre Gábor bíró uram könyveit?

Tudjuk, hogy egy-egy irodalmi műben az anekdota, a komikum szerepét csak akkor érthetjük meg, ha valamennyire ismerjük a magyar prózaepika anekdotikus, illetve komikus hagyományait. Gondolhatunk itt Csokonai *Dorottya*jában és Petőfi *A helység kalapácsában* az eposzi kellek komikus átformálására. Mikszáth Kálmán a *Gavallérokban*, Krúdy Gyula a *Boldogult úrfikoromban*, Móra Ferenc *A gyevi törvényben*, Kosztolányi az *Esti Kornélban* vagy Esterházy Péter a *Kis magyar pornográfiában* szintén használta a magyar anekdotikus epikai hagyomány és a komikum elemeit.

A humorkonferencia előadói egyetértettek abban, hogy Mikszáth és Gárdonyi írásainak a megjelenése idején a humor jobbító szándékú volt, a nemzeti felemelkedést, a társadalmi fejlődést szolgálta. Gárdonyi Géza Göre Gábor bíró úr humoros történeteiben megtalálta azt a hiánypótló formát, amellyel a szélesebb olvasói réteget is taníthatta, nevelhette. Ilyen

például *Az förödésről szörzött tapasztalat*, *A számár versönggés*, *A nemzeti szalóny*, *Az lepéndi kormány változás története*. Játék ez az olvasók és a szereplők látásmódjának, nyelvhasználatának távolságával. Gárdonyi társadalomkritikájában felhasználja az olvasók többléteudását, fölényét csakúgy, mint humorérzéküket. A középiskolai magyar irodalom tanítása során foglalkozni lehetne és kellene Göre Gábor bíró uram humoros formában előadott társadalomkritikájával, a komikum és az anekdotikus hagyományok felelevenítésével, a komikum forrásával és változataival, a nevetés hatalmával.

Gárdonyi Géza, az *Egri csillagok* című történelmi regény (2005-ben „Magyarország legkedveltebb regénye”) szerzőjének a munkásságával kapcsolatban szükség lenne az általános iskolában elsajátított ismeretek bővítésére, kiegészítésére, amihez a tanároknak és a diákoknak egyaránt segítséget jelenthet Keller Péter *Az élő Gárdonyi-arc* című könyve.

A konferencián az említetteken kívül még sok érdekes előadás hangzott el. Előadók voltak többek között Gabri Rudolf igazgató (Nagykaposi Magyar Közösségi Ház), Gombos Péter egyetemi docens (Kaposvári Egyetem), Kovács Árpád irodalomtörténész (ELTE), Kovács Gábor egyetemi adjunktus (Pannon Egyetem), Korzenszky Richárd OSB perjel, Laczkó András irodalomtörténész és Rákos András családktató is.

„És minekutána sokan kérdőzték, hogy ki fia lánya vónék? és eggy úgy is kérdőzött hogy ki az a tsuda okos embör? hát én ugyan errül szólani nem szándékoltam, de mondok ha mán kérík vagyok én ojan embör, hogy mögér az én jellösségöm is egypár mártás téntát, mivelhogy ijen bíró mint én nem mindön bokorban teröm, ezt lyózanul is elmondhatom. Hát éngöm a lyóságos Szentisten Lepéndön teremttött ú szent kögyelmiből, a miért aszondom, hogy hálistennek, noha bal tsillagzat is ragyogott az böltsóm fölött, de azér neköm még asse árt. Mer észszel okossággal mindön bajbul ki gázol az magyar, mint ebben a könyvemben is kipéldázódik.”

(Részlet Göre Gábor bíró úr könyveiből)

Iránytű

Összeállította: **Indri Dániel**

Ünnepélyes keretek között adták át a bázisintézményi címeket

Az Oktatási Hivatal pedagógiai oktatási központjai (POK) az idei évben is megszervezték az illetékességi területükön a gazdag programot kínáló, Tavaszi Pedagógiai Napok címet viselő rendezvénysorozatot, amelynek fontos része volt az „Oktatási Hivatal Bázisintézménye” címek, az azzal együtt járó oklevelek és a bázisintézményi címet hirdető díszablák átadása a címet elnyert intézmények vezetői részére. Az Oktatási Hivatal által közzétett pályázati felhívásra összesen 323 komplex intézményi pályázat érkezett a fenntartóik támogatásával, ezek közül összesen 273 intézmény nyerte el az Oktatási Hivatal Bázisintézménye címet.

A pályázatok bírálatát a pedagógiai szakmai szolgáltatások és oktatási innovációk bevezetésében jártas és az adott megyét, területet és intézményrendszert jól ismerő szakemberek végezték. A pályázaton nyertes intézmények vezetői és érintett pedagógusai a három évre szóló együttműködési megállapodás aláírását követően a bázisintézményi feladatokra történő felkészítésen vehetnek majd részt. Az Oktatási Hivatal Bázisintézménye címet több alkalommal is elnyerheti egy-egy intézmény. A tervek szerint a pályázatot kezdetben évente közzéteszi majd az Oktatási Hivatal azzal a céllal, hogy még több sikeres intézmény kapcsolódhasson a bázisintézményi rendszerhez, ezzel is segítve a köznevelési rendszer számára hasznos információk megosztását. (Oktatási Hivatal)

A diákok 85 százaléka ingyen kapja a tankönyvet a következő tanévtől

A következő tanévtől a kormány döntése értelmében a tankönyvek ingyenességét a 9. évfolyamig kiterjesztik – jelentette be az EMMI oktatási államtitkára. Palkovics László felidézte: 2011-ben tűzték ki célul, hogy 2013-tól éves felmenő rendszerben ingyenessé teszik a tankönyveket az általános iskola 1–8. osztályos tanulói számára, ezt egészítik ki most a középiskola első évfolyamával. Értékelése szerint ez a „legdrágább” évfolyam a családok számára, mivel több olyan könyvet is megvásárolnak ilyenkor a diákoknak, amelyet a későbbiekben még több évig használnak.

Az államtitkár közlése szerint szeptembertől 1 millió 18 ezer diák kapja majd ingyenesen a tankönyvet, köztük az 1–9. évfolyamosok, ami az állam számára 2,4 millió forint többletköltséget jelent. A 2013/2014-es tanévben 614 ezer gyerek kapott ingyenesen tankönyvet, köztük azok is, akik alanyi jogon voltak jogosultak térítésmentes tankönyvellátásra. A 2016/2017-es tanévben már 733 ezren kaptak térítésmentesen tankönyvet, ez a teljes diáklétszám 67 százalékát jelentette: valamennyi alsó tagozatos diákot, nemzetiségi, illetve gyógypedagógiai képzésben részt vevő tanulót, továbbá azokat, akik alanyi jogon voltak rá jogosultak.

Palkovics László emlékeztetett arra is, hogy az állam megvásárolt két korábbi tankönyvkiadót, amivel az volt a célja, hogy hatékonyabbá tegye a finanszírozást. Átrendeződött az állam és a családok közötti tehereloszlás is: a 2013-ban még 15 milliárd forintos tankönyvpiac felét az állam, felét a családok állták. Ez az összeg 2016-ban 3 milliárd forinttal csökkent, a 12 milliárd forintos összegből 7,3 milliárd forintot az állam finanszíroz. (kormany.hu)

Pályázatok

Összeállította: **Balatoni Kinga Cecília**

Pályázat iskolai kórusok alapítására és támogatására

Tárgy: Az emberi erőforrások minisztere 100 millió forintos keretösszeggel pályázatot hirdet iskolai kórusok alapítására, illetve meglévő énekkarok munkájának támogatására. Cél a 2017/2018-as tanévben alakuló, új iskolai kórusok programjainak támogatása azokban az intézményekben, ahol jelenleg még nem működik énekkar, illetve a szakmailag már bizonyított együttesek által megvalósítandó szakmai-művészeti programok támogatása. Az NKA miniszteri keret terhére nyújtott, vissza nem térítendő támogatásra magyarországi és határon túli magyar általános és középiskolák, valamint szakképző intézmények fenntartói pályázhatnak az énekkarok létrejöttét és működését segítő szakmai kiadásaira. • **Határidő:** 2017. 06. 30. • **Részletek:** www.kormany.hu/hu/emberi-eroforrasok-miniszteriuma/kulturaert-felelos-allamtitkarsag/hirek/palyazat-iskolai-korusok-alapitasara-es-tamogatására

Természettudományos gyakorlatok az iskolakertben

Tárgy: A pályázat célja megtalálni és közkincsé tenni olyan kísérleteket, kutatásokat, megfigyeléseket, melyek innovatív módon közelítenek a természettudomány területeihez, és a tevékenységeik során bevonják és használják az iskolakertet mint környezetük kiváló gyakorlóterepét. A megvalósítás kapcsolódhat tanórákhoz, szakköri foglalkozásokhoz, szabadidős tevékenységekhez. Pályázatot nyújthat be bármely olyan iskolai közösség, mely kerttel művel gyerekek aktív bevonásával, saját területen vagy külső helyszínen, és a pályázó tagja az Iskolakert-hálózatnak. • **Határidő:** 2017. 07. 07. • **Részletek:** www.iskolakertekert.hu, iskolakert.halozat@gmail.com

Gyermeknapkor nyíló új üdülési kiírások

Tárgy: A Magyar Nemzeti Üdülési Alapítvány három új pályázatot hirdet az Erzsébet-program keretében 2017/2018-ban felhasználható üdülésre. A pályázatok ezúttal nagyszülőknek és unokáiknak, gyermeküket egyedül nevelő szülőknek és gyermekeiknek, illetve kétgyermekes családoknak szólnak. A pályázatokban a szülők, nagyszülők a 18. életévüket be nem töltött gyermekeikkel, unokáikkal utazhatnak egy 4 vagy 5 napos pihenésre az Erzsébet-programban részt vevő szálláshelyek valamelyikére. A sikeres pályázat feltétele a pályázati hozzájárulás határidőben történő megfizetése is, legkésőbb 2017. augusztus 10-ig, szállást foglalni ezt követően lehet majd idénre vagy a következő évre. • **Határidő:** 2017. 06. 30. • **Részletek:** www.erzsebetprogram.hu

Programajánló

Összeállította: **Balatoni Kinga Cecília**

Nágák, elefántok, madarak – Viseletek Délkelet-Ázsia szárazföldi térségéből

2017. augusztus 20-ig – Budapest, Hopp Ferenc Ázsiai Művészeti Múzeum

A kiállítás többféle aspektusból – földrajzi, időbeli és antropológiai szempontból is – vizsgálja a délkelet-ázsiai textilek kódjait, így a textilek rituális szerepének és mintarendjének bemutatásától kezdve az egyes népcsoportok jellegzetes viseleteinek és textiltípusainak ábrázolásán keresztül ismerteti meg hiedelmvilágukkal, ünnepeikkel és szokásaikkal. A khmer birodalomból elinduló kalandozás a burmai és a szíami (thai) udvar szentélyein keresztül vezet a ma is Mianmar, Thaiföld, Laosz, Kambodzsa és Vietnam területén élő számos nép textíliái és ékszerei felé. Számos multimédiás elem, film és montázs jeleníti meg, hozza mozgásba és új összefüggésbe a látott tárgyakat. A kiállítás több mint 200 tárgyat vonultat fel: a magyarországi közgyűjtemények értékes, nagyon ritkán látható anyaga mellett magángyűjtők és kutató-tudósok helyszínen gyűjtött tárgyait is bemutatja.

hoppmuseum.hu/kiallitas

IGE-IDŐK – A reformáció 500 éve

2017. november 5-ig – Budapest, Magyar Nemzeti Múzeum

500 esztendeje Luther fellépésével kezdődött a reformáció, amely gyökeresen megváltoztatta Európa arcát. A reformáció értékei az egyetemes kereszténység kincsei is, az egyetemes kereszténység öröksége pedig az egész emberiségé: a fél évezreddel ezelőtt elindult folyamatok máig hatnak életünk minden területén.

A kiállítás a magyarországi reformáció történetének folyton változó, összetett viszonyaival ismerteti meg látogatóját, aki egyedülálló, páratlan kincseket láthat, és részletes magyarázó szövegek segítségével tájékozódhat. Az erdélyi fejedelmek portréi, Huszár Gál énekeskönyve, amely a világon egyetlen példányban létezik, az Esterházy-gyűjtemény egyes darabjai, a 17. századi politikai röplapok, a 18. századi torvaji orgona mind e fél évezred szellemi és tárgyi lenyomatai. Bemutatásuk magyarországi és határon túli múzeumok, gyűjtemények és egyházközségek példamutató összefogásával valósult meg.

mnm.hu/hu/kiallitasok/ige-idok

Rózsavölgyi Szalon Arts&Café

Folyamatosan – Budapest, Szervita tér

Idén ünnepli fennállásának 5. évfordulóját a Belvárosban működő Rózsavölgyi Szalon. A napközben kávéházként, esténként koncertteremként, kamaraszínházként működő elegáns szalon a felújított Rózsavölgyi Zeneműbolt galériáján működik, és olyan művészek előadásait nézhetjük, hallgathatjuk itt, mint Hernádi Judit, Jordán Tamás, Lukács Sándor, Molnár Piroska vagy Udvaros Dorottya.

Jordán Tamás stand-upos-verses estje, a *Széllal szembe* minőségi, művészi alternatívát nyújt körünk sokszor silány stand-upos műsoraival szemben. A személyes, humoros színházi történetek közé szinte észrevétlenül csempészi be Ady, Babits, Kosztolányi és József Attila verseit, s ragadja magával a hallgatóságot. Molnár Piroskát és szintén Jordán Tamást láthatjuk Hindi Brooks *Romance.com* című vígjátékában, mely az internetes ismerkedés világába vezeti be a nézőt. A nagymama magát az unokájának kiadva keres párt a fiatal lánynak, és eközben megismerkedik valakivel, aki szintén nem annak mutatja magát, aki.

szalon.rozsavolgyi.hu

TEHETSÉG ROADSHOW

Nemzeti Tehetség Program

Felfedezni, fejleszteni, valóra váltani! A tehetséggondozás közös ügyünk!

A Nemzeti Tehetség Program támogatásával 2017 első felében az ország öt különböző pontján rendezett Tehetség Roadshow-t az Emberi Erőforrások Minisztériumához tartozó Új Nemzedék Központ. Az eseménysorozat színpadán a helyi és környékbeli fiatal tehetségek mutatkozhattak be, akik akár a jövő sportolói, művészei, kutatói is lehetnek, a részt vevő diákok pedig az interaktív standok készségfejlesztő játékein keresztül ébredhettek rá arra, mi érdekli őket a leginkább, miben lehetnek a legtehetségesebbek. A roadshow minden helyszíne kínált programokat a pedagógusoknak és a szülőknek is:

gyermekpszichológussal, tehetségfejlesztési szakértővel konzultálhattak, a pedagógusok és szakemberek pedig a tehetségazonosítás, tehetséggondozás bevált jó gyakorlataival ismerkedhettek meg interaktív műhelymunka keretében.

Szécsény

ELŐADÁS SZÜLŐK SZÁMÁRA

Tehetséges a gyermekem!
Dr. Duró Zsuzsa gyermekpszichológus, tehetségfejlesztési szakértő

Székesfehérvár

FIATAL TEHETSÉGEK SZÍNPADI BEMUTAKOZÁSA

A Tehetség Roadshow-k állomásainak színpadán előadott ének, néptánc, reneszánsz tánc, sportpoharazás, akrobatikus rock and roll, légtorna, baranta, komolyzene, vers, mese és színházi produkciók révén több száz fiatal mutathatta meg tehetségét.

Tata

Kőszeg

FÓRUMBESZÉLGETÉS HÍRESSÉGEKKEL, SZTÁRFELLÉPŐKKEL

„Nem adtam fel sosem az álmaimat és hittem abban, hogy meg tudom mutatni, mit tudok, és megcsináltam” – mondta Szász Emese olimpiai bajnok, világ- és Európa-bajnoki ezüstérmes párbajtőrívó, aki riói sikeréről is beszélt: „Mindent beleadtam. Arra gondoltam, hogy győzni fogok, ami bennem van, azt ki fogom hozni – motiválta saját példáján keresztül a fiatalokat az olimpikon.

Komló

INTERAKTÍV STANDOK, FOGLALKOZÁSOK

Az interaktív standokon a legbátrabbak kardot ragadhattak és kipróbálhatták magukat a páston, de legó robotok működésével is ismerkedhettek, a modellezés technikáját makettekkel keresztül sajátíthatták el, és látványos kísérletek segítségével kerülhettek közelebb a fizika és kémia világához. A fiatalok előadásai és a standok is arra szolgáltak, hogy a diákok jobban megismerhessék a különböző tehetségterületeket.

A Székesfehérváron, Szécsényben, Komlón, Kőszegen, Tatán, valamint a környékbeli településeken élő résztvevők minden állomáson találkozhattak egy hírességgel is: többek között a Megasztár győztes Radics Gigi, az olimpiai bajnok Szász Emese és az Európa-szerte ismert kosaras legenda Iványi Dalma motiválta saját példáján keresztül a fiatalokat.

A programsorozat az NTP-ITR-M-2016-0001 – „Tehetség Roadshow 2016-2017” elnevezésű projekt keretében valósult meg.

Időutazás a Kosztolányi Dezső által kiválasztott tíz legjobb magyar szó segítségével:
láng, gyöngy, anya, ősz, szűz, kard, csók, vér, szív, sír.

szabadságharc rendhagyó órák
gasztronómia anyanyelv
építészet
forradalom
hadászat
Mi, magyarok
irodalom látogatóközpont a Magyarság Házában
tárlatvezetések film történelem
tudomány hazaszeretet sport

A KIÁLLÍTÁS

Játék, élmény, tudás. Gyere el, nézd meg, add tovább!

BETHLEN GÁBOR
Alapkezelő Zrt.

MAGYARSÁG HÁZ

Budai Vár,
Szentháromság tér 6.

Nyitvatartás:
kedd-vasárnap
10:00–18:00

www.mimagyarok.hu

